

De Rol van Public Participation bij de Herontwikkeling van Erfgoed:

De Nieuwe Energie te Leiden.

Floris Schuit

Studentnummer: 2033100

Rijksuniversiteit Groningen

Sociale Geografie en Planologie

Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen

Begeleider: Gijs van Campenhout

juli 2013

Abstract

Erfgoed wordt gebruikt om van ruimtes plaatsen te maken (Ashworth et al., 2007). Wat erfgoed is wordt bepaald door machthebbers. In Nederland bepaalt de overheid de richtlijnen voor erfgoed. Het doel van het onderzoek is om te kijken hoe *public participation* de macht van beleidsmakers kan beïnvloeden en wat voor gevolgen dit heeft voor de herontwikkeling van erfgoed. Voorts wordt gekeken welke rol macht speelt bij erfgoed en wie die macht uitoefent. Tevens is gekeken hoe een herontwikkelingsproject verloopt en wat de rol van *public participation* daarin is en hoe de machtsverdeling verandert als het publiek inspraak heeft in beleid.

In de theorie komt naar voren dat erfgoed een afspiegeling is van machtstructuren (Ashworth, 2007) en dat macht ook een rol speelt in public participation (Arnstein, 1969). Arnstein (1969) ontwikkelde een model met verschillende gradaties van publieke macht. In dit onderzoek wordt gekeken, welke gradatie het best de casestudie beschrijft en hoe de beleidsmakers die gradaties beoordelen en waarderen en wat voor implicaties dit kan hebben voor toekomstig beleid. Daarnaast wordt er gekeken wanneer omwonenden betrokken worden bij een project en hoe beleidsmakers de omgang met omwonenden het liefst zien (Webler et al., 2001).

Om dit te onderzoeken is gebruik gemaakt van een case in Leiden, waar omwonenden intensief bij zijn betrokken, genaamd “Nieuwe Energie”. Er zijn semi-gestructureerde interviews gehouden met beleidsmakers die betrokken waren bij het project. Daarna zijn deze interviews geanalyseerd, en daaruit blijkt dat er in het geval van “Nieuwe Energie” veel is en wordt gedaan aan een goede samenwerking met omwonenden. Beleidsmakers nemen de meningen van omwonenden serieus en verlenen zelfs extra services om een goede band in stand te houden. Dit duidt er op dat samenwerking tussen betrokken partijen als meest prettig wordt ervaren door de beleidsmakers. Door de samenwerking verandert wel de machtsverdeling bij een project, omdat omwonenden een deel hiervan krijgen.

Erfgoed speelde een rol om het gebouw te ontwikkelen, omdat het een historisch monumentaal pand betrof. Dat het om erfgoed ging speelde echter geen bepalende rol voor de betrokkenheid van omwonenden bij de herontwikkeling. De mate van betrokkenheid werd meer bepaald door de leefbaarheid in de wijk dan door de historische waarde van het materiële erfgoed.

Inhoud

Abstract	2
1. Inleiding.....	4
1.1. Aanleiding.....	4
1.2. Probleemstelling.....	5
2. Theoretisch kader.....	6
2.1. Ruimte, plaats en de rol van erfgoed.....	6
2.2. De macht van en over erfgoed.....	6
2.3. Machtsverdeling in Public Participation.....	7
2.4. Public Participation en de Nieuwe Energie.....	10
2.5. Conceptueel Model.....	11
3. Methodologie.....	12
3.1. Dataverzameling.....	12
3.2. Analyse.....	13
3.3. Ethische aspecten.....	13
4. Resultaten.....	15
4.1. De macht van erfgoed.....	15
4.2. Public Participation bij herontwikkeling.....	16
4.3. Machtsverdeling door public participation.....	19
5. Conclusie.....	21
5.1. Conclusies.....	21
5.2. Aanbevelingen.....	22
6. Literatuurlijst.....	23
7. Bijlagen.....	25
7.1. Interview guides.....	25
7.2. Transcripten.....	26
7.2.1. Terry van Dijk (prof.dr. RUG).....	26
7.2.2. Rene Prins (Portaal).....	33
7.2.3. Willem van Vliet (Politie).....	39
7.2.4. Marieke Ouwerkerk (Gemeente Leiden en voorzitter BVOR).....	45
7.2.5. Mirsad Strojil (Stichting Binnenvest).....	51
7.3. Feedback.....	55
7.3.1. Peer review formulier – Bachelorthesis.....	55
7.3.2. Feedback verwerking.....	60

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In Nederland heeft de overheid, aan de hand van het plan Belvedere (1999-2009), geprobeerd om zowel cultureel als materieel erfgoed terug te brengen in de samenleving door middel van herontwikkeling van bestaand erfgoed (Belvedere, 2009). In het Belvedere beleid is uitgangspunt dat er rekening wordt gehouden met de waardering van het erfgoed, meer bewustzijn voor de geschiedenis, maar ook de sociaal-economische impact op de omgeving. Het doel van het Belvedere beleid was om niet alleen het erfgoed te ontwikkelen, maar ook om de omgeving een impuls te geven. Hiermee verschoof de aandacht wat meer van een object georiënteerd beleid naar een regionaal georiënteerd beleid. Een voorbeeld is de Westergasfabriek in Amsterdam, waar naast het oude fabrieksgebouw ook het omliggende fabrieksterrein is herontwikkeld in een park (Westerpark, 2011).

Er zijn eigenlijk twee redenen voor de herontwikkeling van vastgoed, namelijk het behoud van historisch vastgoed en behoud van ruimte. Herontwikkeling van vastgoed, en dus ook materieel erfgoed, is in deze tijd van groot belang. Al sinds de jaren '70 wordt erfgoed gebruikt om regio's en steden verder te ontwikkelen (Ashworth, 1997; Ashworth en Howard, 1999 in Janssen et al. 2012), maar door de economische situatie van het moment en de afnemende hoeveelheid ruimte is herontwikkeling juist nu een 'hot-topic'.

Het tekort aan ruimte, vooral in Nederland en andere dichtbevolkte gebieden ter wereld, maakt herontwikkeling van bestaand vastgoed tot een aantrekkelijke manier om zorgvuldig om te gaan met de ruimte. Een aanzienlijk deel van dit vastgoed bestaat uit oude gebouwen met een bepaalde culturele geschiedenis en wordt gezien als materieel erfgoed (Janssen et al. 2012). Wanneer dit erfgoed buiten gebruik is en leeg staat, zou het vanwege de historische waarde zonde zijn om het te slopen. Het terugbrengen van die historische waarde, in combinatie met een nieuwe functie voor het gebouw, kan dan een goede oplossing zijn (Janssen et al., 2012).

Herontwikkeling wordt niet altijd met gejuich ontvangen en kan met strijd gepaard gaan. Over de vraag hoe er bij de herontwikkeling van materieel erfgoed het beste met wensen en standpunten van het publiek kan worden omgegaan, wordt verschillend gedacht. Wie de macht heeft, lijkt in de verschillende beleidsplannen een centrale rol te spelen. Er is onderzoek gedaan zoals door Duineveld et al. (2010) waaruit blijkt dat mensen zich verzetten tegen ruimtelijke transformaties in hun persoonlijke omgeving, omdat de gemaakte plannen negatieve gevoelens bij hen oproepen. Een voorbeeld waarin omwonenden inspraak hebben gehad in de herontwikkeling van materieel erfgoed

is Fort Pannerden in de gemeente Lingewaard. Protest van krakers heeft ervoor gezorgd dat de originele staat van het fort zoveel mogelijk bewaard is gebleven en er een meer cultuurhistorische bestemming aan is gegeven (Gemeente Lingewaard, 2009 in Duineveld et al. 2010).

Door de vaak botsende belangen en meningen van de samenleving en de overheid zal er altijd een zekere spanning zijn in de relatie tussen burgers en beleidsmakers. Om tot betere besluitvorming te kunnen komen dient men deze conflicten te zien als kansen (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2012).

In dit onderzoek wordt door middel van het project “Nieuwe Energie” in Leiden onderzocht hoe de herontwikkeling van erfgoed plaatsvindt en hoe de verdeling van macht verandert wanneer burgers inspraak hebben in beleid. Hier is een oude spinnerij succesvol omgebouwd tot dak- en thuislozenopvang met daarnaast commerciële functies (Nieuwe Energie, 2013).

1.2. Probleemstelling

Het doel van het onderzoek is om te kijken hoe *public participation* de macht van beleidsmakers kan beïnvloeden en wat voor gevolgen dit heeft voor de herontwikkeling van erfgoed. Dit leidt tot de volgende hoofdvraag:

Op welke wijze beïnvloedt public participation de machtsverdeling tussen beleidsmakers en publiek en wat zijn daarvan de implicaties voor beleidsmakers op de herontwikkeling van materieel erfgoed?

Subvragen die hieruit voortkomen zijn:

- *Welke rol speelt macht in de herontwikkeling van materieel erfgoed en wie oefent die macht uit?*
- *Hoe verloopt een herontwikkelingsproces van erfgoed en wat is de rol van public participation daarin?*
- *Wat doet public participation met de machtsverdeling in een herontwikkelingsproces van erfgoed volgens beleidsmakers?*

2. Theoretisch kader

2.1. Ruimte, plaats en de rol van erfgoed

De vorming van zowel erfgoed als plaatsen is een representatie van machtsstructuren in de samenleving (Ashworth et al., 2007). Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de concepten 'plaats' en 'ruimte'. Een ruimte wordt een plaats wanneer mensen er een mening of betekenis aan geven (Kaltenborn, 1997:176 in Anderson, 2010). Er is of wordt bewust geprobeerd, door middel van regels die bepalen wat er wel of niet mag en kan, om een ruimte te controleren. Dit kan variëren van de slaapkamer tot aan een natiestaat (Sack, 2004: 243). Anderson (2010) voegt aan deze definitie nog een aantal aspecten toe. Ten eerste hebben niet alleen menselijke, maar ook niet-menselijke aspecten invloed op het betekenis geven aan een ruimte. Ten tweede suggereert Sack (2004) dat plaatsen alleen maar intentioneel gevormd worden, terwijl dit ook onbewust kan gebeuren. Ten derde is bij plaatsen inderdaad de schaal van belang, maar dit hoeft niet perse fysiek te zijn. Het kan ook meer figuurlijk of verbeeldend zijn. Plaatsen zijn hierdoor politiek en cultureel van aard en zijn daardoor continue aan het veranderen. Daarnaast zijn er dus bepaalde groepen of individuen die bepalen hoe de plaats eruit komt te zien en wat als 'normaal' in deze plaats wordt ervaren (Anderson, 2010).

Een belangrijk middel in het vormen van plaatsen is erfgoed (Ashworth, Graham & Turnbridge, 2007). Erfgoed is *"often used as a form of collective memory, a social construct shaped by the political, economic and social concerns of the present"* (Peckham 2003, in Ashworth et al., 2007, p. 3-4). Uit deze definitie blijkt dat erfgoed een ruimte tot plaats maakt die voortdurend onderhevig is aan verandering binnen de gegeven machtsverhoudingen. Iets uit het verleden wordt gebruikt om in het heden een betekenis te geven aan een ruimte. Een ruimte wordt een plaats onder invloed van machtsverhoudingen. In dit onderzoek wordt gekeken naar deze machtsstructuren en wat er verandert wanneer omwonenden inspraak hebben bij de (her)ontwikkeling van erfgoed. Interessant is om te kijken hoe dat zit met erfgoed als betekenisgevende factor die van een ruimte een plaats maakt.

2.2. De macht van en over erfgoed

Erfgoed geeft de machtsstructuren van de maatschappij weer en is tevens een middel om macht uit te dragen. Macht is volgens Metcalf (1998) de mogelijkheid om het gedrag van anderen of de samenloop van omstandigheden te beïnvloeden of te veranderen. Ook Foucault (1980, 1984, in Anderson, 2010) ziet macht als de mogelijkheid om de 'sporen' van anderen te veranderen om

bepaalde strategische doelen te halen. Wanneer dit wordt toegepast op de vorming van plaatsen, is geografie volgens Anderson (2010) de representatie van macht omdat er een bepaalde betekenis aan een plaats wordt gegeven. Deze betekenis of waarheid is bepaald door een dominantere culturele groep. Anderson (2010) noemt deze vorm van macht *dominating power*. Dit is dus de macht om te bepalen.

Zoals in de vorige paragraaf beschreven is naast plaats ook erfgoed een sociaal construct. Een bepaalde dominante groep of individu bepaalt wat erfgoed is door het bijvoorbeeld de stempel van monumentaal pand te geven. Het is volgens Ashworth et al. (2007) een misverstand te denken dat erfgoed er is om de samenleving te vermaken. Erfgoed is een uitdrukking van macht. Met elke vastlegging van erfgoed wordt er een stempel gedrukt op een plaats en iedere beslissing over erfgoed is daarmee een politieke beslissing.

In Nederland wijst de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan welke onroerende zaken de status van beschermd monument krijgen. Vóór deze aanwijzing wordt advies gevraagd aan burgemeester en wethouders van de gemeente waar het eventuele monument in ligt (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2013). Opvallend is dat de mening van het publiek in dit beleid ontbreekt. Er wordt dan ook in dit onderzoek verwacht dat de beleidsmakers bepalen hoe het materiële erfgoed in de toekomst wordt herontwikkeld. Zij hebben *dominating power*.

Anderson (2010) noemt nog een andere vorm van macht, namelijk *resisting power*. Dit is een vorm van macht die iedereen heeft, maar niet iedereen uitoefent. Het doel van *resisting power* is om bewust in te gaan tegen uitingen van dominantere groepen ten einde hen deze dominantie af te nemen of de dominantie af te zwakken en dus zelf meer invloed te hebben in het betekenis geven aan een ruimte. In werkelijkheid vinden beide vormen van macht vaak tegelijk plaats. Omdat erfgoed bepaald is door een dominantere culturele groep en deze uiting van macht een reden kan zijn voor omwonenden om zelf invloed te willen in beleid, wordt in de volgende paragraaf gekeken naar de machtsverdeling in *public participation*.

2.3. Machtsverdeling in Public Participation

De vorming van beleid aangaande herontwikkeling en het initiatief daartoe wordt vaak georganiseerd vanuit de gemeente of projectontwikkelaar. Deze groepen bepalen welk gebouw er wordt herontwikkeld en hoe deze herontwikkeling wordt vormgegeven (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2013). Dit is een duidelijke uiting van *dominating power* (Anderson, 2010).

Vanwege de beschermende status van een rijksmonument is het verboden om een dergelijk materiële erfgoed te slopen. Herontwikkeling is dan vaak een optie waarvoor gekozen wordt. Herontwikkeling is de algemeen gehanteerde benaming voor alle activiteiten die betrekking hebben op het aanpassen van een vastgoedobject naar de eisen van de tijd. Daardoor kan er tegemoet worden gekomen aan de vraag van nieuwe (potentiële) doelgroepen, maar ook aan een (eventueel) nieuwe maatschappelijke functie (Houtveen, 2002: p. 10). De groep die leeft in de omgeving waar de herontwikkeling plaats gaat vinden is het publiek of de omwonenden. In dit onderzoek worden publiek en omwonenden overeenkomstig met elkaar gebruikt, omdat er in dit onderzoek gebruik is gemaakt van een case waarbij ook de rol van het publiek wordt onderzocht en in dit geval waren dat omwonenden. Wanneer het publiek het niet eens is met de plannen van de beleidsmakers, die in de regel de macht hebben, kan het publiek trachten invloed op deze plannen uit te oefenen. Het proces waarbij mensen, en dan vooral achtergestelde mensen, invloed kunnen uitoefenen op het beleid, uiterlijk design, investeringen, management en toezicht van (her)ontwikkelingen in de gemeenschap wordt *public participation* genoemd (The World Bank, 1992: p. 2). *Resisting power* zou dus heel goed de drijfveer tot *public participation* kunnen zijn. Het is afhankelijk van de machtsverhoudingen binnen een samenleving of het publiek inspraak wil of kan hebben (Peeters et al., 2010). In dit onderzoek wordt het concept inspraak van omwonenden overeenkomstig met *public participation* gebruikt, omdat met dit begrip de actieve rol van het publiek duidelijk naar voren komt.

Arnstein (1969) heeft een model ontwikkeld waarin zij de verschillende gradaties van macht weergeeft, genaamd de ‘Ladder of Citizen Participation’ (zie tabel 1). In de tabel is te zien dat de verschillende gradaties van macht kunnen variëren van totale ‘Citizen Control’ waarbij het publiek het volledige management van het beleid in handen

Table 1

A ladder of citizen participation (Arnstein, 1969, pp. 217–224).

Citizen Control	These two highest levels allow the have-nots to have major decision-making or full managerial power.	Degree of Citizen Power
Delegated Power		
Partnership	Allows the have-nots to negotiate and engage in trade-offs with traditional power holders.	
Placation	Ground rules allow the have-nots to advise, but retain for the power holders the continued right to decide.	Degree of Tokenism
Consultation	Allow the have-nots to hear and to have a voice. However, "they lack the power to insure that their views will be heeded by the powerful".	
Informing		
Therapy	Real objective is not to enable people to participate in planning or conducting programmes, but to enable power holders to "educate" and "cure" the participants.	Non-participation
Manipulation		

Tabel 1. De verschillende gradaties van public participation (Arnstein, 1969)

heeft tot aan ‘Manipulatie’ waarbij de beleidsmakers het publiek zo van informatie voorziet dat het publiek zich gaat conformeren aan de meningen van de beleidsmakers. Hoe hoger op deze ‘Ladder’, hoe meer macht het publiek heeft. Aan de hand van het model van Arnstein (1969) kan worden nagegaan hoe sterk de invloed van de omwonenden bij het project Nieuwe Energie kan zijn. Daarnaast zou het model kunnen verklaren waarom omwonenden zich er toe zetten om invloed te gaan uitoefenen. Wilcox (1994) kan zich vinden in de theorie van Arnstein (1969), maar voegt er

nog twee dimensies aan toe. Ten eerste, de mate waarin de betrokken partijen bij een project verschillen qua wensen, ideeën en problemen. Ten tweede, de verschillende fases van het project waarin *public participation* wordt toegepast. Reeds bij de voorbereiding bijvoorbeeld, of pas als er al beslissingen zijn genomen. De beleidsmakers bepalen in de regel wanneer en waarom de omwonenden bij het project worden betrokken, hetgeen als een uiting van hun macht kan worden gezien.

Renn et al. (1993) ontwikkelden een model, het 'Three-step Model', om de expertise en wensen van de verschillende partijen te integreren en zo de partijen op een goede manier te laten samenwerken.. Stap 1 van het 'Three-step Model' is dat stakeholders bepaalde doelen stellen aan het plan waarvan zij denken dat er zo tot een goede oplossing kan worden gekomen. Stap 2 is dat experts aangaande het probleem criteria opstellen die de doelen in stap 1 kunnen meten. Hierdoor wordt er data verzameld en omgezet in een profiel met wetenschappelijke data over de beste oplossingen. Bij stap 3 worden er burgers geselecteerd die als een soort jury het beste profiel uit stap 2 kiezen. Het is dan aan de beleidsmakers om de informatie uit de drie stappen te integreren in een plan, waarbij dus de meningen van alle betrokken partijen worden betrokken.

Kritiekpunt op het model van Renn et al. (1993) is dat burgers niet genoeg kennis zouden hebben om een representatief plan te kunnen kiezen. Het plan van hun voorkeur zou dan financieel of juridisch niet haalbaar kunnen zijn (Michaelis, 1986 in Renn et al., 1993). Healey (2009) is het hier deels mee eens, want hij suggereert dat degene met de kennis het wint van de leek. Degene met de kennis, de wetenschap, heeft dus meer macht dan de leek. Healey (2009) noemt dit de 'power of knowledge', maar concludeert dat om *public participation* goed te laten functioneren het essentieel is dat de perspectieven van de leek en die van degene met kennis op een creatieve manier met elkaar worden gecombineerd. Een leek zou namelijk, ook al heeft hij geen gedetailleerde kennis, wel een adequate rol kunnen spelen in de bredere context van een probleem of beleidsvraag. Hierbij speelt macht dan ook weer een rol, want in hoeverre nemen de beleidsmakers de meningen van het publiek serieus.

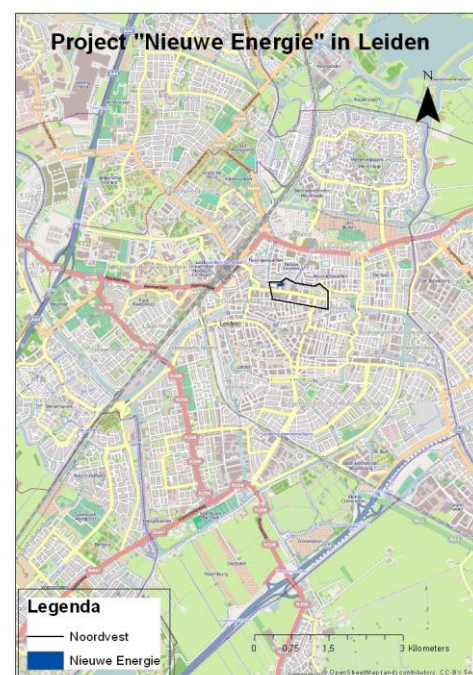
Er zijn verschillende perspectieven over hoe een goed *public participation* proces eruit zou moeten zien. Webler et al. (2001) concludeerden dat er vijf van deze perspectieven zijn. Perspectief A waarbij het proces juridisch moet deugen. Alles moet volgens de wettelijke regels zijn gegaan, zonder dat er juridische short cuts zijn genomen. Perspectief B waarin het proces gemeenschappelijke normen en waarden moet vertegenwoordigen. Perspectief C waarbij het proces zo rechtvaardig mogelijk heeft plaatsgevonden. Alle partijen moeten zijn betrokken bij het proces waarbij er tot een consensus gekomen wordt. Perspectief D waarbij de macht gelijk verdeeld is over

de verschillende betrokken partijen. Besluiten moeten worden genomen op basis van argumenten en bewijs in plaats van uit politieke macht. Perspectief E waarbij alle partijen wel hun argumenten op tafel kunnen leggen, maar er is één leider die uiteindelijk de beslissing neemt.

In dit onderzoek wordt verwacht dat de beleidsmakers zich hebben gericht op perspectief C. Dit is in lijn met het onderzoek van Webler et al. (2001) waarin naar voren komt dat vooral de gemeenteambtenaren perspectief C als meest positief zien. Daarnaast wordt er in dit onderzoek verwacht dat de macht van de omwonenden volgens de ‘Ladder of Citizen Participation’ kan worden omschreven als ‘Partnership’. Hierbij kan het publiek onderhandelen met beleidsmakers om zo tot een consensus te komen.

2.4. Public Participation en de Nieuwe Energie

Om de hoofdvraag te beantwoorden wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van een case study. Deze case ligt in Leiden en is genaamd “Nieuwe Energie” (kaart 1). Hier is een oude spinnerij succesvol omgebouwd tot dak- en thuislozenopvang met daarnaast commerciële functies. Al snel werd duidelijk dat het gebouw te groot was om alleen als opvangcentrum te dienen. Er is tijdens het proces besloten om ruimtes te creëren voor commerciële functies. Dit heeft geleid tot het plaatsen van een tussenvloer, waardoor er meer vierkante meters beschikbaar kwamen om te verhuren. Uiteindelijk is de “Nieuwe Energie” een bedrijfsgebouw gebleven, waar het

Kaart 1. Ligging van de wijk Noordvest en het project “Nieuwe Energie” in Leiden (Nieuwe Energie, 2013)

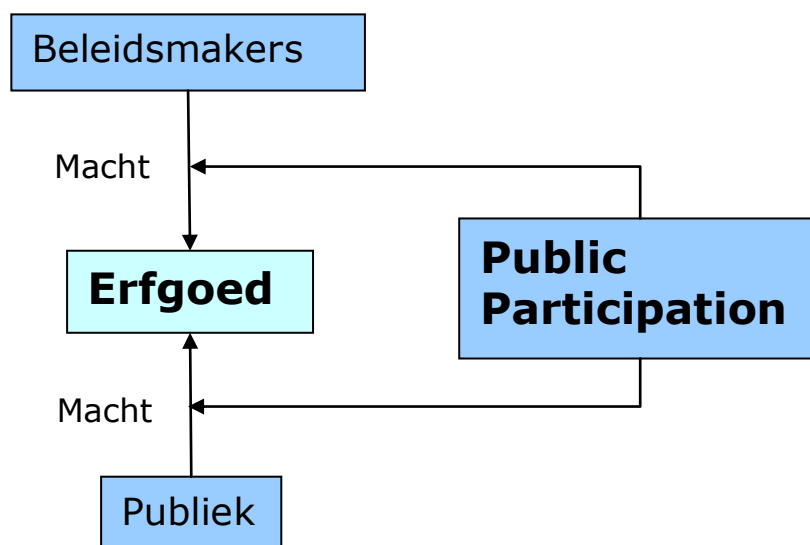
resultaat van de herontwikkeling een unieke mix van functies is geworden met als bijzondere functie de opvang van dak- en thuislozen voor de stad Leiden. De verschillende partijen die betrokken zijn bij dit project zijn: Portaal Vastgoed Ontwikkelaar als opdrachtgever, zorginstelling Binnenvest, Politie Leiden-Midden, de gemeente Leiden, de cliëntenraad van de stichting Binnenvest en de buurtverenigingen Noordvest en Groen Noord. Dit project is gekozen, omdat de omwonenden sterk betrokken zijn geweest bij de herontwikkeling. Volgens Bergvelt & van Rossum (2009) is dit gedaan omdat het de speciale functie van daklozenopvang vervult waarvan de samenleving een negatief beeld heeft. Daarnaast zijn er in het pand ook nog elementen zichtbaar die de geschiedenis van het pand weergeven (Bergvelt & van Rossum, 2009). Zo zijn de balken nog

steeds zichtbaar en omdat de plaats en van de ramen intact zijn gehouden, zorgt de lichtinval voor een speciaal effect waardoor men het gevoel heeft in een oude fabriek te zijn.

Interieur "Nieuwe Energie" (LABlog, 2011)

2.5. Conceptueel Model

Figuur 1. Conceptueel Model

In het conceptueel model (zie figuur 1) is weergegeven wat de mogelijke invloed is van *public participation* op de macht van beleidsmakers en wat voor gevolgen dat zou kunnen hebben voor de herontwikkeling van erfgoed. Beleidsmakers hebben op voorhand de macht om te bepalen wat erfgoed is en hoe dat wordt vormgegeven. Door middel van *public participation* zou deze macht meer verdeeld kunnen worden over de beleidsmakers en het publiek, waardoor het publiek mee kan bepalen hoe beleid aangaande erfgoed wordt ingevuld.

3. Methodologie

3.1. Dataverzameling

Om de hoofdvraag het best te kunnen beantwoorden is er gekozen voor kwalitatief onderzoek in de vorm van het doen van interviews. Het doen van interviews heeft een aantal voordelen ten opzichte van een enquête. Ten eerste is het een goede manier om achter de redenen en emoties van de respondenten te komen, omdat er dieper op de antwoorden in kan worden gegaan. Met een enquête is dit lastiger, omdat respondenten beknoptere antwoorden geven. Ten tweede is er bij interviews de mogelijkheid om van de vragen af te wijken om op antwoorden in te gaan die interessant zijn. Ten derde, bij interviews wordt de context rond de antwoorden duidelijker (Mook, 2001). In dit onderzoek is gekeken naar het brede concept macht en om dit concept zo duidelijk mogelijk te krijgen is om bovengenoemde redenen gekozen voor het doen van interviews.

Aan de andere kant hebben interviews ook nadelen. Zo kost het erg veel tijd. Niet alleen het doen van interviews, maar ook het uitwerken ofwel het transcriberen van de interviews. Daarnaast is het regelen van respondenten voor interviews niet altijd eenvoudig (O’Leary, 2010).

De interviews zijn in een semi-gestructureerde manier afgenomen, om zo vooral de onvoorziene meningen van de beleidsmakers te achterhalen maar tegelijkertijd niet te veel van het onderwerp af te wijken (Mook, 2001). Er is bewust gekozen om alleen de beleidsmakers rond het project “Nieuwe Energie” te interviewen, omdat het doel van dit onderzoek is om te kijken hoe de macht van beleidsmakers wordt beïnvloed door de inspraak van omwonenden. Door de beleidsmakers te interviewen is er geprobeerd om achter de verandering van de macht te komen en hoe de beleidsmakers deze verandering hebben ervaren. In recente onderzoeken ligt de nadruk vooral op de meningen van het publiek en hoe zij *public participation* het liefst ervaren (Dijkstra et al. 2010). Interessant is dus om te kijken hoe beleidsmakers dit ervaren.

Rene Prins diende als gatekeeper, maar ook als key informant. Gatekeepers zijn personen die verdere namen geven die benaderd kunnen worden voor het onderzoek. Key informants zijn personen die beschikken over veel relevante informatie over het onderwerp en die deze informatie willen delen met de onderzoeker (O’Leary, 2010). De heer Prins is namens Portaal betrokken geweest bij het project “Nieuwe Energie” en was voor dit project verantwoordelijk voor de omgang met de verschillende partijen. Portaal is de projectontwikkelaar geweest van het project en heeft nauw samengewerkt met de zorginstelling Binnenvest, de gemeente Leiden, Politie en wijkvereniging Noordvest. Willem van Vliet is geïnterviewd, omdat hij als wijkagent betrokken is

bij het project en de politie een belangrijke functie heeft vervuld in de handhaving van de dak- en thuislozen. Marieke Ouwerkerk is voorzitter van de Beheerraad Veiligheid en Openbare Ruimte (BVOR). Zij is geïnterviewd om de positie van de gemeente te onderzoeken, en daarnaast te kijken hoe de BVOR functioneert. Mirsad Strojil is teamleider van de stichting Binnenvest, die de opvang van de dak- en thuislozen verzorgt. Interessant is om te kijken wat de rol van de stichting is geweest in het project en wat zij nu doet om een goede relatie met de buurt te houden. Dr.ir. Terry Van Dijk van de Universiteit van Groningen is geïnterviewd, vanwege zijn expertise op het gebied van herontwikkeling.

Naast het doen van kwalitatief onderzoek in de vorm van interviews is er observerend onderzoek gedaan om de resultaten in werkelijkheid waar te nemen. Daarnaast heeft er een rondleiding met Rene Prins plaatsgevonden in het gebouw en in de directe omgeving om zo een overzicht te krijgen van het project en de invloed op de omgeving.

3.2. Analyse

De interviews zijn geanalyseerd door middel van het coderen van de transcripten. Er is geen hulp ingeroepen van een hulpprogramma, maar dit is gedaan met de hand. Hier is voor gekozen, omdat het langere stukken tekst betreft waarbij de context belangrijk is en er geen eenzijdige concepten worden gebruikt. Wel is de informatie uit de interviews in thema's geordend om zo een overzicht te krijgen. Deze thema's zijn *public participation*, macht, herontwikkeling en erfgoed. De transcripten van de gehouden interviews en interviewguides voor de verschillende partijen zijn te vinden in de bijlagen.

3.3. Ethische aspecten

Bij het interviewen van de beleidsmakers is er een iets kritische houding aangenomen. Wellicht zouden de interviews anders een soort reclame praatje zijn geworden voor het project. Aan de andere kant moest de houding uiteraard niet te kritisch zijn, want dan zouden de beleidsmakers zich mogelijk kunnen gaan ergeren hetgeen ten koste van hun openheid zou gaan. Doordat er gebruik is gemaakt van semi-gestructureerde interviews bleef er ruimte over om de respondenten hun verhaal te laten doen. Zij bepaalden in zekere mate in welke richting het interview werd gestuurd.

Van te voren is er voor gekozen om iedereen in te lichten over het onderwerp van dit onderzoek en dat het interview bij voorkeur opgenomen zou mogen worden om het daarna te transcriberen en uit

te werken. De respondenten zijn gezien als experts aangaande dit project. Hun naam en functie zijn belangrijk om de data betrouwbaarder en waardevoller te maken. Om die reden is vooraf toestemming gevraagd om met eigen naam in de scriptie genoemd te worden. Dit was voor allen akkoord. Anonimiteit was dan ook geen probleem in dit onderzoek (Mook, 2001).

Daarnaast is ook rekening gehouden met de speciale functie van daklozenopvang. Dit geldt vooral voor het interview met Strojil van de stichting Binnenvest. Deze doelgroep is met respect behandeld en daarom is er zoveel mogelijk vermeden om bepaalde vooroordelen over de doelgroep aan de kaak te stellen of de doelgroep op een onrespectvolle manier bij naam te noemen.

4. Resultaten

4.1. De macht van erfgoed

De macht van erfgoed zit vooral in de beschermde monumentale status die is opgelegd door de politiek. In de interviews met de beleidsmakers van het project “Nieuwe Energie” komt de rol die erfgoed heeft gespeeld voor het project duidelijk aan het licht. Het pand is herontwikkeld en niet gesloopt. Rene Prins hierover: *“...slopen was überhaupt niet imfrage. Het is een monumentaal pand, maar het was ook onze intentie niet.”*

Het pand heeft de status van beschermd monument opgelegd gekregen waardoor het niet gesloopt mag worden. Deze vastlegging van erfgoed is volgens Ashworth et al. (2007) een representatie van macht, omdat er door de politiek is besloten het pand deze beschermde status te geven. De beschermde historische status is ook terug te zien in de wijze waarop de architect de “Nieuwe Energie” heeft herontwikkeld. Het pand moest de historische identiteit van het bedrijfsgebouw uitstralen. Dit is gedaan door het uiterlijk van het gebouw niet te veel te veranderen ten opzichte van hoe het er eerst bij stond. Uiteraard is het wel opgeknapt. Omwonenden hebben echter geen invloed gehad op de fysieke herontwikkeling van het pand, terwijl ze wel een betekenis hebben gegeven aan de plaats.

Beleidsplannen voor een nieuw project moeten volgens Van Dijk passen bij de betekenis die bewoners hebben gegeven aan een plaats. Planners moeten hier volgens hem achter zien te komen door met bewoners te praten en echt de plaats in zich op te nemen. Hier is door de gemeente en de projectontwikkelaar van te voren te weinig aandacht aan besteed en pas achteraf door Portaal vastgesteld. Rene Prins hierover:

“En de bouw, dit pand heeft een nostalgische waarde wat we niet goed hadden ingeschat. Echt onderschat. Het feit dat dit pand een publieke functie zou hebben heeft voor veel Leidenaren een waarde gehad. Dit pand heeft heel veel werkgelegenheid gecreëerd, vooral in de 20e eeuw. We hebben dus echt mensen gesproken die hier nog hebben gewerkt, of hun opa of vader. Dus het feit dat dit stuk weer op de kaart werd gezet, had heel veel draagvlak in de stad.”

Mensen waren erg blij dat er iets met het pand gebeurde en het weer een soort van status zou krijgen, maar de beleidsmakers hebben hier bij aanvang van het project niet of nauwelijks over nagedacht. Het feit dat de gemeente het monumentale pand in bezit had en eigenlijk al had besloten dat er iets mee moest gebeuren correleert met de theorie van Ashworth (2007) dat erfgoed inderdaad machtstructuren weergeeft. De beleidsmakers hebben de macht om te beslissen dat het project er komt en hoe dat vorm wordt gegeven wat een uiting is van *dominating power* (Anderson,

2010). Toch is er sprake geweest van *public participation* bij het project “Nieuwe Energie”. In de volgende paragraaf wordt beschreven wat de invloed kan zijn van de omwonenden op herontwikkeling van materieel erfgoed en hoe de samenwerking tussen de verschillende partijen plaatsvindt.

4.2. Public Participation bij herontwikkeling

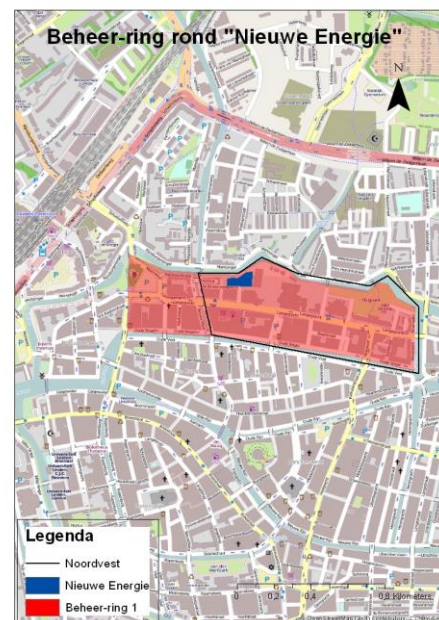
Uit de analyse van alle gehouden interviews blijkt dat bij het herontwikkelingsproject “Nieuwe Energie” de omgang met omwonenden erg belangrijk was en nog steeds is. De belangrijkste reden waarom omwonenden bij het project zijn betrokken is niet zozeer het erfgoed aspect geweest, maar wel de functie van dak- en thuislozen opvang. De gemeente en Portaal zijn lang op zoek geweest naar een geschikte locatie, maar strandden op veel weerstand in de wijken waar potentiële locaties werden gepland. Bewoners van al deze wijken werden al in de voorfase bij het proces betrokken. Dit gaat in tegen de het ‘three-step model’ van Renn et al. (1993), omdat daar bewoners pas in een later stadium worden betrokken bij een project. Aan de andere kant hadden de beleidsmakers bij dit project al de beslissing genomen dat het project op deze locatie zou komen. Het initiatief lag meer bij de beleidsmakers, in plaats van dat de bewoners zelf inspraak eisten. Dit duidt er op dat de macht om de locatie te kiezen veelal bij de beleidsmakers ligt, maar door de omwonenden al in een vroeg stadium bij het project te betrekken wordt deze macht van de beleidsmakers gemaskeerd. (Wilcox, 1994).

Uit de interviews met Rene Prins, Marieke Ouwerkerk en Willem van Vliet komt naar voren dat de gemeente, Portaal en politie de bewoners van potentiële locaties voorlichting gaven over wat er zou gaan komen in hun wijk. In de meeste wijken leidde dit tot stevige weerstand. Door tegen de komst te protesteren heeft het publiek invloed gehad op het vormen van beleid, omdat er verder gezocht moest worden naar een andere locatie. Dit kan gezien worden als een van de twee hoogste gradaties in de ‘Ladder of Citizen Participation’ van Arnstein (1969), waarbij sprake is van een ‘Degree of Citizen Power’. Daarnaast zou het ook gezien kunnen worden als een vorm van *resisting power* van de omwonenden (Anderson, 2010).

Uiteindelijk bleef er nog maar één locatie over: de wijk Noordvest. In alle interviews wordt genoemd dat de positievere houding van deze wijk de herontwikkeling mede mogelijk heeft gemaakt. In eerste instantie had de wijkvereniging wat vragen en was het wat verontrust, maar dit sloeg al snel positief om. Marieke Ouwerkerk van de gemeente hierover:

”Die buurt heeft uiteindelijk meegewerkt, maar die hebben niet lopen roepen van ‘Jongens kom maar hier!’. Dat is het natuurlijk ook niet. Die waren ook verontrust en die waren bang voor wat er ging komen, maar die zijn wel zo slim geweest om te denken van laten we aan de voorkant meepraten. Zo van nou dan hebben we er misschien ook nog wat over te zeggen. En dat heeft ze wel wat opgeleverd.”

Bij de houding van de wijk Noordvest was er minder sprake van ‘Citizen Control’, maar wilden ze meepraten over beslissingen. Dit kan worden gekoppeld aan de gradatie ‘Partnership’ in het model van Arnstein (1969). Hier wordt het publiek betrokken bij onderhandelingen en worden afspraken gemaakt met de beleidsmakers. Tevens komt dit overeen met perspectief C waarin alle meningen van de betrokken partijen op een gelijke manier worden behandeld (Webler et al., 2001). Als voorbeeld in het project “Nieuwe Energie” wordt door alle geïnterviewde beleidsmakers de Beheergroep Veiligheid en Openbare Ruimte ofwel de BVOR genoemd. Dit is een beheergroep bestaande uit de gemeente Leiden, Portaal, de politie, stichting Binnenvest voor de dak- en thuislozen opvang, de cliëntenraad van de stichting Binnenvest en de wijkverenigingen van de buurten Noordvest en Groennoord. Deze groep komt ongeveer elke zes weken bij elkaar om zaken rondom het project te bespreken. Continuïteit van samenwerking tussen beleidsmakers en omwonenden lijkt dus een belangrijke rol te spelen bij een goed *public participation* proces. Binnen de BVOR is een convenant opgesteld waarin regels zijn opgenomen over het beheer in de wijk. Een aantal voorbeelden van deze regels zijn: de kwaliteit van de wijk mag niet verslechteren, politie probeert op iedere melding in de wijk te reageren en wellicht de belangrijkste maatregel was het creëren van een beheerring, genaamd beheer-ring 1. Deze is te zien in kaart 2. In deze ring wordt extra aandacht besteed aan de veiligheid en beheer door alle betrokken partijen. Deze ring gaat verder dan de grenzen van de wijk Noordvest, om de algehele veiligheid in de stad te verbeteren. Uit het interview met Rene Prins komt naar voren dat de inspraak van omwonenden gezien zou kunnen worden als een manier van feedback op het functioneren van de beleidsmakers, maar ook om de blik te verbreden en op meer creatieve ideeën te komen. Dit komt overeen met de theorie van Healey (2009). De invloed of macht van

Kaart 2. Beheer-ring van “Nieuwe Energie”.

public participation hoeft niet per definitie alleen maar op het desbetreffende project of beleid te slaan, maar kan worden gebruikt in de bredere context.

Daarnaast lijkt de houding van de verschillende BVOR leden erg belangrijk te zijn geweest. Alle geïnterviewden, die betrokken waren bij het project, waren het erover eens dat de goede samenwerking van de BVOR heeft bijgedragen aan het succes van het project. Dit is natuurlijk niet voor elk project van toepassing, maar lijkt wel een rol te spelen in relatie met de omwonenden. Genoemde redenen voor de goede samenwerking zijn: korte communicatie lijnen, het nakomen van afspraken, de vaste samenstelling van de groep en eendracht. Dit kan gekoppeld worden aan de theorie van ‘power of knowledge’ (Healey, 2009).

Het is volgens de beleidsmakers bij het project van de “Nieuwe Energie” niet zo dat degene met de meeste kennis van het project, deze kennis heeft misbruikt en omgezet in macht. Er is juist voor gekozen om informatie met elkaar te delen om zo de samenwerking te verbeteren. Of dit representatief is voor andere projecten is niet vast te stellen. De nadruk op samenwerking komt wederom overeen met de gradatie ‘Partnership’ in de theorie van Arnstein (1969) en Perspectief C en D van Webler et al. (2001). De verschillende partijen zien elkaar als volwaardig partner en luisteren oprecht naar elkaars meningen en argumenten. Volgens Willem van Vliet: *“de communicatie, de eerlijkheid en het zoeken naar gezamenlijkheid zijn de drie pijlers waar deze kurk op rust. [...] Het is zelfs zo dat ik een stuk van het verhaal van Portaal zou kunnen vertellen of vanuit Noordvest. En andersom natuurlijk.”*

Tijdens de interviews is door de verschillende partijen duidelijk gemaakt dat zij allemaal positief tegenover het project staan en vanuit een opvallend sociaal perspectief opereren. Hiermee wordt bedoeld dat de verschillende partijen niet alleen vanuit hun eigen gedachte of oogpunt denken. Zo komt uit het interview met Mirsad Strojil naar voren dat hij als Binnenvest niet alleen voor de cliënten opkomt, maar ook meedenkt over de verbetering van de kwaliteit van de buurt. Daarnaast komt in het interview met Willem van Vliet naar voren dat de wijk als een soort sociale controle kan dienen in het handhaven van de dak- en thuislozen.

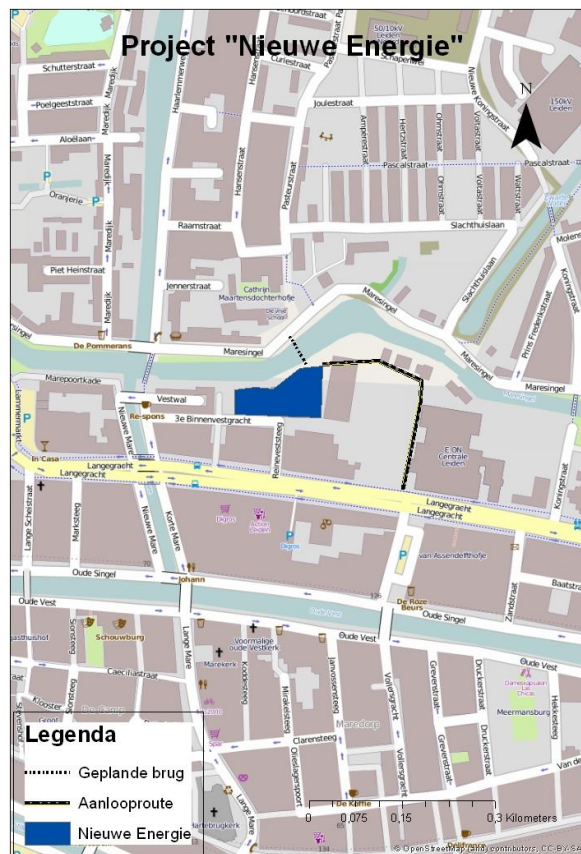
De samenwerking met de wijkvereniging Noordvest wordt als zeer plezierig bestempeld. De communicatie is uitstekend en de wijze waarop zij meedenken met de beleidsmakers wordt zeer gewaardeerd. *“Alles wordt vooraf en niet achteraf besproken met de buurt en zij zijn op de hoogte van stappen die nog genomen moeten worden en hebben daar ook invloed op”*, aldus Rene Prins. Dit alles zou moeten aantonen dat er niet alleen vanuit eigen belang werd en wordt gehandeld, maar dat er wordt meegedacht om voor alle betrokkenen de situatie zo goed mogelijk te laten verlopen.

Aan de andere kant zou het ook kunnen zijn dat de beleidsmakers dit zeggen omdat zij zelf erbij gebaat zijn om dit project zo goed mogelijk te ‘verkoppen’.

In de case “Nieuwe Energie” hebben omwonenden invloed gehad op het proces, maar dit was meer gericht op de bredere context rond het project dan op de fysieke herontwikkeling van het pand. In de volgende paragraaf wordt dieper op de inspraak van de omwonenden ingegaan en dan vooral op de vraag hoe de inspraak de machtsverdeling binnen een project zou kunnen veranderen.

4.3. Machtsverdeling door public participation

Door *public participation* kan de macht van beleidsmakers verschuiven naar de omwonenden. Wanneer de buurt tegen is kan dit er in resulteren dat bepaalde plannen niet doorgaan. Een voorbeeld dat veelvuldig in de interviews werd aangehaald was het plan van een brug als nieuwe tijdelijke aanlooproute, welke te zien is in kaart 3. Dit stond gepland, omdat het terrein waar de huidige aanlooproute overheen loopt gesaneerd gaat worden. De geplande brug zou aan de andere kant van het water uitkomen bij een school. Deze school heeft heftig emotioneel geprotesteerd tegen de plannen door zich te beroepen op de veiligheid van de kinderen die in gevaar zou kunnen komen. Daarom is besloten van het plan af te zien. De school zit daarmee op een hogere gradatie

Kaart 3. De geplande brug en de huidige aanlooproute voor de opvang naar de Binnenvest.

van macht volgens het model van Arnstein (1969) dan de wijk Noordvest. De opstelling van de school kan gezien worden als *resisting power* (Anderson, 2010). De school is bewust ingegaan tegen de plannen die gemaakt zijn door de dominante groep, de beleidsmakers.

Wanneer de theorie van Ashworth (2007) over macht breder wordt getrokken dan alleen erfgoed en gekoppeld wordt aan herontwikkeling, zou geconcludeerd kunnen worden dat het protesteren machtsstructuren weergeeft. Dit wordt echter niet door de betrokken partijen als zodanig bestempeld of ervaren. Zij zien macht als iets negatiefs en geven er daarom een andere benaming aan. Zo benoemt Marieke Ouwerkerk het niet als macht, maar als verantwoordelijkheid van de gemeente. Het bezwaar van de burgers noemt zij geen macht, doch burgerrecht. De beleidsmakers kijken negatiever aan tegen de manier waarop de school zich heeft verzet tegen de geplande brug, dan tegen de wijze waarop de buurt is omgegaan met de geplande aanlooproute. Wat logisch is, aangezien het protest van de school er toe heeft geleid dat de geplande aanlooproute niet door is gegaan. Als reden wordt gegeven dat de school op een nogal vijandige en vooral emotionele manier reageerde tegenover een op basis van feiten beargumenteerde reactie van de wijk Noordvest. Hieruit doen de beleidsmakers voorkomen dat de manier van communiceren en het getoonde begrip voor elkaar belangrijk is, maar wellicht speelt daarnaast de invloed van de omwonenden een belangrijkere rol. Het zou namelijk zo kunnen zijn dat hoe groter de macht van de omwonenden is, dus hoe hoger zij op de 'Ladder of Citizen Participation' (Arnstein, 1969) staan, hoe minder constructief en prettig het beleid door beide partijen wordt ervaren. Bij het project "Nieuwe Energie" komt de machtsverdeling overeen met de gradatie 'Partnership' op de 'Ladder of Citizen Participation' en perspectief C van Webler et al. (2001). Bij beide worden compromissen gesloten met de bedoeling dat beide partijen er op vooruit gaan, wat een doel van het beleid zou kunnen zijn. Er wordt dan gestreefd naar een win-win situatie.

5. Conclusie

5.1. Conclusies

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat macht een bepalende rol speelt in *public participation* en daarmee in de herontwikkeling en waardering van materieel erfgoed. De omwonenden hadden een bepaald nostalgisch gevoel bij het oude pand en waren daarom blij dat er eindelijk iets met het pand ging gebeuren, maar de *public participation* speelt met name een rol in het bredere beleid rond de herontwikkeling van materieel erfgoed. Hiermee wordt bedoeld dat het niet zozeer een rol speelt in de fysieke herontwikkeling en waardering, maar meer de wijze waarop het beleid tot stand komt en het gevolg daarvan voor de omgeving. In het geval van “Nieuwe Energie” is de bijzondere functie van daklozenopvang een doorslaggevende reden geweest voor de betrokkenheid van omwonenden bij het project en niet zozeer de herontwikkeling van een monumentaal pand.

Uit dit onderzoek kan verder geconcludeerd worden dat erfgoed machtstructuren weergeeft (Ashworth, 2007). De gemeente en projectontwikkelaar hadden de locatie eigenlijk al gekozen, wat duidt op een uiting van *dominating power* van de beleidsmakers (Anderson, 2010). Zij bepalen op voorhand wat erfgoed is en hoe dit wordt vormgegeven.

De beleidsmakers ervaren een herontwikkelingsproces als positief wanneer alle betrokken partijen goed met elkaar samenwerken en informatie uitwisselen. Dit komt overeen met de gradatie ‘Partnership’ in het model van Arnstein (1969). In deze gradatie wordt er niet vanuit één gedachte gehandeld, maar de partijen onderhandelen, overleggen en sluiten compromissen om een win-win situatie te creëren (Arnstein, 1969). In de case “Nieuwe Energie” vervullen de wijkverenigingen Noordvest en Groenord deze functie. Deze partijen hebben evenveel invloed en delen informatie met elkaar, daarom is er geen sprake van ‘power of knowledge’ (Healey, 2009). Wanneer omwonenden meer macht krijgen, dus hoger in het model van Arnstein (1969) staan, wordt dit door de beleidsmakers negatiever gelabeld. Het zou namelijk beleid minder constructief maken. Omwonenden kunnen wel eerder hun doel bereiken wanneer ze meer macht hebben, omdat ze door protest aan te tekenen plannen niet door kunnen laten gaan. Echter, er kan geconcludeerd worden dat wanneer de macht verdeeld wordt over het publiek en beleidsmakers, dus ‘Partnership’, dit op de lange termijn effectiever kan zijn. Beleidsmakers zullen dan eerder instemmen met ideeën of meningen van de omwonenden.

Het voorgenoemde kan implicaties hebben voor de rol van *public participation* in toekomstig beleid van de herontwikkeling van erfgoed, maar wellicht ook voor beleid in het algemeen. De positieve

houding van de wijkvereniging Noordvest was doorslaggevend in het mede mogelijk maken van het project. Zij hebben niet gelijk de hakken in het zand gezet, maar juist een open houding aangenomen wat de samenwerking ten goede is gekomen. De keuze om de omwonenden bij het begin van het project te betrekken blijkt eveneens positief te zijn. Wel zou er wellicht in toekomstig beleid al aan het begin meer aandacht kunnen worden besteed aan de nostalgische waarde van het materiële erfgoed voor de omwonenden. Hetgeen de rol van *public participation* in de fysieke herontwikkeling en waardering dan wellicht zou vergroten.

5.2. Aanbevelingen

Voor vervolg onderzoek zou het interessant zijn om ook de individuele meningen van omwonenden bij het onderzoek te betrekken. Dan kan beter de betekenis van de plaats en de historische waarde van het materiële erfgoed voor de omwonenden worden achterhaald.

Daarnaast zou er gekeken kunnen worden naar gevallen van herontwikkeling van materieel erfgoed waarbij de *public participation* van een hogere orde is. Er kan dan gekeken worden naar wat dat heeft veroorzaakt en hoe beleidsmakers daarmee kunnen of moeten omgaan.

Wellicht is het ook interessant om bij volgend onderzoek een onderscheid proberen te maken tussen verschillende vormen en onderwerpen van beleid en hoe in deze verschillende vormen de rol van *public participation* kan verschillen. Dit bleek deels al uit dit onderzoek, omdat bij de fysieke herontwikkeling van de “Nieuwe Energie” de burgers niet zijn betrokken. Een bouwkundig expert heeft de kennis die hiervoor nodig is en het publiek hoogst waarschijnlijk niet. Verder onderzoek kan helpen duidelijk te maken welk type *public participation* goed past bij welk soort herontwikkelingsproject.

6. Literatuurlijst

- Anderson, J. (2010) *Understanding Cultural Geography; Places and Traces*. New York: Routledge.
- Arnstein, S. (1969) A ladder of Citizen Participation. *Journal Of the American Institute of Planners*, 35 (4): 216-224.
- Ashworth, G.J., Graham, B.J., Tunbridge, J.E. (2007) *Pluralising pasts: heritage, identity and place in multiculture societies*. London: Pluto.
- Belvedere (2009). *Belvedere*. Toegang via: <http://belvedere.nu/index.php?section=01> (Bekeken op 3 maart 2013).
- Bergvelt, D., & van Rossum, H. (2009) Van oude gebouwen en nieuwe functies; Herbestemming voor wonen met zorg, project Nieuwe Energie te Leiden. *Het Tweede Begin, Meer doen met bestaand vastgoed in de zorg*: 14-18. (bekeken via http://arch-lokaal.nl/wp-content/uploads/2011/08/projecten_372_nieuwe_energie.pdf op 3 maart 2013).
- Duineveld, M., van Dam, R., During, R., & van der Zande, A. (2010) *The importance of being nimby: Een essay over burgerverzet en erfgoed*. Wageningen: Wageningen University.
- Dijkstra, A. M., Gutteling, J. M., Swart, J. A. A., Wieringa, N. F., van der Windt, H. J. & Seydel, E. R. (2010) Public Participation in genomics research in the Netherlands: Validating a measurement scale. *Public Understanding of Science*, 21(4): 465-477.
- Houtveen, H.J. (2002) *Upgraden, Renoveren of Herontwikkelen van Kantoren*. Masterproof. Universiteit van Amsterdam.
- Healey, S. (2009) Towards an epistemology of public participation. *Journal of Environmental Management*, 90(4): 1644-1654.
- Janssen, J., Luiten, E., Renes, H., & Rouwendal, J. (2012) Heritage planning and spatial development in the Netherlands: changing policies and perspectives. *International Journal of Heritage Studies*, 18(1): 1-21.
- LABlog. (2011) *Nieuwe Energie voor Leiden*. Toegang via: <http://www.lablog.nl/2011/03/18/nieuwe-energie-voor-leiden/> (Bekeken op 15 juni 2013)
- Metcalf, J. (Ed.). (1998) *Oxford Dictionary Illustrated*. Oxford: Oxford University.
- Mook, D.G. (2001) *Psychological Research; The Ideas Behind The Methods*. New York: W.W. Norton & Company.
- Nieuwe Energie (2013) *Nieuwe Energie*. Toegang via: http://www.nieuweenergieleiden.nl/nieuwe_energie (Bekeken op 15 juni 2013)
- O'Leary, Z. (2010) *The essential guide to doing your research project*. Londen: Sage.
- Peeters, R., van der Steen, M., & van Twist, M. (2010) De logica van het ongepaste. Over de professionaliteit van wijkmanagers in de onvolkomen organisatie. Den Haag: NSOB.

Sack, R. D. (2004) 'Place-making and time.' In: Mels, T. eds. *Reanimating Places: Re-materialising*. Ashgate: Aldershot.

Renn, O., Webler, T., Rakel, H., Dienel, P., & Johnson, B. (1993) Public participation in decision making: A three-step procedure. *Policy Sciences*, 26(2): 189-214.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. (2013) *Aanwijzen en beschermen van rijksmonumenten*. Toegang via: <http://www.cultureelerfgoed.nl/monumenten/wetten-en-regelingen/aanwijzing> (bekeken op 8 juli 2013)

Webler, T., Tuler, S., & Krueger, R. (2001) What Is a Good Public Participation Process? Five Perspectives from the Public. *Environmental Management*, 27(3): 435-450.

Westergasfabriek (2011). *Geschiedenis*. Toegang via: <http://www.westergasfabriek.nl/westergasfabriek/geschiedenis> (Bekeken op 14 juni 2013)

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2012) *Vertrouwen in burgers*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

The World Bank.(1992) *Participatory development and the world bank: Potential directions for change*. Discussion paper number 183. Washington, DC: The World Bank.

Wilcox, D. (1994). *The guide to effective participation*. Brighton: Delta Press.

Yung, E.H.K., Chan E.H.W. (2011) Problem issues of public participation in built-heritage conservation: Two controversial cases in Hong Kong. *Habitat International*, 35(3), 457-466.

7. Bijlagen.

7.1. Interview guides.

Ik ben een derdejaars student Sociale Geografie en Planologie aan de universiteit van Groningen.

De hoofdvraag van mijn bachelor scriptie is wat de rol is van de inspraak van omwonenden bij een herontwikkelingsproject van erfgoed. Als case gebruik ik hiervoor het project “Nieuwe Energie”.

De interviews gaan met name over de vraag hoe u tegen de inspraak van de omwonenden aankijkt en wat u er aan hebt gedaan aan om tot een goede samenwerking met omwonenden te komen.

Is het akkoord dat ik dit gesprek opneem om zo goed mogelijk het interview te kunnen analyseren?

Is het daarnaast ook akkoord als ik uw naam in mijn scriptie gebruik? Dit omdat u een ‘expert’ bent over dit project en uw naam en functie belangrijke informatie zijn. Verder zou ik u graag mijn scriptie op willen sturen als het klaar is, zodat u er feedback op kunt geven.

De vragen:

- *Wat waren de redenen om de oude spinnerij te herontwikkelen? Waarom niet slopen?*
- *Hoe zijn de nieuwe functies tot stand gekomen? (wellicht link met betrekken van omwonenden?)*
- *Waarom is er besloten omwonenden te betrekken bij het project Nieuwe Energie?*
- *In welke fase van het project is dit gebeurd? Waarom?*
- *Wat is er gedaan om een goede samenwerking met omwonenden te bewerkstelligen?*
- *Achteraf gezien, hoe zou u de invloed beschrijven die de omwonenden hebben gehad op het project? (voordelen/nadelen)*
- *Wat is er gedaan met de meningen van de omwonenden?*

Bovenstaande vragen zullen ook hier de hoofdvragen zijn, waar de antwoorden van de respondenten zullen leiden tot vervolgvragen.

7.2. Transcripten.

7.2.1. Terry van Dijk (prof.dr. RUG)

55m 22s

19-04-2013

F: Ja, ik heb gelezen dat ze in Nederland heel erg gericht zijn op groei in krimpgebieden en maar gewoon gingen bij bouwen in de hoop mensen aan te trekken.

T: Mensen besluiten natuurlijk niet voor niks om weg te trekken. Er is natuurlijk wel een spiraal effect, van als het aantal mensen afneemt wordt het minder prettig om in te wonen, gaat het winkeltje dicht en gaat het schooltje dicht en dan gaan er nog meer mensen weg. Ik snap wel dat heel veel mensen dat proberen tegen te houden, door kunstmatig toch het schooltje open te houden en kunstmatig toch een vorm voor dat winkeltje te verzinnen en toch wat huizen neer te zetten voor jonge gezinnen om zo toch iets van binding of uhm ja...tenzij je natuurlijk een uniek woonmilieu aanbiedt, het zou kunnen. Ik zou zo een twee drie niet weten wat dat zou moeten zijn.

F: Maar dat is Blauwe Stad toch wel? Vooral voor Groningen is het wel uniek.

T: Ja, ja, relatief uniek. In Friesland is het wel veel. Je hebt dat soort wijken ook wel bij Drachten en Leeuwarden en Joure en Heerenveen weet ik niet zeker. Daar heb je ook van die waterwijken waar heel veel mag, waar je een knoert van een huis neer zou kunnen zetten. Veronderstel dat er wel een markt voor is hè. Want Groningen is wel compact, dus je zou zeggen van het is een ander milieu dan er is. En dat klopt wel, maar zit Groningen ook vol met mensen die een half miljoen willen investeren ergens. Volgens mij is dat helemaal niet het geval. Ik heb eens...tijden geleden zat ik in een soort studieavond over nieuwe landgoederen dat was toen een idee van Den Haag. 'We willen privéged in natuur, dus we geven mensen een heel grote kavel met een bos en een meertje en fantastisch uitzicht en dan krijgen ze zoveel hectare en mogen ze een lel van een villa opzetten.' Als maar wel een deel van dat terrein openbaar is. Dat was het idee, en een deel mag natuurlijk privé zijn, allemaal voorwaarden qua architectuur etc. Maar toen was daar een of ander makelaars type en die zei: "Nou, als je nu na gaat hoeveel panden, woonobjecten van boven de miljoen, er per jaar in Nederland van eigenaar wisselen dan is dat ontzettend weinig." Dat waren er 15 of zo. En hij zegt: "dan is nu het plan om 50 landgoederen te gaan maken, daar is gewoon geen markt voor. Klaar!" Tenzij, de meeste panden van boven de miljoen die van eigenaar wisselen niet het soort panden zijn die mensen willen. Nou ja de meeste mensen willen gewoon zo'n Wassenaarse, Larense of een Oegstgeester mooie villa. En dan op zo'n landgoed, ja, of dat nu per se de natte droom van elke dotcom miljonair is, dat weet ik niet. Ik denk dat vooral de nabijheid bij Den Haag, bij het Gooi belangrijk is. En als je ergens in een bos bij Nunspeet ofzo, midden op de Veluwe, een kavel aanbiedt...ja, ik weet niet....terug naar dat Blauwe Stad plan. Dan bied je iets unieks, maar is daar werkelijk markt voor? Dus je moet wel aansluiten op een woonmilieu....En ik denk dat twee belangrijke groepen, de gepensioneerden die niet meer gebonden zijn maar wel dicht bij hun kinderen willen zijn enzo. Dus die hele illusie van pensionado's op een boerderijtje in Drenthe komt geen fluit van terecht. Die willen helemaal niet in de middle of nowhere in een boerderijtje zitten. Die trekken allemaal weer terug naar de stad, naar hun kinderen enzo. Dus dat is een belangrijke groep, en wat bied je hen nou aan wat ze in de bestaande stad niet kunnen krijgen?

F: Rust

T: Ja rust, maar willen ze dat? En gezinnen. En het gezin wil vooral goede voorzieningen en op een makkelijke manier hun drukke leven, carrière combineren winkels crèches en kinderfeestjes en dan is een dorp ook niet handig. En kun je daar een heel mooi huis neerzetten, maar ik denk dat uiteindelijk die locatie en die nabijheid en gemak van alles het gewoon gaat winnen van wat je ook neerzet in een krimpddorp. Wat overblijft zijn de niche-markten en daar gaat dit ook een beetje over. Zou je gericht kunnen proberen om van een bepaald dorp meer een kunstenaars kolonie te maken. Met beeldentuinen, galerieën, ateliers, antieloodsen, museum-achtige dingen. Een tijdje geleden had ik een uitje met een bestuur naar...hoe heet dat ook alweer...vlak onder Makkum. Daar had je zo'n terpje met een boerderijtje...die hadden zich verenigd en daar hadden ze een centrale

fietsverhuur en een route met een soort puzzeltocht en daar hadden ze aan die vijf dorpen...en dan kan je jezelf een soort van name-branden, als een unieke plek waar iets te halen valt.

F: Denk jij dat krimpgebieden een soort van kans is om die nieuwe strategieën een soort van uit te proberen?

T: Uhm...ja. Ja als je denkt aan de ideeën van Jane Jacobs, dat elke wijk heeft eigenlijk de uitgekotste straatjes nodig want dat zijn de kraamkamers van creativiteit en nieuwe bedrijfjes die het nog niet kunnen betalen om een echt pand te kunnen betrekken. In die zin zou het wel een kans kunnen zijn ja. Dus die lage vastgoed waarde zijn een kans en misschien ook die wanhoop van die dorpjes. Elk idee achterna jagen en dat er dus meer ruimte is voor gekke, gedurfde dingen. Dat zou een kans zijn. Want als alles OK zou zijn, zou niemand iets veranderen. Misschien ook een kans voor windmolens ofzo, dat als er weinig mensen zijn krijg je weinig gezeik hahaha

F: Nou dat is hier natuurlijk met dat gas nu. Dat die mensen eigenlijk nog steeds protesteren...

T: Die willen gewoon een goede compensatie. En de NAM heeft natuurlijk geld, die kan dat prima schuiven. Nou als je gewoon privé financieel geschaad wordt door de activiteiten van de NAM is het natuurlijk wel terecht om te zeggen dat er waardevermindering en schade aan me huis wil ik wel gewoon vergoed krijgen. Maar dat ze moeten stoppen met boren, omdat er bevinkjes zijn... ik zou het gewoon goed regelen met compensatie en dan gewoon lekker blijven zitten en als je het eng vindt gewoon weg verhuizen.

F: Maar goed, waar zou je met die nieuwe strategieën nog meer aan denken?

T: In Delfzijl maken ze nu van die wijken, een soort kreken landschap of een soort schiereilandjes in het water waarop je maar een huis mag bouwen met een soort slotgracht er om heen...kan grappig zijn. Wat je ook nog wel eens ziet is doelgroep dorpen. Als we nou iets unieks willen bieden dan moeten we eigenlijk zorgen dat dit dorp, en dit is in de NO polder geloof ik, helemaal rondom het paardengebeuren draait. Er zijn misschien best wel veel mensen die het fantastisch lijkt om gewoon in een dorp met best wel wat voorzieningen te wonen, maar wel gewoon s'ochtends op hun knol kunnen stappen en 15 km kunnen draven over paden zo ver je maar kan verzinnen. En dat zo'n dorp zorgt voor...nou wat hebben paardenmensen nodig? Ik ken ze niet...winterstalling ofzo, paardenbakken, kuilvoer met zn alle inkopen en ruiterspaden in het dorp naar alle huizen toe en dan ook een soort netwerk naar een paar natuurgebieden toe. En dan heb je allemaal paardenmensen onder elkaar die ook niet gaan zeuren om de stank en wat heb ik een last van de vliegen zomers. En dan zou misschien iets krijgen waarvan mensen zeggen 'goh dat wil ik heel graag maar dat kan nergens in Nederland, maar he daar wel.' En wat voor de Blauwe Stad nog wel eens is gezegd, had daar een duinlandschap opgespoten. Als je een bijzonder huis wilt laat je dat zo tegen een heuvel liggen, bouw je het de heuvel in. Ten eerste heeft dat ook allerlei isolatie voordelen, met ruimtes onder de grond. Dan kun je dat zo plooiën qua zon dat het ook al heel vroeg in het jaar warm wordt. En dat je door die heuvel ook de andere huizen helemaal niet ziet. Net zo als in Center Parcs, heel slim gedaan. Je hebt echt de illusie dat je daar alleen bent. Dat is heel goed ontworpen, de meeste parken. Dat al die huisjes zo heel slim zijn uitgekiend en elkaar niet zien. En zo'n woonmilieu als in Bloemendaal of Aerdenhout dat is natuurlijk waanzinnig mooi. En als je dat nou in zo'n Blauwe Stad zou hebben gecreëerd dan heb je je paleisje niet in zo'n treurige moddervlakte staan, maar in een duin. Dan heb je wat bijzonders. Maar dat moet je wel durven. En daarvoor zou iemand misschien naar de Blauwe Stad denken te gaan, of naar Delfzijl. Want Delfzijl is op zich heel gaaf. Je zit daar achter die zeedijk, d'r ligt een heel lullig strandje maar daar zou je echt een badplaats van kunnen maken. Waarom doen ze dat niet? Had helemaal geprofileerd op "Delfzijl, badplaats van Groningen!". Het is Groningen aan zee. Net zoals dat je Noordwijk Binnen en Noordwijk aan Zee hebt. Had daar een paar goedkope studentenwoningen neer geplept, had gewoon al die jaren 50 blokken niet gesloopt, want dat is ook hartstikke duur, muren dr uit en tegen die studenten gezegd hier heb je een loft van 200m2 voor €300 per maand want verhuren kunnen we toch niet. Dan hebben we in ieder geval wat en doe je ding. Dan krijg je daar toch creativiteit en buzz dan dat treurige Delfzijl? Kijken of het werkt dat kun je altijd proberen, en als het niet werkt gooi je alles als nog tegen de vlakte. Maar geen mens die dat bedenkt. Dan slopen ze eerst alles voor heel veel

geld en dan zetten ze er minder huizen voor terug. En dat zijn de saaiste catalogus woningen die je overal in Nederland kunt krijgen. En dan denk ik, ja wil je nou kapot gaan met je stadje of...

F: Raar eigenlijk, dat wat er bij ons hier wordt ingestampt dat uniek...dat het in werkelijkheid...

T: Ontwikkelaars zijn heel traditioneel en heel voorzichtig, dus die willen weten dat wat ik nu neer ga zetten tegen die prijs kan verkopen. En alle woonbehoefte monitorings-systemen zijn ook helemaal ingericht op de geijkte hokjes. Een durfproject, ja dat is een durfproject. Poeh zullen we dat nou wel doen, doe het toch maar niet. Dus uhhh.....paardendorpen....je zou ook het perfecte zorgdorp kunnen maken met meerdere gehandicapten zorg waar ouders ook kunnen wonen. Je ziet dat in de grote zorginstelling in Ermeloo en Amersfoort. Er zijn een paar zorginstellingen waar vroeger iedereen werd opgesloten op dat terrein, die zijn nu aan het herstructuren en daarbij laten ze ook normale-mensen-huizen bouwen zodat die werelden niet zo gescheiden zijn. Dit is voor heel veel ouders een hele goede optie en het is voor heel veel mensen die er verder specifiek niet heel veel mee hebben..soms vinden die dat ook een soort meerwaarde hebben. Dus zou je voor je dorp zoiets kunnen verzinnen. Een soort dorp, een niche, maar het moet natuurlijk wel al aansluiten bij de kracht die er al is. Maar onderscheid je. Dat zou voor mij...ja ik denk dat dat wel moet.

Kunstenaarsdorp, museumdorp. Je hebt ook in Friesland het Kameleondorp. Ik dacht dat die film daar was opgenomen, dat het daarom zo heette, maar die film is heel ergens anders opgenomen.

F: Het is daar wel op gebaseerd toch?

T: ja ze hebben die kameleon-boot die heeft een soort haven daar en ze hebben wat dingetjes nagebouwd. Met die boot kun je dan naar een avontureneiland en dat wordt heel veel door kinderfeestjes gebruikt, die gaan daar dan vloten bouwen en tokkelen. En dan heb je wel een identiteit. Waarvan mensen zeggen 'oh ja dat dorp, daar hoor ik goede verhalen over'. Ja dan heb je een startpunt inplaats van dat je van die saaie huisjes te koop zet in de hoop dat daar mensen op af komen.

F: En hoe denk jij dat herontwikkeling in dat plaatje past?

T: Nou ja herontwikkeling, het blijft natuurlijk duur, het kost gewoon veel geld. Herontwikkeling moet die visie dichterbij brengen. Herontwikkeling zonder visie moet je helemaal niet willen. Dan houd je elkaar voor de gek. Dus je moet een visie en een identiteit voor zo'n kern hebben. En daar moet die herontwikkeling over gaan. Een dorp moet natuurlijk al een beetje de potentie hebben dat het kan. Stel dat je daar een paardendorp van wilt maken, is het wel makkelijk als er al boerderijen staan en het een beetje draagvlak heeft. Dat er al wat paardenpeople zitten, af en toe een evenement organiseert ofzo. En dan kun je met die herontwikkeling natuurlijk denken van 'OK ik haal nu een woonblok weg en daar kan ik een rijtje neerzetten. Maar weet je wat veel vetter is...en dat heb ik wel eens in Engeland gezien...we maken daar geen rijtje van maar we maken daar een hele ranch van, met houten betimmeringen, meerdere lagen, witte hekken er omheen, parkeren aan de achterzijde of zelfs inpandig en met paardeweien er omheen. We maken er evenveel woon-units in, maar het is een soort appartementblok eigenlijk wat er uitziet als een ranch. Als we dat paardenverhaal willen dan gaan we onze herontwikkeling zo'n vorm geven en dan zoeken we daar investeerders bij die daarin geloven en die ook weten hoe die wereld werkt'. Dan gaat de herontwikkeling ook ergens over. Dan brengt het een bepaald doel ook dichterbij. Herontwikkeling op zich, herontwikkeling tegen krimp, dat zegt nog helemaal niks. Het gaat er om, wat wil je doen tegen krimp? Dan gaan we een niche-market vullen en dan gaat die herontwikkeling daar over. Dan ga ik proberen dat een boost, een jumpstart, te geven. Herontwikkeling is geen doel op zich. Het is een middel om zo'n jumpstart te forceren. Zoals Ootmarsum bijvoorbeeld. Kansloos stadje op zich, ergens in de Achterhoek of Twente daar. En daar zat al een bekende...hoe heet zo'n beest...kunstenaar. Ton Schulten. En dan moet je maar eens kijken op tonschulten.com of zoiets en die had daar al zijn werk. Die begonnen al jaarlijks een kunstmarkt te organiseren, voor mensen die allemaal van die huisvljijt komen verkopen, en soms zitten daar hele mooie dingen tussen. En die Ton Schulten verdiende goed, zijn tekeningen werden heel populair. Het zijn allemaal abstracte landschappen, vlekjes en plaatjes die van donker van buiten naar licht in het midden gaan. Hij ging daar gigantisch investeren en kocht nog meer panden op, die liet hele dure verbouwingen doen. En dat zuigt elkaar dan aan. En stel dat je als krimp dorp dan zegt van wij willen investeren, wij gaan

daar geld voor vinden, wij gaan zo'n kunstenaars of zo'n verzamel ding voor kunstenaars maken. Voor relatief weinig geld, omdat dat een of andere fabriek of zo leeg staat dan is zo'n herontwikkeling van zo'n fabriekspand ja die gaat dan ergens over. Ik denk dat dat het belangrijkste is.

F: Je hoort dan ook wel eens dat herontwikkeling ook negatieve effecten kan hebben. Stel dat je het op een dorp focust, kan het eigenlijk de andere dorpen leegtrekken. Je bent dan eigenlijk het probleem aan het opschuiven.

T: En ik denk dat je dat bij een niche minder hebt, omdat als de niche past bij de bestaande kracht van een dorp dan zul je eerder mensen wegzuigen uit de stad dan uit de andere dorpen. De kans is heel klein dat je daar dan op gaat parasiteren zeg maar. Die kans is veel groter als je gewoon ongeïnspireerde herontwikkeling doet. Als je gewoon zegt we pompen in dorp x heel veel geld om mooie rijtjeshuizen te doen en de winkel open te houden. Ik denk dat dat snel ten koste van andere dorpen gaat, omdat het zo iets algemeen is weet je wel. Waar als je zo'n niche market opzoekt kun je met elkaar onderzoeken. Zitten er in andere dorpen ook paardenpeople die dat zouden willen. Dus daar kun je dan met elkaar voor waken, maar die kans is veel kleiner denk ik.

F: Hoe kijk jij eigenlijk zelf tegen die krimpgebieden aan. Zou je dr iets aan doen?

T: Goede vraag. Ik vraag me wel eens af of het per se een probleem is. Het wordt wel gezegd van 'oh wat erg, de winkel gaat weg en de school gaat dicht'. Maarja, ik bedoel bijna iedereen is mobiel en of die levens van die mensen daar nou echt zo anders van worden. Het is voor een deel fact of life. Het is....

F: Survival of the fittest?

T: Ja en de downside van de stad. Dat is toch ook mooi, dat een stad als Groningen zo vitaal is en al zo lang blijft groeien en ook een populaire plek blijft voor gezinnen. Ik zou het erger vinden als gezinnen massaal proberen de stad uit te komen. Dat zou pas erg zijn. Vorige week in Los Angeles geweest, nou dan weet je ook niet wat je ziet. Op zo'n grote schaal het verval en de armoe. De non-descripte straten, kilometers lang waar non-descripte huisjes die non-descripte leventjes herbergen. Dat je denk van wow daar zou je met je gezin maar tussen zitten. En als je dan ziet hoe hoogwaardig de woonmilieus in onze steden zijn, en dat de tol daarvan is dat de gebieden daar omheen wat minder worden ja sorry...Maar dan terug naar die niche. Stel dat je de stad krachtig kunt blijven maken en houden en dat daar omheen de niches hun plek krijgen dan is dat een hele mooie complementaire situatie. Nu probeert dat dorp eigenlijk hetzelfde als de stad te bieden en zich op dezelfde inwoners te focussen. Ze proberen eigenlijk hetzelfde als de stad te zijn. Dat is een rare gedachte. Je moet een aanvulling zijn op de stad. Net zo als winkels en internetwinkelen, die moeten niet elkaar beconcurreren maar complementair zijn. Je hebt je internetwinkel, maar ook je winkel in de winkelstraat maar daar gebeurt iets anders. Daar gaat het meer om de beleving en dat soort dingen. Zoals de Abercrombie & Fitch formule. Dat is een heel andere manier van winkel zijn. Het gaat niet om het product.

F: Maar dat is nu ook een beetje klaar toch? Mensen hebben dat ook wel gezien. Dat hoef je maar een keer te zien.

T: Nou ja als je ziet op 5th Avenue dat daar nog steeds...

F: Maar dat zijn alleen maar toeristen.

T: Ja dat is waar ja. Toen nog en nu in Amsterdam denkt menig toerist ook van...Maar ze zijn slim, want andere keten daarnaast, Hollister, dat lijkt er heel erg op en daar proberen ze dezelfde truc mee uit te halen. Maar goed dat zou dus complementair moeten zijn en zo moet je je als dorp eigenlijk ook zien. Je levert iets anders dan de stad, maar wat is dat dan?

F: Ja dat is.....

T: Dat denk ik dan hoor. Maar goed ik weet er niks van dus hahaha

F: Hahaha

T: We hebben toen ook in deze scriptie gekeken naar is een kracht ook niet dat je daar heel bijzonder erfgoed hebt staan? Fabrieken en haventjes en sluizen. Daar hoort een verhaal bij. Net zo als met uhm...

F: Criminelen kolonie. Veenhuizen.

T: Ja Veenhuizen. Ben je daar wel eens geweest?

F: Nee. Wil ik nog wel heel graag een keer naartoe.

T: Moet je een keer doen. Ik zou het ergens in mei doen. Als de bomen net in blad staan en op een mooie blauwe windstille dag dan is het daar zo waanzinnig mooi. Allemaal van die kaarsrechten vaarten, die spiegelen de waterplanten enzo. En als je dan het Pauperparadijs hebt gelezen, het boek wat daarover gaat. En je loopt daar rond, dan denk je mij hemel dit is gewoon een geschiedenis boek waar je doorheen mag lopen. En daar zie je ook dat het heel erg gebrand wordt als het gevangenisdorp. Het gesticht uit 1820 staat er nog, daar zit nu een gevangenis museum in. Daar hebben ze wat leuks bedacht trouwens. Museum klinkt natuurlijk heel saai. Je mag daar dus met een boevenbus mee, maar je kunt nu ook op de vlucht slaan en ontsnappen uit de gevangenis...

F: haha

T: en dan sturen ze echt honden achter je aan en dan moet je de bossen in enzo hahaha. Dat lijkt me echt heel eng haha. Daaromheen ontstaan nu ook activiteiten en evenementen. Ook kleine handeltjes. Ze hebben nu ook een brandweerauto museum. Dat begint dan wat te clusteren ofzo weet je wel. En dat werken ze ook echt aan. Ze zijn niet op woningbouw uit, maar je krijgt wel een identiteit en iets van betrekkelijkheid. Ik denk dat je het daarvan moet hebben. Als je een non-descript dorp bent, moet je niet doen.

F: Wonen er eigenlijk mensen?

T: In Veenhuizen? Ja het is ook echt een dorp. Het schijnt zo te zijn dat tot 1980 mocht niemand er in. Het was eigendom van justitie met een slagboom ervoor. En als je dan bij je tante op bezoek wilde die daar werkte en woonde dan had je een vergunning nodig. En nu zijn al die huizen die van de bewakers waren, zijn gewoon privé huizen geworden. Staat allemaal van die mooie stichtelijke zinnen op. 'orde en vlijt' dat soort dingen. Maar dat zijn dus nu gewoon privé huizen, er was ook een soort burgermeesterswoning. Het witte huis. Volgens mij is dat ook privé bewoning nu...Ja het heeft best wel wat vitaliteit als je daar nu zo rondfietst. Goh zo in de middle of nowhere, dat is toch...valt nog niet tegen.

F: Zo zijn al die dorpjes hier in Groningen toch ook ooit ontstaan? Rijke mensen uit de stad die in grote boerderijen gingen wonen?

T: Ja als ik denk aan Kennemerland, t' Gooi en Wassenaar dat zijn wel echt van die dorpen waar mensen gingen wonen die de stad konden ontvluchten en daar een zomerhuis hadden ofzo. Ik weet niet of da hier ook zo geweest is.

F: Nee maar uberhaupt, dat wat jij net zei dat je iets anders moet gaan doen. Bijvoorbeeld die focus op natuur, die paardenpeople. Dat zou je hier in Groningen kunnen doen. Je gaat niet met je paard over de Grote Markt lopen.

T: Nee dat is best lastig als je in het Groninger centrum woont. We hadden vroeger burens en die waren nog al fanatiek met paarden. En ik zei wel eens tegen haar, 'je bent praktisch getrouwd met dat beest'. Je moet er elke dag heen en dan ook gewoon niet vijf minuten ofzo. Elke dag moet er voer in en borstelen, aaien, ik weet niet. Als dat naast je huis kan, scheelt dat een hoop tijd. We hebben hier ook eens een medewerkster gehad en die had ook een paard hier ergens in de buurt op een kwartier rijden voor haar. Ja dat was ongelofelijk tijdsintensief. Dat zou een niche kunnen zijn. En wat zou je nog meer kunnen bedenken? Een soort kunstenaars...je zou ook een eco-community kunnen maken waarbij alles rond het dorp ook biologisch geproduceerd wordt en lokaal gebruikt. In Wageningen waar ik toen studeerde hadden ze ook een soort tuinbouw-complex en daar werd groente op verbouwd. Een paar mensen die planten dat dan enzo en de mensen in hun kring die betaalde een bepaald bedrag en dan stond er vooraan dat land stond dan wat er allemaal oogstbaar was en de mensen die dan dus deelnamen die gingen gewoon uit hun werk op de fiets langs het landje en zaagde een kropje sla af en dat ging s' avonds op tafel. Nou dr zijn heel wat mensen die dat waanzinnig vinden.

F: Ja het schijnt heel hip te worden. Ook voor toeristen. Als die eco-lodges enzo. In Portugal heb je van die dorpen waar een boer gewoon mensen op het land laat werken voor kost en inwoning.

T: Dat je mag meewerken net zo als met die schapenboeren in de Pyreneeën. Dus je zou al dat soort lifestyles en experiences...daar zou je het epicentrum van kunnen worden. Maar ja dan moet je er

wel voor kiezen. Je moet er wel iets voor doen. We waren voor LA eerst in San Fransisco, en toen hadden we het erover hoe het toch kon dat SF zo'n epicentrum is van de hele emancipatie en gay en maatschappelijke kritiek bewegingen is geworden. Ja het is daar niet gestaged of geregisseerd ofzo. Dus het kan wel spontaan gebeuren.

F: Maar dat is daar toch ooit inderdaad begonnen?

T: Ja en toevallig kwam dat samen met andere dingen die handig uitkomen en dan komt er een soort, stel ik me zo voor, kritische massa en dan begint het pas echt aan te zuigen tot dat het weer...het is net als een lavalamp. Als een soort blob zo....

F: Inderdaad zijn er mensen volgens mij echt bewust naar SF gegaan.

T: Ja uiteindelijk wel. Toen het eenmaal zijn lift-off had gehad. En zo'n lift-off moet je eigenlijk zien te forceren. Je hebt het niet helemaal in de hand, maar als je geen visie hebt en niks doet wordt het sowieso niks.

F: Maar toeval is dan ook wel handig.

T: Ja en je moet aansluiten bij de kracht die er al is. Als je een paardendorp wilt worden, maar je ligt in het Oldambt....ik heb wel eens gehoord over een dorp in het Oldambt en daar hadden ze een avondvierdaagse met dat schooltje dat daar dan was en ze konden maar een rondje van 5km lopen want meer was er niet. Die kavels waren zo groot. De ene avond liepen ze hem zo en de andere zo. Haha. Er was geen andere route te maken. Als je in zo'n dorp dan een paardengebeuren wil hebben en je kunt met je knol alleen maar rechtuit en links af en via dezelfde weg weer terug wordt hem dan niet natuurlijk. Dat paardendorp in de NO polder zit ook naast het Kuinderbos en dat is een afgedekte vuilnisbelt. Dat is dus ook een heuvel en nou hartstikke mooi met al bestaande wandelpaden en daar is een stukje...ja daar kun je wat mee. Dus het moet wel haalbaar zijn. Maar dan moet je weer niet in de situatie komen van 'ja dat wordt nooit wat'. Nee je moet wel ergens durf en vertrouwen in hebben. Dat is wat ik me zo voorstel. Van heel veel krimpbeleid wat ik zo zie daar gaat het over dat algemene verschijnsel met die algemene strategieën. Dan denk ik van gaat het nou werkelijk hier om. Hier ook, de...wat is het probleem bij het vinden van nieuwe invulling voor monumentale industriële panden? Ja dat is dat de procedure zo lang zijn. Ja pff...procedures zo lang zijn? Los het op. Hup, Klaar. Ga vooral verzinnen wat je daar nou mee wil met die herontwikkeling. Wil je daar graag een caravanstalling in? Nou zet er een caravanstalling in. Dat doet helemaal niks voor de leefbaarheid, maar er gebeurt in ieder geval iets. In bijvoorbeeld Engeland zijn ze daar veel beter in. Wij willen bestemmingsplannen en regeltjes maken. In Engeland maken ze white-papers, visies, over de richting waar ze op willen en als iemand dan met een vraag komt dan kijken ze niet naar regeltjes en vlekjes op kaarten. Dan zeggen ze hè, wat wilden we bereiken? Draagt uw initiatief daaraan bij? Als dat zo is, dan gaan we dr wat van maken. We gaan met elkaar praten, dan lossen we het op. In plaats van bij voorbaat alles dicht te gooien. Een hele andere filosofie.

F: En het veranderen van het paradigma? Niet meer op groei gericht zijn, maar accepteren dat je een krimpgebied bent?

T: Ja, dat lijkt mij ook. En doe je voordeel ermee zou ik zeggen. Ik heb wel eens gehoord van mensen die wel eens moeilijk kunnen tegen straling, al die wifi modems en zendmasten voor mobiele telefoons. Stel dat je een dorp bent in een soort stralingsloze zone, maak er een ding van. Trek ze erheen, huppa. Zou ik zeggen...ik ben ook maar een boerenlul.

F: Is dat jou visie over hoe je krimp zou gaan aanpakken?

T: Ja, identiteit. Identiteit kiezen, visie ontwikkelen en proberen dat een jumpstart te geven.

F: Ja.

T: Of je moet gewoon berusten in je lot. Doe je dat, mag ook. Maar als je iets van je dorp wilt maken, moet je wel visie hebben. Niet zo onbestemd zijn, zo van we willen niet beneden zoveel inwoners zakken of we willen niet dat dat schooltje weg gaat. Dat is geen visie.

F: Wat dan wel?

T: Nou bijvoorbeeld zo'n niche-markt, zo'n doelgroep. En die visie gaat dus over wie je wilt zijn als dorp. En dus al dat soort criteria van ik wil dat schooltje houden en ik wil dat winkeltje houden, dat zijn allerlei indicatoren of tussendoelen. Maar nooit het doel. Het doel kan nooit zijn het winkeltje openhouden. Dat geloof ik niet.

F: OK. Dus als jij nou je eigen dorp zou mogen....stel Oldambt ofzo zegt ‘Terry, kom maar.’ Hoe zou jij het aanpakken?

T: Voor mij privé?

F: Ja of gewoon hoe zou jij die identiteit zoeken en er iets van maken?

T: Oh ja ok. Nou ik zei toen wel eens bij de Blauwe stad...wij hebben er wel eens over nagedacht om naar Groningen te verhuizen, maar we vonden niet wat we wilden. Toen dachten we bij de Blauwe stad ook wel eens van ‘wat zou voor mij de Blauwe stad interessant maken?’ Nou heb ik natuurlijk ook een gezin, dus dat maakt binding aan de stad toch wel meer uh...maar toen...ik zou twee dingen willen. Ik zou een hele grote kavel willen hebben die totaal niet is ingericht ofzo. Met een soort half-ruige waar je gewoon alles mag doen wat je wilt. In Almere kan dat binnenkort, schijnt. Ik zou dan een huis willen bouwen waarvan je niet kunt zien waar het huis begint en waar de buitenruimte begint. En dat heb je veel ruimte voor nodig en dus moet de hele architectuur van de buitenruimte en het huis zelf moet niet traditioneel zijn. Het moet niet zo in het groen zijn geplant, maar moet helemaal naadloos in elkaar overlopen. Met niveau's en terrassen en colonnades. Dat kun je nergens neerzetten, want overal..dan heb je 2000-3000 m2 nodig. En op een bouwlocatie is dat onbetaalbaar. En ik ben gek van motorcross, dus als je in plaats van ruiterspaden daar allemaal crossbanen neerlegt...vanuit huis, dat lijkt me ook wel lachen. Maar als adviseur ontwerper zou ik een paar weken in Oldambt gaan bivakkeren. En de sfeer proeven en de verhalen van de mensen horen. Gewoon de geluiden, het licht en de gebouwen en de sloten. Dat zou ik dan eens helemaal opsnuiven en dan denken van wat is de geest van deze plek die je eigenlijk alleen maar hoeft wakker te kussen....

F: hèhè

T: Want dat wil je natuurlijk. Je wilt die kracht, die ze lokaal niet eens meer zien misschien, die wil je zo opeens aanzetten. En natuurlijk met minimale middelen en maximaal effect. De kracht die aan het oppervlakte ligt die moet je zien te sonderen. Dat je alleen met een beetje acupunctuur een boel kan bereiken. Dat zou ik als adviseur dan doen, en dan zo'n persuasive story zeg maar wat beginnen te voeden. Zaadjes in de hoofden van de mensen te planten. Er zijn allerlei verhalen en waarheden die kunnen er wel zijn, maar als je ze niet plant in de hoofden van de mensen dan zijn ze er ook niet. Dus als je zo'n verhaal voor zo'n gebied weet te vinden, dan moet je dat ook opkweken. Een soort voedingsbodem van maken. Bij de mensen tussen de oren brengen. En dat...wat ik je wel eens verteld heb in Winschoten....met dat havenplan. Het centrum van Winschoten kwakkelden een beetje en aan ons de opgave om dat straatje..wat moeten we met dat straatje. We zeiden van we gaan eens even wat verder kijken en we zagen dat vlak achter dat straatje een vreselijk lelijke parkeerplaats zat, maar als je goed keek dan was dat een gedempte haven die eigenlijk nog steeds heel dicht bij een grote vaart ligt. Met een mooi ophaalbruggetje en wat industrieel erfgoed en wat een hele snelle verbinding met de Blauwe Stad heeft. Wij zeiden ‘wacht eens even, wat jij moet doen is niet met dat straatje frutten, dat komt vanzelf wel. Als jij zorgt dat ze met hun sloepje vanuit de Blauwe stad hier kunnen komen...’ want de skyline was heel mooi. Er staan een paar kerktorentjes en een wat moderner gebouw. Het was eigenlijk een mooie plek, maar fout ingericht. Als je dat nou eens aansluit daar en je maakt een plezierhaven in het centrum van Winschoten en ook nog het station vlakbij dan heb je wat. En verdorie, twee jaar later is dat de stedenbouwvisie van Winschoten. Daar hadden ze zelf nooit aan gedacht. En dat is wel grappig om te doen. Om dat voor een dorp te ontrukken aan het onbekende hahahaha. Nee serieus, want voor elke plek is er een oplossingsruimte van toekomst die je zou kunnen kiezen, maar die is niet evident. Die is niet...voor die oplossingsruimten hebben sommige mensen maar een paar oplossingen. Maar er is altijd meer. Maar dan moet je wel gaan zoeken. En ontdekken. En het daarna gaan delen. Zo lang je dat niet doet, ja dan doe je jezelf tekort. Potentieel heel krachtige oplossingen ben je niet gaan zoeken. En dat is een gemiste kans. Dus.

F: Zijn jullie als planners bezig met die krimpgebieden?

T: Ja bij de provincie. Ze hadden bij de provincie Groningen een beleidsplan om allemaal ideeën en onderzoeken te laten doen. Provinciaal programma bevolkingsdaling. Daarin werd ook de problematiek gesitueerd, maar eigenlijk geen bruisende doelstelling geformuleerd. Maar ja er zijn

dus mensen mee bezig. En die ploeteren allemaal een beetje en die denken allemaal ja er gaat geen geld heen dus we kunnen niks. Misschien dat er af en toe iemand aan dat niche-achtige denkt maar....Binnen de faculteit hebben we het kenniscentrum krimpgebied Noord-Nederland dat is het pet-project van onze decaan Inge Hutter. Die vindt dat helemaal geweldig, maar er komt niet zo heel veel vandaan. En voor ons als planologen...het planologisch onderzoek...ja, is wat lastig. Het is leuker om naar de gebieden te gaan waar dynamiek is en geïnvesteerd wordt.

F: Ja natuurlijk, maar...

T: Ja visies maken om iets in gang te zetten zou ook heel mooi zijn. Daar hebben we in ons onderzoek wat minder aandacht voor.

F: Zou dat wat meer moeten zijn?

T: Uhm nou als we bij een universiteit wat meer maatschappelijk meedenkend onderzoek mochten doen dan was ik daar absoluut mee bezig gegaan en ik denk wel meer mensen. Maar op een universiteit moet je vooral in de journals publiceren. In het academisch debat internationaal speelt dit totaal niet en het maken van een visie voor een plek, hoe waanzinnig goed die visie ook is, is voor een journal niks waard. Voor een journal gaat het om kennis. Empirisch vastgestelde kennis die aansluit bij de theoretische ontwikkeling. En dat is moeilijk te verbinden met de krimpregio's. Dus daarom is de belangstelling intern niet zo...kijk de demografen zijn er mee bezig, de geografen wel, maar de planologen toch een heel stuk minder. Heb je dr wat aan?

F: Ja. Jazeker. Bedankt bij deze.

7.2.2. Rene Prins (Portaal)

1h 1m 29s.

13-05-2013

F: Wat waren de redenen om de oude spinnerij te herontwikkelen en niet te slopen?

R: Daar gaat een geschiedenis aan vooraf. De gemeente was al geruime tijd op zoek naar drie locaties. Te weten, voor de verslavingsopvang, voor de maatschappelijke opvang en voor het slaaphuis. Dat waren twee organisaties, Binnenvest en Parnasius die dat deden. Wij hebben die hele zoektocht, 32 panden, meegemaakt. Maar ook meegemaakt hoe bewoners geageerd hebben tegen een mogelijke komst van een type die ik net heb omschreven. Van origine was het namelijk zo dat men opzoek was naar drie aparte locaties en was het nog niet in de visie geland om al die drie de locaties hier bij elkaar te voegen. Wij hebben vanuit Portaal gezegd, wij willen echt de onderkant van de maatschappij huisvesten. Wij zorgen voor betaalbare woningen, voor een redelijke prijs, voor de laagste inkomens, maar ook voor de dak en thuislozen. Dat bod hebben we ook gedaan bij de gemeente, maar was daar helemaal niet im frage. Dit pand was van de gemeente, die het weer gekocht had van de Nuon. Wij hebben het toen weer gekocht van de gemeente. De gemeente wilde deze locatie gebruiken voor de net omschreven groep en wij hebben gezegd "dat gaan we doen", maar wij wisten verder nog niet wat we met het pand gingen doen. Het is in 2007 aangekocht en in een jaar tijd is het ontwikkeld. Maar slopen kwam überhaupt niet im frage, het is een monumentaal pand. Maar het was ook onze intentie niet. Maar we wisten alleen de groep die er nu zit, de zorg, dat die er zou komen. De rest wisten we op dat moment nog niet. Toen hebben wij, we zaten toen aan de andere kant van de stad, besloten om hier in te trekken, ook om vertrouwen te winnen. Zo van moet je luisteren, als er overlast is hebben wij er ook last van. Dus dat waren eigenlijk de twee hoofdmoten waarop het concept is gaan lopen. Daarnaast wisten we nog helemaal niet dat er commerciële voorzieningen zouden komen. Zeg maar gaande weg het proces is dat tot stand gekomen.

F: Die vestiging van jullie is om een soort van vertrouwen te wekken bij omwonenden?

R: Ja, ja

F: Wat is er verder nog gedaan? Was er eigenlijk kritiek vanuit de omwonenden dat jullie hier kwamen?

R: Nee, dat was al naar voren gekomen. De stad was op zoek naar een locatie voor de daklozen. De toenmalige woonsituatie was namelijk dat zij in een soort anti-kraak panden zaten en slaaphuizen hadden maar 24 bedden ofzo. Ten tweede is de gemeente op zoek gegaan naar een plaats voor 24 uur sluitende opvang. Dat was er niet in Leiden. Je had hier dan nachtopvang en die sloot om 21.00 uur en dan ging de dagopvang pas om een uur of 12 open. Dus de noodzaak was wel aanwezig. We waren al in heel veel wijken geweest. Bijna alle stadsdelen van Leiden hebben we gehad. Maar daar waren allemaal protestborden en gênante vertoningen vanuit omwonenden. Op een gegeven moment kwam dit pand. Omwonenden van dit pand hadden zoiets van dit is een gelopen race qua gemeente. Want dit pand was zo'n uitgelezen locatie. Daarnaast zagen ze kans om het beheer van hun wijk op een bepaald niveau te brengen, zodat ze ook een soort win-win-situatie konden creëren. En de Derde Binnenhuisgracht, waar dit pand aan vast zit, is eigenlijk een heel lullig steegje terwijl het gebouw heel groot is. Het is helemaal omsloten. Hierdoor was het een geanonimiseerd deel van de stad. Dit deel hoorde eigenlijk niet bij de stad. Het liep dood en was een bedrijventerrein. De buurt zag heel veel voordelen. Vierde punt is dat de buurt al gewend was aan uitgaand publiek. Dus er waren genoeg factoren waardoor de buurt zei, hier kunnen we wel mee dealen. Een van de meest belangrijke factoren, vooral vanuit de privé eigenaren van huizen in de buurt, is geweest dat die zeiden: "op het moment dat hier toch die vergunning voor de daklozen wordt afgegeven en wij hebben geprotesteerd en het is allemaal in het nieuws geweest, dan gaat de waarde van ons pand naar beneden." Dat was voor mij wel een eyeopener, dat was een slimme insteek. Wat we hebben gedaan, in combinatie met de gemeente en de buurtbewoners, is een ring getrokken waarin intensieve beheer plaatsvindt. Dat betekent dat we de hele openbare ruimte hebben heringericht. Straatverlichting, bankjes etc. In deze ring hebben wij zelf 800 woningen. Daarvan hebben we gezegd dat de erfafscheidingen goed op orde zijn, wat normaal niet onze taak is maar van de klant. Verder hebben we ook bepaalde doorgangen die veel werden gebruikt door de verslaafden afgesloten. Dus eigenlijk is deze hele buurt opgewaardeerd. Daar is een convenant voor gemaakt. Dit zijn duidelijke afspraken en daar hebben we ook allemaal voor getekend. En eens in de zes weken zitten we met de convenant-groep (BVO) bij elkaar om te monitoren. Dit zijn de politie, twee wijkorganisaties, wij als Portaal en cliënten-raden. Dus waarom is de buurt er niet voor gaan liggen, maar zijn we samen opgeschoten? Voornamelijk omdat wij samen zagen; OK, we krijgen beter beheer in de stad, de veiligheid ervaring is toegenomen in de stad, en de waarde van het vastgoed blijft daardoor ook op een bepaald peil. Dus je ziet dat de leefbaarheid in de wijk Noordvest enorm is toegenomen, omdat er intensief beheer is doorgevoerd. De doelgroep gaat niet meer in de wijk Noordvest rondhangen. Waarom? Omdat er constant politie is. Er wordt constant gecontroleerd. Dus we hebben alleen maar een win-win-situatie gecreëerd.

F: Maar is het probleem nu niet misschien opgeschoven?

R: Nee, we hebben de universiteit van Leiden gevraagd om te kijken naar de veiligheid beleving voor de opening en nu. Omwonenden zijn geïnterviewd en daar kwam een bepaalde score uit, en het bleek dat de overlast met 67% is afgenomen. Niet alleen in deze ring, maar ook in andere delen van de stad. Hoe komt dat nou? Eerst zaten alle verschillende voorzieningen voor de daklozen verspreid over de stad, waardoor je veel verkeer had tussen die voorzieningen. Nu zitten die allemaal hier bij elkaar. Dus nee, de veiligheidsbeleving is minder geworden en hondenpoep staat weer op 1. Ik wil niet zeggen dat het alleen maar een halleluja verhaal is. Kijk de buurt heeft ook aangegeven; we willen ze niet door de wijk. Dit betekent dat de daklozen geen gebruik maken van de hoofdingang, maar er is een ontsluitingsroute gemaakt die loopt langs de centrale en in die punt is de toegang. Het is dus echt een gescheiden functie. In dit pand zitten namelijk verder een opleidingsrestaurant van het ROC, Leidsch Dagblad en andere commerciële bedrijven.

F: Eerst was dat niet het plan toch, om die andere functies er ook in de plaatsen?

R: Nee, dat is en route. In een jaar tijd is dat besloten.

F: Waarom is dat besloten?

R: We hadden nog zo'n 3000m² die we moesten vergeven. Om dit tegen een betaalbare huur aan de zorglocaties te geven, moet dat worden gecompenseerd door markthuren aan de andere kant. Waarom hebben we dat gedaan? Hier slapen nu zeg maar 40 mensen. Als wij nieuwe huizen

bouwen zit daar een onrendabele top op. Dit betekent dat we elk jaar €40.000 toeleggen. Dit is het sociale karakter van de woningcorporatie. Uiteraard moeten we dit weer financieren door verkoop etc. Dit hebben we ook hier gedaan voor de zorginstelling, omdat we hebben gezegd dat elk bed ook zo'n top is voor ons. In plaats van een huis, heb je nu een bed. Het ROC heeft hier een horeca opleiding. Zij zochten een soort leslokaal waar ze leerlingen konden leren koken, maar ook management. En wij hadden een restaurant nodig. Dus in plaats van markthuren te vragen hebben we gezegd; OK jullie kunnen hierin voor lagere huren, maar dan moeten jullie voor ons cateren.

F: Wanneer zijn die bewoners eigenlijk bij het project betrokken?

R: Op het moment dat werd gezegd dat dit pand hier wellicht zou komen. We zijn toen samen met de gemeente en projectleider een sterk team gaan vormen. Alle communicatie die naar buiten ging, was gezamenlijk. We hadden een klankbord groep van bewoners die ons aanspreekpunt was. We waren zeg maar een medium, een brief. Dus niet een aparte brief van de gemeente of van ons. Nee, een brief, een groep. Elke fase, elke stap hebben we naar buiten gebracht en dus gezamenlijk. Niet separaat. En de bouw, dit pand heeft een nostalgische waarde wat we niet goed hadden ingeschat. Echt onderschat. Het feit dat dit pand een publieke functie zou hebben heeft voor heel veel Leidenaren een waarde gehad. Dit pand heeft heel veel werkgelegenheid gecreëerd, vooral rond 1800-1900. We hebben echt mensen gesproken die hier nog gewerkt hebben, of hun opa of vader. Dus het feit dat dit stuk weer op de kaart werd gezet, had heel veel draagvlak in de stad. Dit was echt een verpauperd deel, dus dat heeft ook wel meegespeeld.

F: Dus meer draagvlak, dan weerstand?

R: We hebben eigenlijk nauwelijks of eigenlijk geen weerstand gehad. Ook van onze huurders niet. Want ook onze huurders zagen; He, Portaal zit hier ook. Normaal hebben we standaard beheer, maar door hun medewerking hebben we op veiligheid heel hoog ingezet. Dus ook daarin zijn zij beter bediend.

F: Kunt u daar misschien iets meer over vertellen? Over jullie rol als Portaal en wat jullie extra hebben gedaan.

R: Nou wat ik al zei. Verlichting hebben we aangepast, extra beheer en toezicht. We hebben twee beheerders hier rondlopen, een soort huismeesters die de boel in de gaten houden. We hebben erfscheidingen geplaatst. We hebben van die rare niemands land plekje's aangepakt. Dat soort zaken. Als een extra service.

F: Dat vind ik wel interessant dat jullie dat doen.

R: Kijk het is niet gratis in die zin. Voor ons is het ook van belang dat het vastgoed een bepaald niveau haalt en houdt. Want de woningen moeten wel verhuurbaar blijven. De prijzen liggen steeds hoger hier in het centrum. Dus we hebben tuurlijk een zakelijk verhaal. Per definitie zijn wij zakelijk. Als je kijkt naar de wetgeving zijn wij mede verantwoordelijk voor de leefbaarheid. En daarin moet je ook investeren. Dus naast dat we het 'gratis' deden, is het gewoon een taak van ons om het te doen. En dat is ook de visie van Portaal. Het is gewoon ons werk. Niet alleen hier, maar ook buiten deze wijk. In alle wijken van de stad en zelfs daar buiten.

F: Hebben jullie in deze wijk nog meer woningen?

R: 800. In die ring die ik net heb beschreven. In die veiligheidsring, of ik noem het liever de beheerring hebben we 800 woningen.

F: Was dat ook een reden om hier te vestigen?

R: Nee, want we hebben door de hele stad woningen. In Leiden hebben we 8000 woningen, Oegstgeest hebben we dr bij, Alphen. Nee de reden dat we hier gingen vestigen was naast het te gekke pand om draagvlak te creëren onder onze klanten. En dat kwam toevallig uit dat ons huurcontract binnen een jaar zou aflopen toen we dit kochten.

F: Die omgang met die bewoners. Kunt u voor mij beschrijven hoe dat dan gaat? Luistert u naar de bewoners of zegt u soms ook wel van dat kunnen wij niet doen?

R: Alles binnen het redelijke. Als de vraagstelling zeg maar te maken heeft met leefbaarheid dan blijven wij investeren. Maar wel binnen ons taakveld. We gaan niet investeren in openbare ruimte. Dat moet de gemeente doen. Maar we investeren wel binnen onze complex grenzen.

F: Maar als de bewoners met eisen komen die...

R: Wensen, wensen.

F: Oh ja sorry, wensen. Als zij met wensen komen, in hoeverre houden jullie je eraan?

R: Sowieso de gemaakte afspraken komen we na. Die in het convenant staan. Als ze daarna nog met goed gemotiveerde en beargumenteerde wensen komen, met de veiligheidsbeleving met name. Dan gaan we daaraan voldoen. Maar het moet wel binnen het redelijke zijn. Onze taken zijn: schoon, heel, veilig. Daar zetten we hoog op in. Valt het binnen die drie taken dan zullen we dat ook doen. Maar we gaan geen ontbijtservice leveren ofzo nee. Of s' avonds na tien uur aan de hand nemen, nee. Dat doen we niet. Maar we zorgen wel dat het complex waarin ze wonen op orde is.

F: En bij het vormen van het convenant?

R: We hebben investeringen gedaan in de wijk bij ons complex, omdat als we hier niet hadden gezeten en het was geen zorglocatie geworden en geen eigenaar van het pand dan hadden we dat niet gedaan. Maar juist door de ontwikkelingen van dit pand en met de behandeling met onze klanten en met de buurt, hebben we wel meer dingen gedaan die primair te maken hebben met de locatie van de zorglocatie, absoluut.

F: OK, en die bewoners die zijn georganiseerd in een soort groep?

R: Je hebt een convenant groep, die slaapt maar wordt wel bewaakt door de wijkvereniging eigenlijk. Elke zes weken komen we bij elkaar en hebben we daar contact mee. Elke stap die we maken, niet alleen wij maar ook de zorg, gemeente en politie, wordt gecommuniceerd. En dat heeft natuurlijk te maken met de relatie tussen de locatie van de zorglocatie en het project Nieuwe Energie. Alles wordt ook vooraf en niet achteraf besproken met de buurt. Zij zijn op de hoogte van stappen die genomen moeten worden en zeker hebben ze ook invloed in of we die stap moeten nemen.

F: Ja?

R: Ja absoluut. We zijn nu bezig om het Nuon terrein wat hiernaast zit...dat moet worden gesaneerd. Dat is echt een diepte sanering. Vanuit het rijk is daar geld voor vrijgemaakt en vanuit de gemeente en in september moet dan gesaneerd zijn. Dit betekent dat de ontsluitingsroute verplaatst moet worden. In eerste instantie, en dat heeft ook in de pers gestaan, wilden we een brug over de Maassingel waardoor de daklozen en zo via de Maassingel weer naar de stad konden. Nou dat is niet gelukt. Hier staat namelijk een school en die vond het niet zo fijn dat die groep daar zo langs zou lopen. Deze stappen hebben we wel gecommuniceerd met de wijkvereniging van Noordvest, maar ook met die van waar die school onder valt. Wij zijn alle manieren afgegaan en wij vonden dit de meest logische, ook haalbaar in verband met veiligheid want de politie moet snel bij de ingang kunnen zijn. We hebben een beetje te weinig rekening gehouden met dat die school daar zat. Terug gaan naar wat is de stem van de bewoners, die is fors. De bewoners van Noordvest, waar dit pand in ligt hebben gezegd: Ook bij de sanering hebben de bewoners gezegd dat die nieuwe ontsluitingsroute niet door de wijk mag lopen. Dus wij moeten deze route nu verleggen, lees gemeente. Het is een heel gepuzzel, maar wel in overleg met de buurtbewoners.

F: Ik vind het heel bijzonder dat jullie zoveel rekening houden met de buurt.

R: Nou wij hebben natuurlijk ook gewoon belangen. Er staat een gebouw van tien miljoen. En de verhuurbaarheid moet wel aantrekkelijk blijven. Onze commerciële kant is verhuren, dus we hebben een behoorlijk groot belang dat het hier rustig blijft in de wijk. En je wilt dat het project als Nieuwe Energie op de kaart staat en niet als daklozen opvang. Dat zie je ook in de publiciteit. Het is een pand waar ook daklozenopvang in zit en niet alleen. En daar hebben we groot belang bij.

F: En was het eigenlijk moeilijk om andere commerciële functies te vinden?

R: Nee, je had hier een bureau Jeroen Maartens en we hebben altijd een soort droom gehad om units te creëren waarbij startende ondernemers zich konden vestigen en elkaar konden vinden waar allemaal creatieve geesten bij elkaar komen. Het concept staat nog steeds, maar door de economische crisis zie je dat mensen zich toch meer terug trekken tot zichzelf. En wij hebben best wel wat moeite moeten doen met prijzen. Je moet mee met je markt. Je kan niet zeggen dat wat je in 2006 vroeg nu nog steeds doet. Dan krijg je het niet meer verhuurd. Dus uh...het is wel van belang dat het pand in trek blijft.

F: Maar wat was dan de rol van die Jeroen Maartens?

R: Die heeft eigenlijk het balletje aan het rollen gebracht.

F: Waren er eigenlijk ook bepaalde voor en nadelen aan verbonden aan die interactie met buurtbewoners?

R: Dat is een grappige vraag. Uhm ja ik denk heel veel voordelen. Ik zie het bijna als een soort klankbordgroep die niet alleen betrekking heeft op Nieuwe Energie, maar hoe ga je eigenlijk überhaupt met je klanten om. Dan hou ik het puur bij mezelf even, de intensieve omgang met de klanten in deze wijk heeft wel mijn perceptie op sommige vlakken doen wijzigen. Dus ik zie zeker voordelen ja. En nadelen, hoe gek het ook klinkt, eigenlijk niet nee. Ik heb gedurende het proces eigenlijk geen nadelen ondervonden. Dat klinkt heel raar, en ik heb er eigenlijk ook nooit over nagedacht. Maar ik kan me niet herinneren dat we onheus zijn bejegend of negatief zijn beticht over dat we dit überhaupt doen. Nee. Of we het nu nog zouden doen. Dat durf ik niet te zeggen. Als je zou vragen of we het besluit om dit project te gaan ontwikkelen nu weer zouden nemen, zou ik niet durven zeggen. Als eigenaar...als je het me nu zou vragen denk ik niet dat we het weer zouden doen.

F: Waarom niet?

R: Zo'n pand beheren is een vak apart. Wij zijn goed in het beheren van woningen, flats enzo dat kunnen we heel goed. Ook qua systematiek en processen die ingericht zijn, maar we zijn eigenlijk...Dit is voor ons nieuw. We hebben een restaurant, bedrijfjes, die zorg. Je hebt te maken met andere openingsuren. We hebben ook evenementen-ruimten. Oh jee dat moet je beheren, oh er is een vergadering s'avonds, maar het pand kan niet open blijven. Nee ok, dus we zijn met hele andere dingen bezig en dat hebben we nu ook wel geleerd, maar als je gaat kijken of het je core-business is...Onze core-business is ruimten verhuren aan de groep hier beneden en of dit de manier is om het te doen laat ik in het midden. Maar ze komen uit den lander, ook uit Groningen, om te kijken hoe het hier is gegaan. Want ze zijn wel geïnteresseerd in het concept. Überhaupt het huisvesten van deze doelgroep. Kijk, het mooiste zou natuurlijk zijn als je over 20 jaar geen dak- en thuislozen meer zou hebben. Dan heb je je doel gehaald. En dat zie je hier nu ook gebeuren. We gaan nu ook plaatsen bieden aan mensen die al meer kans hebben om een plaatsje hoger in de samenleving te komen. Dr worden nu geloof ik 7 doorstroom kamers gebouwd hier beneden. Een soort proefwonen voor een halfjaar om daarna zelfstandig te gaan wonen. Hier kunnen ze dat dan laten zien.

F: Ik snap inderdaad wel waarom andere corporaties hier willen kijken om te zien hoe het hier gaat.

R: Inderdaad, het is fantastisch. Waar vroeger het plan was om echt maar een ruimte te maken en dat wij dus echt naast de verslaafden zouden zitten tijdens de lunch. De perceptie, de hele beeldvorming is zowel bij medewerkers van Portaal als bij de Leidenaren gewijzigd. Waar vroeger mensen zeiden dat zulke panden er helemaal niet mochten zijn voor die groep, ja die is heel erg gewijzigd. Overall is die echt afgenomen in de stad. Ja wat moet ik hier op zeggen? Wat was je vraag?

F: Nou, ik vind het gewoon bijzonder dat jullie hier dan gaan zitten en inderdaad die functies bij elkaar brengen heeft misschien ook wel...

R: Ja, nee het is vertrouwen. Ze hebben ongeveer 80 tot 100 bezoeken per dag bij de zorglocatie. En ik loop best wel vaak even langs en ik loop nog wel eens die ontsluitingsroute op. Je moet toch kijken wat er leeft. En na een tijdje herken je hen en zij herkennen jou. Het is niet het kennen, maar het herkennen wat belangrijk is. Weet wie iemand is en diegene kan best een klootzak zijn, maar dan weet je in ieder geval dat het een klootzak is. Het geeft denk ik een veilig gevoel. Het klinkt heel gek, maar het is zo. Je weet wat je dr aan hebt. En ook wel het wederzijds respect. Ze zitten nu nog helemaal afgescheiden, maar er is nu een verbouwing gaande. Dat betekent dat straks de dagopvang hier plaats zal vinden. Achter jou. Maar daar komt geen plafond in, het blijft gewoon zo. Ja fantastisch. Ja vind ik hartstikke mooi. Vroeger zat hier de dagbesteding van Parnassia ja dat was humor af en toe. Ga je over die balie hangen en roep je wat naar ze en zij naar jou. Daarmee geef je ze wel een...door op deze manier te huisvesten...geef je ze een sociale status. Ik mag er ook zijn als mens. Waar ze vroeger werden uitgekotst hebben ze nu het gevoel dat ze er mogen zijn. Het zijn ook mensen, die vaak niet eens uit de sloppen komen maar door levensgebeurtenissen hun baan,

huis en gezin zijn kwijtgeraakt. Als je dat beeld kan vertalen naar collega's krijg je een leuke wisselwerking.

F: En ze blijven hier dan permanent?

R: Wij verhuren 2000m² aan de zorg. En dan zijn wij gewoon verhuurder. Wij hebben een kader en het enige wat wij niet willen is overlast en we moeten wel gewoon kunnen werken. En er mag niet gerookt worden. Nou ja, 90 tot 100% van de doelgroep die rookt dus hahaha. Wel een uitdaging. Daar hebben ze nu wel een aantal rookcabines geplaatst.

F: Was dat nog lastig, die samenwerking met de zorginstelling?

R: Qua roken?

F: Nee, meer het organiseren?

R: Nee, maar je merkt wel dat ze zich met iets bezig moesten houden waar ze niet veel verstand van hebben. Namelijk het inrichten van een gebouw. Hoe zit het met mn veiligheid? Met mn rookmelders? We hebben in het begin echt heel vaak de brandweer hier gehad, soms wel twee keer per maand, omdat er dan weer eentje met zn sigaret onder zo'n ding zat. Dat was het meest lastige. Je zat met zorgpartijen rond tafel, die eigenlijk geen kaas hebben gegeten van verbouwingen of technische zaken. Die trekken meestal in bestaand bezit, en klaar.

F: Kenden jullie die zorgaanbieders al?

R: Ja, Parnassia en Binnenvest die kenden we al. Kijk, wij doen zaken met ze want wij hebben als taak om cliënten van hen die doorstromen te voorzien van een woning.

F: Dat heeft misschien ook wel gescheeld, dat je die partijen al kent?

R: Dat je de organisatie kent?

F: Ja, dat het beter samenwerken is met iemand die je al kent.

R: Ja, het is anders samenwerken. Ik weet niet of het beter is, maar wel anders. Net zoals bedrijfshulpverlening. Wij doen hier oefeningen en vroeger kenden je elkaar allemaal en schopten je iedereen gewoon naar buiten. Nu moet je het met elkaar doen. Je schakelt veel meer door. Als wij dit doen, wat betekent dat voor een ander. En je kent elkaar. Waar je voorheen u zei zeg je nu jij.

F: Nog even terugkomend op die omwonenden. Heeft het niet veel tijd gekost?

R: Nee.

F: Extra tijd gekost, laat ik het zo zeggen.

R: Ja we hebben echt veel uren gedraaid. Vooral omdat het hele project eigenlijk binnen een jaar is afgerond. Normaal als je zo'n pand als dit ontwikkelt ben je 6 a 7 jaar bezig. Dus we hebben extra veel tijd eigenlijk besteed aan de omgang met omwonenden, om het zo snel mogelijk af te ronden.

F: Over die extra tijd, in literatuur komt het vaak voor dat het niet altijd louter positief is om bewoners bij een project te betrekken en dat het ook best wel nadelen kan hebben.

R: Ja, maar ik vind besluiten neem je op basis van argumenten en niet op basis van macht. Dus op het moment dat de argumenten goed zijn, zowel van onze kant als van de bewoners en het valt binnen de financiële redelijkheid, ja waarom zou je het dan niet doen? En ik denk dat als je je zo opstelt, goed uitlegt waarom je dingen doet en ook goed kan uitleggen waarom je dingen niet kan doen en iedereen pakt daarin zijn rol, dan zijn veel vragen niet zo gek. Daarom zitten zij ook in BVOR. Dat is een beheergroep die zich primair bezig houdt met Nieuwe Energie. Die zitten er constant bij en dan geeft vertrouwen. Het is een vaste kern, en dat is belangrijk. Het is een organisatie die aan tafel zit, maar het is een vaste kern van mensen. Naast organisatie zit je er ook als mens en als persoon. En dat maakt het qua vertrouwen en respect iets positiefs. Als afspraken niet worden nagekomen dan is er ook ruimte om er iets van te zeggen. Dus even terugkomen, ja het kost ontzettend veel tijd. In het begin enorm veel moeten investeren, maar als wij nu zeggen we vinden dat het zo en zo moet, dan hoeven we nu ook minder uit te leggen. Waarom? Omdat we een relatie hebben opgebouwd en net als met een echt relatie moet je eerst elkaar leren kennen en vertrouwen kweken. Als ik zeg dat we het zo gaan doen, weten zij dat ik rekening heb gehouden met ieders belang. Van de zorg, van de omwonenden en van Portaal. Als je niet in het begin veel investeert, zou je nu daar nog meer tijd aan kwijt zijn wil je nu iets voor elkaar krijgen. Als je een basis van wantrouwen naar elkaar creëert moet je acuut stoppen. Of andere mensen er in schuiven.

F: Het betaalt zich wel uit dus?

R: Ja, je merkt wel dat wij ook als BVOR makkelijker iets kunnen verkopen aan de politiek. We gaan zelfs geen eens meer mee. We laten gewoon de voorzitter daar naartoe gaan, omdat we zo goed weten wat we aan elkaar hebben en wat we willen.

F: Je zou dat kunnen vertalen als een soort vorm van macht.

R: Er is geen macht. Waarom vind je dat?

F: Nou het klinkt als macht, wanneer een iemand toch beslist voor een groep.

R: Nee nee nee, dan heb ik me niet goed genoeg uitgedrukt. Wij geven de voorzitter mandaat om namens ons te praten, want wij weten dat degene die voor ons sprak weet wat wij willen. Het is niet zo dat degene die praat bepaalt. Absoluut niet. Maar er is vertrouwen in die zin dat als zij wat moet uitleggen, op de manier uitlegt die wordt gesteund door ons als groep. Het is absoluut geen macht. En dat is het mooie, er zijn geen machtsverhoudingen. Of je nou bewoner bent of voorzitter van de cliëntenraad of van de politiek, het is allemaal gelijk. En daarbij denk ik dat bewoners nog een belangrijkere stem hebben dan de organisaties. Zij moeten hier leven, ik niet. Als je kijkt naar stemverhoudingen dan denk ik dat de bewoners meer stem hebben dan wij. De echte macht ligt in die zin bij de omwonenden. Want gaan die niet akkoord, kan je willen wat je kunt maar daar kom je niet bij.

F: Natuurlijk niet elk project heeft zo'n instelling.

R: Nee

F: Want dat zie je ook in de literatuur, het gaat heel veel over macht. Ook van omwonenden hoor en corporaties.

R: Ja. Kijk, misschien was het tien jaar geleden zo dat wie betaalt bepaalt. Maar die tijden zijn we voorbij. En dan zie je niet alleen bij dit soort projecten, maar ook bij andere herstructureringen. Het wordt steeds belangrijker wat men wil in een wijk. Maar wel binnen verantwoordelijke financiële kaders. Wij zetten wel een huis neer voor 50, 60, 70 jaar. Dat moet je goed uitleggen. Bij het huisvesten van daklozen moet je goed communiceren, want als het hier niet komt komt het ergens anders. Maar het moet er komen. En wij hebben dat ook gedaan met dit project. Het komt er hoe dan ook. En dan willen wij best wel dingen doen die eigenlijk niet onze taak is. Het is een samenspel. Laat zien wie wij zijn en laat zien wie zij zijn.

F: Ik denk dat dit een prima afsluiter is. Dank u wel.

7.2.3. Willem van Vliet (Politie)

59m 47s

21-05-2013

F: Wanneer zijn jullie als politie betrokken geraakt bij het project?

W: Nou bij het project wat later, maar al in 2006 was het bekend dat de gemeente Leiden de verantwoordelijkheid wilde nemen voor dak- en thuislozen, drank- en drugsverslaafden. En daar bij kijken of er een 24-uurs zorg te regelen was. Dat was er toen niet. De reden dat ik er toen bij was, was dat de locaties waar dak- en thuislozen toen zaten voornamelijk in mijn wijk zaten. Dus daar had ik wel veel mee te maken met betrekking tot de problematiek met die omgeving en heb ik ook met verschillende bevolkingsbewegingen om tafel gezeten om te kijken welke afspraken er te maken zijn. Toen is er in 2006 gekeken naar andere locaties en eigenlijk eerst weer gekeken naar andere locaties tot er is gezegd 'we gaan het toch op een locatie doen.' Daar is ook nog even gekeken naar een locatie bij het station en daar heb ik eigenlijk meteen van gezegd dat wil ik niet. En waarom niet? Liever in een woonwijk dan waar de anonimiteit veel hoger is.

F: Ja ja

W: Bij een stationsgebied is de anonimiteit veel hoger en zal uitleggen waarom. Je hebt daar misschien wel zo'n 30.000 mensen die daar gebruik van maken en die allemaal reiziger zijn of op doorreis dus die allemaal onderweg zijn en geen tijd hebben. Ze willen allemaal zo snel mogelijk van A naar B. En als je daar dan dak- en thuislozen tussen hebt, die het liefst opereren in een grijs gebied als ze zich in de criminaliteit willen bewegen. Zo'n stationsgebied is vanwege de anonimiteit voor hun grijs. Daarnaast zien al die reizigers het als daar iemand een keertje ligt te slapen. Dat is

natuurlijk geen goed uithangbord voor de stad. Ze nemen het dan wel allemaal waar, maar niet de tijd om de politie of een andere instantie in te lichten. En op het moment dat het in een woonwijk zit hebben bewoners er last van, je kan ook zeggen dat de bewoners op een gegeven moment die mensen leren kennen en die weten ook 'hè ik zie nu Jantje of Pietje lopen.' Die zie je wel vaker, die loopt er doorheen, die kijkt is een keertje in de vuilnisbakken en die loopt weer door. Er zijn d'r ook, die leer je kennen van die figuren om in de gaten te houden. Dus wat dat betreft, je kan dan ook met een wijk wat meer afspraken maken.

F: Een soort sociale controle?

W: Ja er zit een betere sociale controle op. Dus daarom was ik niet bepaald ongelukkig met deze keuze. Betekent wel dat je met je inzet, maar dat hadden we bij het station ook moeten doen, met extra inzet zit. Die was je dan toch kwijt.

F: Want er is aan jullie kant ook extra geïnvesteerd in de kwaliteit van de wijk?

W: Ja, er is in een convenant vastgelegd dat de wijk er niet op achteruit moet gaan. Sterker nog, het moet verbeterd worden. Kwalitatief gezien is de woonomgeving ook verbeterd. Maar als politie hebben wij in dat convenant laten vastleggen dat Noordvest, waar het nu in ligt, dat wij alles er aan doen om op iedere melding die er nu is er op af te gaan. Nou lukt dat ook niet altijd, maar dat is echt marginaal. En de collega's hebben dat nu ook wel tussen de oren. Dat als het een melding betreft vanuit de wijk en zeker als het een bewoner is van het Papegaaiesbolwerk of van die instelling, dat ze er dan op af gaan. En dan zou je kunnen zeggen van dat je in een heel ander deel van Leiden andere prioriteiten hebt en dan laten we die meldingen wel eens even zitten. Dat gebeurt in dit gedeelte echt een heel stuk minder. Dus als politie zijnde moet en hebben we daar ook extra aandacht voor.

F: En wat als Pietje, die in de instelling zit, maar aan de andere kant van Leiden iets doet?

W: Nee, nee. Het is gebieds-georiënteerd. Ik kan het wel even aanwijzen...**(LOOPT NAAR KAART WAAROP DE WIJK WORDT AANGEWEZEN EN DE BELEIDSRINGEN)** Het is dus niet zo dat als zij bij de Burcht iets doen wij daar extra naartoe gaan. Het is dus echt hier. En de participatie van de burgers hebben we eigenlijk geregeld via de buurtvereniging. Als politie zijnde hebben we sowieso twee keer per jaar met alle wijkverenigingen een vergadering. En dat is dan de hele binnenstad van Leiden hè. Wijk Noordvest ook, wat dat valt ook binnen dat gebied. Die wijkvereniging die was daar al georganiseerd en we hebben... dat heeft Rene vast al verteld, wie de deelnemers zijn van de BVOR. Nou daar zit de wijkvereniging ook bij. De wijkvereniging heeft wat dat betreft net zo'n stem als Portaal, Politie en gemeente. Dus het is niet zo dat zij er alleen maar bijzitten als toehoorder. En ik kan dat wel even aanduiden waarom ik dat zo zeg. Er was in het convenant afgesproken dat de aanlooproute zou beginnen op de Lange gracht. **(LOOPT WEER NAAR KAART EN LEGT DE AANLOOPROUTE UIT EN HOE DEZE VERANDERD WORDT. VERHAAL KWAM ER OP NEER DAT ER EERST WERD GEDACHT OM EEN AANTAL MENSEN DIE IN DE INSTELLING WONEN EEN PASJE TE GEVEN OM ALSNOG DOOR DE WIJK TE KUNNEN, TERWIJL DE AANLOOPROUTE DUS ANDERS LIGT. WIJK WAS HIER TEGEN EN DUS IS DAT NIET GEDAAN.)** Zo zijn er ook zaken geweest van bepaalde figuren of saneringen waar je dan met z'n alle over het praten bent. En dan is het logisch dat je dat niet allemaal van een kant doet. Als wij als politie alleen maar ons ding doen...we hebben ook wel eens gehad, en dat kwam niet uit de cijfers naar voren, dat er meer gebedeld werd. Met name hierzo bij de Digros. En dat werd dus kennelijk ook niet doorgegeven. Mensen liepen er langs maar deden er eigenlijk niks mee. Maar die signalen kwamen toch via de wijkvereniging door. En ook al zagen wij dat niet terug in de cijfers, toch hebben we gezegd we gaan er toch even extra opletten. Omdat de mensen in de wijk daar blijkbaar hinder van ondervonden. Dat zijn nou ook juist de dingen waarmee je de wijkbewoners serieus neemt. Niet dingen verstoppen of ja anders voor moet doen of op het laatste moment informeren. Dat vind ik bijvoorbeeld op de manier waarop de school...ik weet niet of je het verhaal kent?

F: Ja met het bruggetje?

W: Ja. Hoe die voorstellen dat er gecommuniceerd is...klopt van geen kanten. Allemaal stennis makerij.

F: Waarom?

W: Nou zij zeggen dat ze niet op tijd geïnformeerd zijn, maar op het moment dat wij (Portaal, politie, gemeente) de eerste concept tekeningen kregen. Van hoe zouden we dat eventueel kunnen doen? Welke mogelijk voorgestelde routes zouden er zijn. Diezelfde vergadering zat er ook iemand van die school bij. Voor die tijd wisten wij ook nog helemaal niks. Dus vanaf het eerste moment hebben ze erbij gezeten. En ja dat ze niet apart bij iedere stap zijn betrokken..maar goed dat doen we hier in Noordvest ook niet. De horeca of die supermarkt wordt niet overal apart bij betrokken. Maar goed, toen we bij bepaalde routes een voorkeur hadden heeft eigenlijk de saneringsleider besloten om voor dat bruggetje te gaan omdat het het minst ongunstig was. En vanaf toen is de school eigenlijk heel stennis makend bezig geweest. Richting politiek, richting wijk. En ja dan wordt uiteindelijk om emotionele grond en niet op grond van feiten een beslissing genomen. Ik snap ook best hun zorg voor de kinderen. En ook hun zorgen ten aanzien van nieuwe ouders die hun kinderen daar wel willen plaatsen. Maar zelfs maatregelen of ideeën waren niet bespreekbaar. Het was al nee van tevoren.

F: Maar het plan is uiteindelijk niet doorgegaan toch?

W: Nee. Maar goed die keuze was ook niet aan ons, maar meer dat was de beste keuze enzovoort. Vervolgens is er gekeken naar mogelijk andere oplossingen om maar te voorkomen dat mensen door de wijk of direct langs het terrein lopen. Nu is er voor gekozen dat dat dan toch moet gebeuren. Na ja ok. Dat is de politieke beslissing.

F: En dan wordt zo'n beslissing vooral op emoties genomen en niet op argumenten?

W: Ik vind dat zo'n beslissing over emotionele zaken ging. Het feit dat werd voorgesteld, dat er de hele dag dak en thuislozen kotsend naast de kleine kinderen naast de school staan. Dat is niet zo. Ik zal ook niet zeggen dat er niet eens een keertje een incident zou zijn, maar op zich zou je dat overal in de stad kunnen hebben. Wij hadden ook best ideeën om te waarborgen dat juist tijdens het komen, gaan en de pauzes dat er dan extra toezicht zou zijn.

F: Ja. Is het zo dan dat ze blijven hangen in deze buurt?

W: Sommigen. Het blijven hangen op de aanlooproute is nu al een heel stuk minder dan dat het in 2010 was. Die hele groep zijn we eigenlijk gaan uitpluizen. En elke keer zorgen dat het minder wordt. Wat er nu zit is veel kleiner en minder dan wat het in 2010 is geweest.

F: En vergeleken met de situatie daarvoor? Dat het over die drie plekken was verspreid?

W: Ja het lastige is dat daar nooit zo'n monitoring op is geweest. Daar waren ook geen cijfers van. Dat werd niet bekeken. Nu wordt dat ook niet over de hele stad bekeken. Want wanneer betreft het nu daadwerkelijk die dak- en thuislozen. Ik bedoel als er iemand belt 'ja er ligt hier iemand te slapen in de hal'. Is dat dan een dakloze? Kan dat altijd worden vastgesteld? Zit ie te bedelen, is ie aan het schreeuwen? En zo zijn er heel veel incidenten bij ons onder verschillende codes weggeschreven. Wij hebben niet een code die specifiek over deze doelgroep gaat. Die daar altijd voor gebruikt wordt. Want stel nou dat er ergens anders zo'n dak- en thuisloze een fiets steelt, komt dat onder de noemer fietsendiefstal. Terwijl het wel degelijk met die dak en thuislozen te maken heeft. Op die manier kan je dat nooit een op een plakken. Ik kan in dat wijkje, omdat ik dat zelf monitor, kan ik daar...stel dat er in een week 20 incidenten worden gemeld in dat wijkje ga ik ze alle 20 af om te kijken of het met die dak en thuislozen te maken heeft. Het gaat mij dus sec om zaken die gerelateerd zijn aan die opvang. Wat doen die en wat hebben zij te maken in dat buurtje? En dan kom je ook weer bij dat verhaal van stel dat er iemand bij de Burcht wordt opgepakt komt ie niet hier op het lijstje. Het gaat weer alleen maar om deze buurt dan. En op de manier kan het zo zijn dat van de 20 incidenten die zich dan hebben afgespeeld, blijven er eigenlijk maar 3 of 4 over die sec te maken hebben met de overlast van die doelgroep. Daarom kan ik daar ook van zeggen 'dat kan ik monitoren, daar weet ik dus daadwerkelijk van dat dat er van is'. Maar dat doe ik alleen voor dat wijkje en niet voor de hele stad.

F: Is het voor Noordvest afgenomen?

W: Het blijft eigenlijk redelijk stabiel. De eerste aanloop in 2008 kan je eigenlijk niet noemen, maar sinds eind 2008 is het eigenlijk stabiel geweest. Met uitzondering van 2010 waar er in het voorjaar zelfs tentjes enzo werden neergezet en dat het er echt onveilig werd. Toen hadden ze echt het idee

van dat ze alles maar konden maken. Na ja dat moest uiteindelijk natuurlijk een halt worden toegevoerd. Dat gebeurde dan ook. Het was soms zo dat er op een mooie dag dan soms wel 40-50 mensen buiten verbleven en kampeerden.

F: Dat vertelde Rene Prins ook inderdaad.

W: Nou dat is toen der tijd ook echt aangepakt. En sinds 2010 eigenlijk zie je het afnemen en stabiliseert het eigenlijk tot nou laten we ongeveer zeggen...gemiddeld 0,5 incident per dag. Ik reken alles terug naar per dag. Een half incident per dag op de aanlooproute. En 0,3-0,4 incident per dag in de wijk.

F: En voordat die zorginstelling daar zat? Of daar hebben jullie de cijfers natuurlijk niet van.

W: Nee die cijfers hebben we niet, maar die vraag was er natuurlijk wel eerder. Hoe ziet je dat in de stad? Nou daar had ik zelf een beeld van, omdat ik ongeveer wist van wat er zich in de stad afspeelde. Ik heb daar wijkverenigingen en andere burgers over bevestigd. En mn collega's. En eigenlijk vond iedereen dat er na 2008, toen de instelling hier begon te draaien, dat de overlast in de stad is afgenomen. En nu we toch sinds 2010 steeds meer en steeds vaker een druk op met name de aanlooproute gaan leggen. Er is ook camera-toezicht gekomen. Dus er wordt ook meer aangepakt daarzo. En dan zie je dat het sommigen te heet wordt onder de voeten. En die gaan dan weer weg. En dan hoor je dat je verderop in de wijken wat klachten kwamen. Maar goed een waterbed-effect houdt je altijd. Het verspreiden zich zo dat je nou niet over een echt probleem kon spreken. Dan is het weer meer incidenteel. Dan zou je incidenteel moeten inhaken.

F: Wat is er verder gedaan, behalve dat camera-toezicht?

W: Nou we hadden handhavings kaders als politie, waar treed je tegen op, en toen was ook in eerste instantie gevraagd door Binnenvest van of we alcohol en drugs gebruik op de aanlooproute door de vingers wilden zien. Tot dat ze zelf die alcoholruimte kregen en toen werd er meer gelet op alcohol gebruik. Drugsgebruik wisten we van dat het zou gebeuren maar we hadden ook afgesproken om niet de route op te gaan om daar op te controleren. Naarmate ook de afspraken met de gemeente strakker werden. De gemeente gaat daar regelmatig of in ieder geval een keer per maand de hele boel schoonvegen. Wij als politie kijken daar in ieder geval een keer per dienst. Nou er zijn zat straten op te noemen in Leiden waar niet 4 keer per dag politie doorheen rijdt. Dus dat is ook al tijdens de reguliere dienst wat extra toezicht. En mede door dat camera-toezicht kan het zo zijn dat we soms extra acties inplannen en eens een dealer achterover trekken. Nou wat er in het begin ook niet was, waren de gebiedsverboden. Dit zijn bestuurlijke maatregelen die door de burgemeester zijn bedacht. Iemand mag dan voor een bepaalde periode niet in de buurt komen die daar een overtreding heeft begaan. Dit kan variëren van 4 dagen tot 56 dagen wanneer er weer een overtreding wordt begaan. Nou je kan natuurlijk niet iedereen een verbod geven die daar komt want dan houdt. Binnenvest ook geen cliënten meer over. Dus hebben we daar een heel punten systeem voor met een top 20 van meeste overlast plegers zeg maar. Dit om verboden tegen te houden voor mensen die op het verkeerde moment op de verkeerde plaats zijn.

F: Komen ze niet gewoon na bijvoorbeeld die 56 dagen weer terug?

W: Dat gebeurt wel, maar het heeft toch wel een afschrikwekkende werking heeft. Tot nu toe heb ik 1 persoon die heeft 2 het gebiedsverbod genegeerd en 1 persoon die heeft 1 keer het gebiedsverbod genegeerd. Nou die is daar ook voor opgepakt en hoe dat verder is afgelopen weet ik eigenlijk ook niet. Maar de meesten die hem krijgen die hebben wel zoiets van 'oh ik pas maar op want ik wil daar toch nog wel regelmatig komen'. Het punt is dan ook, je haalt ze helemaal uit die omgeving waar ze de criminaliteit voor hun voeten krijgen. En dat is de bedoeling. Dus op die manier hebben we eigenlijk allemaal soorten manieren geprobeerd om die groep uit elkaar te plukken. Zo'n groep van vervelende figuren moet je niet zien als groep die in 2008 is samengesteld en nu nog steeds dezelfde samenstelling heeft. Dat wisselt. Er lopen een paar bij die al de hele tijd er bij lopen als vervelend zijnde, maar er zijn er ook een paar die gaan weg of die hebben een huisje gekregen. Zo komt er weer eens een keertje iemand invliegen die wel weer eens een keertje meedoet. Dus het wisselt altijd van samenstelling. Ook die groep die er nu zit van dak- en thuislozen is niet een homogene groep. Je hebt drankverslaafden, drugsverslaafden, drankverslaafden met drugs, drugsverslaafden met drank en mensen die met niemand wat te maken willen hebben.

F: Het lijkt me inderdaad lastig om grip te krijgen op deze groep.

W: Ja dat is het. Het is niet een groep of een team waar je even zo afspraken mee maakt nee.

F: Er is geen hiërarchie ofzo?

W: Nee, nee. Ja misschien onderling nog wel maar niet iemand die de boel regelt.

F: Nee, het is geen bende natuurlijk ofzo.

W: Nee

F: Schakelen jullie dan ook de hulp van bewoners in?

W: Nee daar niet. Wat nog wel eens gebeurd is als een paar of een groepje zegt van 'he we gaan eens even op de Oudenvest op een bankje zitten' en het lijkt of ze daar elke dag op terug komen, ja dan proberen we daar wel omwonenden in te schakelen. Geef dat aan ons door. Want het heeft meer zin voor ons om daar naartoe te gaan als we een melding krijgen dan daar maar random naartoe te rijden. Dat is niet functioneel.

F: Maar is er door het project meer samenwerking gekomen?

W: Nou met Noordvest zeer zeker. Die is en vinden en zien wij ook als volwaardig partner daarin. Die maakt onderdeel uit van die BVOR. Daarnaast is het eigenlijk zo van wat is het probleem in elke wijk. Kan een wijkvereniging daar ook wat in betekenen? Ik heb ook wel eens gehad dat er werd geklaagd over een vishandel door bewoners en toen heb ik gezegd van 'joh in plaats van de bewoners als individu te zien, waarom niet de wijkvereniging laten vertegenwoordigen?' Dan maak je het niet zo persoonlijk. En dan weet de wijkvereniging ook direct wat er speelt. Ik vind dat ook een taak van de wijkvereniging om namens de bewoners op te treden. En ik weet van de wijkvereniging Noordvest, ze doet wat ze zegt en ze zegt wat ze doet. We zijn daar helder in. Ik durf te stellen dat de wijkvereniging Noordvest tevreden is over de politie in de wijk.

F: En jullie ook over de wijkvereniging?

W: Jazeker, vooral hoe daar mee te spreken is. Het is geen wijkvereniging die een argument begint door de hakken in het zand te steken. De problematiek, als ie dr al is, daar merk je ook aan dat daar wederzijds begrip voor is. Zij begrijpen dat wij als politie, zij als Portaal, zij als Binnenvest en zij als gemeente soms op die manier haar ding moet doen. Dat is nou eenmaal zo. Je kan natuurlijk niet zeggen 'jij bent van de politie, dus jij mag een standrechtelijke executie uitvoeren.' want wij vinden dat zo. Zo werkt dat natuurlijk niet. Zo doen wij dat niet, zo mag dat niet. Dus dan erkennen ze dat ook.

F: Dat viel me ook op bij het gesprek met Rene Prins. Die hele instelling van dat project is zo open geweest. Iedereen is....

W: Ja dat komt omdat we vanaf het begin af aan het op die manier gedaan hebben. Ik heb eens...dat lag hiervoor...dat was net voordat de heer Lenferink burgermeester zou worden. Er was een plan om, ja zeg maar een soort zuipschuit te maken voor de drankverslaafden of een drankkeet. Nou ja iets waarin ze hun drankbehoefte konden doen. Dat resulteerde in het feit dat er werd gezegd door de gemeente 'ga dat uitwerken'. En toen werd ik eigenlijk als wijkagent, omdat dat in mijn wijk zou gaan gebeuren (Garenmarkt), gezegd van jij moet daar aan meewerken. Hoe gaan we dat aanpakken? Controleren? Handhaven? Toen heb ik eigenlijk een van de mooiste dingen ervaren van hoe een wijkvereniging met jou als wijkagent kan meedenken. Want die wijkvereniging wist dat ik in een spagaat kwam te staan. Want ze weten dat ik voor mn wijk sta, maar ook dat ik vanuit mijn werk moest zorgen dat die container er kwam. Ik wilde hem eigenlijk ook helemaal niet. Niet zozeer het feit dat het in mn wijk is, want dat boeit niet, maar überhaupt. Überhaupt. Het was al helemaal niks. Toen heeft die wijkvereniging vanuit zichzelf gezegd 'wijkagent, doe jij je ding! Wij doen ons ding, doe jij jou ding. Er wordt je niks kwalijk genomen, het is je werk'. Nou daar heb ik ook wat vergaderingen bijgewoond, samen met de gemeente, over hoe wat te doen. Toen kwam er op een gegeven moment ook eentje van de gemeent 'ja er zit een bezwaarprocedure aan vast, maar ja moeten we dat wel zeggen?'. Ja dat moet je natuurlijk wel doen, want als je dat niet doet krijg je als eerste naar je kop gegooid dat je het stiekem hebt gedaan. Dat je dus dingen achter wilt houden om niet te laten zien dat er in bezwaar kan worden gegaan, en allemaal om maar jouw zin door te krijgen. Bovendien, de mensen in die wijk zijn niet achterlijk. Daar zitten heel wat gestudeerde mensen die echt wel weten hoe zo'n procedure werkt. Dus als je daar al niet open en bloot in bent

loop je daar al 1-0 mee achter. Ten tweede komen ze er toch wel mee en weten ze dat je daar ook niet open over bent. Dus zet het er gewoon bij. Dan en dan kunt u bezwaar indienen. Wees daar open over. En dat hebben we bij Noordvest ook altijd gedaan. Dat is het beste wat je kan doen. Wat was nou het mooie...ik praat nu weer over de Garenmarkt...op een gegeven moment zou daar dus die container geplaatst worden en vroegen ze aan mij waar ze rekening mee moesten houden. Nou ik zei dat ze maar rekening moesten houden met dat wijkbewoners er wel voor gingen zorgen dat die container werd weg getakeld, of wel dichtgelast of iets anders...maar er gaat wat mee gebeuren. Zo goed kende ik die wijkbewoners, zonder dat ik er verder contact mee had gehad in het hele proces. Nou toen kwam de nieuwe burgemeester en die zei 'hup van tafel met dat ding'. Geweldige beslissing. Toen zat ik een paar weken later bij een vergadering met die wijkvereniging en toen lieten ze weten dat ze mij inderdaad niet in die spagaat wilden brengen. Ik vroeg nog van 'wat waren jullie van plan?' Het bleek dus inderdaad dat ze al lasapparaten hadden staan haha. Ja ik had het kunnen schrijven daar. Dus die wisten dondersgoed waar ze mee bezig waren. Dat ding gaat daar niet komen. Dan ken je je buurt. Maar het ging dr mij vooral om, en dat was ook de kern van dit verhaal, dat je ook in je vergaderingen met werk partners dat je die partners serieus moet nemen. Ook al zaten ze niet aan tafel...

F: Dat je er wel rekening mee moet houden?

W: Inderdaad. En als nog moet neerleggen van laten we open en eerlijk tegen elkaar zijn.

F: Denkt u dat dit ook een van de positieve dingen was van het project Nieuwe Energie?

W: Ja dat denk ik wel. We zitten altijd met z'n allen aan tafel.

F: om de 6 weken toch?

W: Ja om en nabij. Soms 5 soms 7, maar we proberen dat wel in stand te houden. Soms komt er van onze kant iets tussen, zoals laatst met die schoolbedreiging. En daar houd de BVOR dan ook rekening mee.

F: Zijn er naast het goede communiceren nog andere dingen waarom dit project zo goed werkt?

W: Nou wat ik al zei. Niet alleen zeggen wat je doet, maar ook doen wat je zegt. Het gaat twee kanten uit. Als jij 100 keer roept we gaan het bedelen aanpakken en er gebeurt eigenlijk niks. Ja dan ben je op een gegeven moment ook niet meer geloofwaardig. Dus je moet datgene wat je zegt ook wel gaan doen. Lukt dat nou niet, is dat in zoverre niet erg als je maar uitlegt waarom niet. Je hebt altijd wel plots zaken waardoor dingen anders lopen dan gepland. Ik heb zelf volgens mij, sinds 1996 dat ik agent ben, nog maar 2 vergaderingen vergeten. Maar zaken zoals die schoolbedreiging vragen wel eens meer prioriteit. En dat wordt dan ook vergeven.

F: Ja dat valt me op. Ook uit dat verhaal van Rene, jullie hebben allemaal enorm veel begrip voor elkaar en luisteren naar elkaar. Als je goede argumenten hebt waarom zouden we dan niet luisteren.

W: Dat is ook heel duidelijk het elkaar als volwassen partners beschouwen. En we weten ook met z'n allen dat we het ook wel eens oneens zijn met elkaar. Maar dan gaan we kijken waarom we het niet eens zijn en hoe we dat kunnen oplossen. En soms hebben we zoiets van 'OK, agree to disagree'. En wat gaan we dan doen? In principe proberen we het altijd samen te doen. Ik denk dat de communicatie, de eerlijkheid, en het zoeken naar gezamenlijkheid de drie peilers zijn die deze kruk op rust.

F: Jullie hebben ook een brief toch als groep?

W: Ja nu is die er al een hele tijd niet meer uitgegaan...

F: Ja maar het principe. Dat straalt wel eenheid uit.

W: Ja. Maar zo is het. In feite is het zelfs zo dat ik een stuk van het verhaal vanuit Noordvest zou kunnen vertellen of vanuit Portaal. En andersom natuurlijk. Dat proberen we ook...een tijdje geleden is er een delegatie uit Frankrijk geweest om te kijken naar de 24uurs zorg. Die bij hen niet zo was, en die hadden ook van 'oh, oh zo kan het ook'. Vooral ook dat wij als politie niet alleen maar bedenken wat goed is voor de buurt. Portaal en alle anderen kunnen daar ook aan meedenken.

F: Hoe denkt u dat de toekomst van de wijk er uit gaat zien?

W: Dat is lastig. Dat weet ik niet. Er zijn natuurlijk altijd onzekerheden. Neem bijvoorbeeld die sanering. Zulke maatregelen kunnen zo maar opduiken en daar moeten wij dan weer mee dealen.

F: Maar er zijn niet echt toekomstvisies qua veiligheid?

W: Nou ik weet dat er in die wijk ook wat meer culturele dingen komen. Dus de gebruikersdruk van deze wijk neemt wel wat toe, maar aan de andere kant is ook gezien de omgeving de wijk wat meer opgeblust. Als strakjes die herontwikkeling op dat gebied gaat plaatsvinden dan wordt er nog een stuk gebouw wat voor de ingang staat afgebroken. Misschien dat het Singelpark nog wat verder wordt doorgetrokken...dus er zitten nog zo veel onbekende factoren in dat het lastig is om te zien wat dat met de veiligheid gaat doen. En als je 100 dingen hebt verzonnen, weet ik inmiddels wel dat onze cliëntele nog met 101 oplossingen komen. Dus het zal altijd wel zo zijn van 'hé, nu doen ze dat of nu zitten ze daar'. Ja dat gebeurt, dat is de dynamiek van de stad.

F: Nou ik denk dat dit het wel was. Bedankt.

W: Graag gedaan.

7.2.4. Marieke Ouwkerk (Gemeente Leiden en voorzitter BVOR)

42m 50s

22-05-2013

F: Hoe zou u de rol van de gemeente willen omschrijven?

M: Ten eerste de verantwoordelijkheid voor de opvang van de daklozen. Dat is ook een regionale functie. In die zin faciliteren de Binnenvest en subsidiëren we ook de Binnenvest. En daarmee ook de daklozenopvang. En voor de samenwerking zijn we coördinerend. Hebben we een coördinerende rol. Ik ben voorzitter van de beheergroep, dus mijn rol is om ervoor te zorgen dat alle betrokken partijen aan tafel zitten, betrokken zijn en hun rol pakken. En inderdaad meepraten waar dat kan en waar dat nodig is.

F: En jullie zijn samen met Portaal begonnen met het zoeken van een opvang toch?

M: Ja, maar volgens mij wel iets eerder al. Maar dat was voor mijn tijd dus zo goed weet ik dat ook weer niet, maar we hadden een los slaaphuis en een losse dagopvang en een losse activiteiten centrum. Allemaal voor dezelfde doelgroep. Ook zaten er nog wat gaten tussen de verschillende centra. Dus er waren momenten op de dag dat mensen nergens naar binnen konden dus de daklozen zwierven echt letterlijk over straat. Die moesten zich gedurende de dag dus naar een andere locatie verplaatsen. Voor het slaaphuis moest echt een andere locatie voor komen en de dagopvang wisten we dat ie wat te krap was. Dus we waren op zoek naar een locatie waarin deze twee functies in ieder geval samen konden komen. En daar was al een behoorlijke zoektocht aan vooraf gegaan. Ik geloof dat het begon met een lijst van 36 of 46 locaties en die werd steeds verder afgepeld zeg maar.

F: Waarom is toen besloten voor deze locatie?

M: Weet ik dat precies? Ik denk dat Rene Prins dat beter moet kunnen vertellen. Het was in ieder geval duidelijk dat de buurt hier niet gelijk op tegen was. En de ligging was volgend mij ook goed. En Portaal was bereid om met dat hele pand aan de slag te gaan. Maar Rene Prins kan dat beter vertellen.

F: Ja hij heeft het toen ook verteld, inderdaad. En dat dat pand ook leegstond en van de gemeente was. Ja, jullie zochten dus echt bewust naar een locatie voor dak- en thuislozen?

M: Ja, vooral voor het slaaphuis. Het slaaphuis was een probleem. Die zat op de Breesstraat en dat was volgens mij al een tijdelijke oplossing en het was ook te krap. Er moest echt iets komen wat beter was, en dus ook kwalitatief beter.

F: En toen is Binnenvest erbij betrokken?

M: Het slaaphuis was al van Binnenvest. Ten minste dat werd gerund door Binnenvest ja.

F: En wanneer is besloten om de omwonenden erbij te betrekken?

M: Nou in het hele traject naar het zoeken naar de juiste locatie...is volgens mij met alle buurten waarbij er serieuze sprake was om die opvang in de buurt te plaatsen uhm van die inspraakavonden geweest. En volgens mij was dat ook nodig omdat anders de hele bestemming niet passend was. Dus als je je bestemmingsplan wilt wijzigen om zo'n locatie te realiseren, dan moet je gewoon

proberen de buurt daarin mee te nemen. Het liefst wil je natuurlijk dat ze daar niet tegen zijn, maar als ze er wel tegen zijn moet je ze goed informeren over hoe zij daar bezwaar tegen kunnen maken. Dus daar moet je open in zijn. En je kan zoveel mogelijk informatie uitwisselen waardoor het verzet misschien afneemt.

F: En wat nou als zij echt hadden gezegd van 'we willen niet dat Nieuwe Energie doorgaat'?

M: Nou volgens mij waren er niet veel andere opties nog. Ja op een gegeven moment moet je als gemeente ook gewoon je verantwoordelijkheid nemen denk ik. Gewoon zeggen 'en toch gaan we het hier doen'. Maar als uit gerechtelijke procedures blijkt dat het echt niet kan, ja dan moet je als gemeente je verlies nemen. Maar je kan natuurlijk wel proberen, ondanks de weerstand in de buurt, proberen die locatie daar te vestigen. Het gaat natuurlijk wel om een doelgroep die niemand omarmt. In eerste instantie. In tweede instantie valt het vaak mee. Maar dat is lastig om voor het voetlicht te brengen.

F: Doen jullie er wat aan om dat te verbeteren? Dat imago?

M: Dat proberen we wel ja. Maar dat is heel lastig. Wat we bijvoorbeeld doen is uhm...je hebt de veegploeg van de Binnenvest. Die gaan de stad opruimen. Dat is iets wat tegelijkertijd een goede activiteit is, omdat ze dan een dagbesteding hebben. En ten tweede voor de zichtbaarheid, zo van 'kijk eens, ze doen ook wat voor de stad'. Dus dat is een voorbeeld. Er is ook bijvoorbeeld het straatvoetbal toernooi. Even zichtbaar laten zien dat daklozen ook gewoon voetballen haha. Maar ja het is moeilijk. Er is natuurlijk altijd een beeld dat zij de lastige mensen zijn die op straat rondhangen en overlast veroorzaken. Het merendeel van de daklozen zou je op straat niet eens herkennen. Die zie je niet. En daar kiezen ze zelf ook voor. Ze willen natuurlijk niet met hun naam in de krant komen en laten zien dat ze dakloos zijn. Dus dat negatieve beeld is moeilijk weg te nemen.

F: Gaat dat alleen maar vanuit de gemeente of doen jullie daar als BVOR ook wat aan?

M: Nou een heel concreet recent voorbeeld, we hebben een ontzettende discussie gehad over een tijdelijke nieuwe ontsluitingsroute met die sanering. Ik weet niet of je daar iets van hebt meegekregen? Er zou een tijdelijke brug komen en uiteindelijk bleek dat die school, waar dat bruggetje op uit zou komen, in protest is gekomen. En dat had onmiddellijk invloed op de beeldvorming van daklozen. Dus iedereen gaat opeens heel ongenueanceerd praten over daklozen en...na ja dat raakt je. Emotioneel is dat best moeilijk omdat je samen hard bezig bent om ervoor te zorgen dat het allemaal goed loopt. Dat het beheer goed is, dat de handhaving goed is en je bent blij met elkaar als samenwerkingspartner. En dan krijg je zo'n verhaal en dat neemt de pers onmiddellijk over. Dat is heel moeilijk om daar tegenwicht aan te bieden. Dus gelijk nadat dat met een sisser afliep, heeft een Leidse website www.leiden.nu, die heeft een interview gehouden met voorzitter van de Binnenvest en met de cliëntenraad van de Binnenvest over hoe die periode voor hen is geweest. En die hebben toen dus HUN verhaal kunnen doen. Je moet je voorstellen wat dat betekent voor daklozen op dat moment en hoe die daardoor geraakt worden. En ik vind dat echt heel goed dat zij toen dat interview gedaan hebben. En dat is ook goed gegaan. Ze hebben het heel erg bij zichzelf gehouden. Zo van 'wij vonden dat heel erg moeilijk, en we begrijpen de school ook wel maar dit gebeurt er intussen'.

F: Het was dus wel echt een relletje?

M: Ja dat was wel echt een relletje.

F: Je zou ook kunnen denken dat als zo'n school zo slecht over daklozen praat, dat er dan een soort van sympathie ontstaat.

M: Nee, dat heeft er ook mee te maken dat het beeld dat werd geschetst was dat heroïneverslaafden spuitend op een schoolplein staan. Nou dat is voor raadsleden...die gaat daar niet tegen in. En dat snap ik ook nog. Dat ga je nooit winnen in de publieke opinie. Een heel sterk beeld.

F: Ja ik had gister een interview met Willen van Vliet van de politie en die zei inderdaad ook dat de argumenten van die school meer emotioneel waren dan inhoudelijk.

M: En daar win je heel snel mee. Zeker met deze doelgroep.

F: Ja lastig. Is dat ook een reden waarom jullie zo'n BVOR hebben?

M: Ja het is een speciaal project. En de beheergroep is er omdat je het commitment van die partners koestert. Het is zo belangrijk dat de buurt heeft meegeholpen aan de realisatie van het project. Dat is heel kostbaar. Dat moet je gewoon in stand proberen te houden. Dat lukt gelukkig ook heel goed. Ook in die roerige tijden die we net hebben gehad. Dan merk je ook dat het vertrouwen in elkaar heel sterk is geworden. En dat komt omdat je die regelmaat erin houdt en de partners zijn vrij vast. Dus de lijnen zijn kort en mensen komen afspraken na en dat is heel plezierig. En als je dat jaar in jaar uit van elkaar weet dan kan je weinig slechts meer doen natuurlijk. En dan kan je best wel eens een foutje maken, maar dat is dan een foutje. Daar ga je niet ...dan is het vertrouwen niet gelijk weg. Dus ja dat is belangrijk.

F: Wat denkt u dat nog meer belangrijk is geweest in die hele samenwerking met de buurt?

M: Afspraken nakomen. Dat is denk ik...en duidelijk zijn over je ambitie. Toen de opvang daar kwam moest de buurt er niet op achteruit gaan, maar juist op vooruit. En daar is heel sterk op ingezet. Ook heel concreet. En dat blijkt dan te werken. En ik denk dat dat heel sterk is dat je daar met z'n allen voor zorgt dat die afspraak wordt nagekomen. En dat weer heeft geleid tot een verbetering. Tot een schonere wijk en is het nu veiliger. Omdat de lijnen zo kort zijn kan je ook sneller reageren en daar voelen mensen zich ook prettig bij. Dus dat is goed gelukt met elkaar.

F: En dat is van beide kanten dus?

M: Ja gemeente, wijk. Maar vlak vooral de politie en Binnenvest niet uit.

F: Ja ik vind het wel speciaal dat jullie zoveel begrip voor elkaar hebben. Goed naar elkaar luisteren enzo.

M: Ja ik vind dat ook heel bijzonder.

F: Heeft u dat vaker meegemaakt met projecten?

M: Nou dit werkveld doe ik nu zo'n drie jaar. Ietsje minder. En dit is de topervaring, die beheergroep. Ja het was ook een gespreid bedje natuurlijk. Ik nam dat over van een collega. Dat liep gewoon ook. Nou dan moet je even je plek vinden, maar dat was niet zo moeilijk. Maar dat het allemaal zo goed...Binnenkort gaan we bekend maken waar de nieuwe locatie van het sociaal pension komt. En daar zitten we met een dusdanige tijdsdruk, en de bestemming is passend en het klopt allemaal, ja dat de buurt er geen inspraak in heeft. Die krijgt het gewoon. En dan kan je het er vervolgens wel over gaan hebben over hoe je dat dan doet, maar dat ie er komt is zeker. Dat is voor een buurt natuurlijk heel hard. Als je het niet wilt heb je geen ruimte om te zeggen dat je het niet wilt. Dus dat zal wel een heel andere start zijn denk ik. Dus daar zit ik me mentaal op voor te bereiden haha.

F: Hahaha

M: En een andere ervaring die we hebben gehad was met het project Scheve Huisjes. In de krant landelijk is het wel eens een aso-container genoemd. Mensen die echt heel moeilijk te huisvesten zijn, die veel overlast veroorzaken, die laat je wonen in een wooncontainer. Een nette wooncontainer, niet iets raars, maar wel wat meer afgelegen. Daar hebben wij in Leiden nu twee locaties van. En in de eerste locatie ging het de eerste dag al mis met de bewoner. Die bewoner gaf een feestje omwille van zn nieuwe huis en die is een beetje gaan rondbanjeren in de buurt en op een fietspad. En die buurt was in rep en roer. De strategie bij die Scheve Huisjes is; we zeggen niks, we plaatsen, en als er mot is komt de burgermeester. En zo is het ook gegaan. Twee dagen later stond de burgermeester voor die buurt en die heeft ook heel eerlijk gezegd van 'ja ik heb een afweging gemaakt. Of overlast in het centrum of hier op een fietspad. Het is de eerste dag misgegaan, maar ik vraag u om vertrouwen'. Nou dat krijgt ie dan, maar op dat moment is die buurt in rep en roer en vragen zich af wat voor een soort persoon die man dan is. Is het een zedendelinquent of heeft ie een vuurwapen? Ja die willen dan van alles weten, maar ja dat ga je natuurlijk niet vertellen. Dat is de privacy van de burger, niet dat ie het trouwens was hoor al die dingen. Maar dat soort dingen hebben we dan wel meegemaakt.

F: Gaan jullie er dan als gemeente extra achteraan?

M: Zorg dat je bereikbaar bent. Als mensen dan toch iets signaleren dan moeten ze mij rechtstreeks kunnen bellen. Bij wijze van spreken als ik thuis net aan de stampot zit, dan moet dat kunnen. Dat is dan nooit nodig, tot die ene keer en dan ben je er en dat is mooi.

F: Zijn jullie nu van plan om zo'n BVOR nu vaker toe te passen?

M: Nou ik denk dat het per buurt zal verschillen hoe succesvol zo iets is. Dat voorop. Dit is een wijk die mede mogelijk heeft gemaakt dat die locatie beschikbaar kwam. Dus die hebben als grondhouding direct gekozen van "Welcome in my backyard". Dat is toen heel nadrukkelijk zo gegaan. En dat is bijzonder. Als je vanuit een negatieve input begint met zo'n beheergroep dan zal het anders zijn. Bij dat sociaal pension is natuurlijk wel het eerste wat we gaan doen het voorstellen om ook zo'n beheergroep op te stellen. Het is een hele andere soort locatie. Veel kleiner, veel meer controle. De huidige locatie, daar is geen overlast. Maar dat moet je ervaren. Misschien is het in deze wijk anders en gebeurt er toch wat. Je moet die lijnen houden en als die in de vorm van overleg bestaan, dan lijkt me dat heel goed.

F: Want ervaart u het anders als een soort van macht vanuit de gemeente? Omdat u wel gewoon zo'n pension kunt neerzetten.

M: Macht...ja je kan dat woord gebruiken maar ik denk het is ook een verantwoordelijkheid. Je hebt een verantwoordelijkheid naar de mensen die die opvang nodig hebben. En het is ook nog een verantwoordelijkheid die wat verder reikt. Want als je die mensen niet goed opvangt, dan heb je een heel groot probleem in de openbare ruimte. Want dan zijn ze opeens dakloos, want ze kunnen zich niet handhaven in een eigen woning. Dus het is niet voor niks dat ze worden opgevangen. Dus nee ik zou het verantwoordelijkheid willen noemen. Ja macht....ja het is een doorzettingsmacht op een bepaalde manier. Blijkbaar heb ik er een negatief beeld bij, dat is heel grappig.

F: Ja nou dat kan natuurlijk.

M: Nou ja het overkomt zo'n buurt. Dat is zo.

F: Stel dat het om macht zou gaan, zou die macht dan groter zijn van de gemeente dan van omwonenden?

M: Nou ik geloof heilig in onze rechtspraak. Dus als wij een foute keuze gemaakt blijken te hebben en de burgers maken daar een punt van, ja dan is dat zo. Dan moeten wij ons verlies nemen, dat geloof ik echt. Maar ik denk wel dat wij als gemeente verantwoordelijk zijn en daarom soms een beslissing nemen of moeten nemen waar een wijk niet blij mee is. Andersom gebeurt natuurlijk ook. Je kan niet alleen maar leuke dingen doen.

F: Jullie hebben voor het project een convenant gemaakt toch? Wat heeft u als gemeente eigenlijk in dat convenant laten zetten?

M: Wat onze taak is?

F: Nou de politie heeft daar bepaalde dingen ingezet, Portaal, maar wat hebben jullie daar ingezet?

M: Uhm even denken...volgens mij, als je het dan hebt over de rol en de verantwoordelijkheid, dan zit het hem aan de ene kant in het beheer. Het schoon houden van de wijk. En aan de andere kant de coördinatie ten aanzien van de handhaving. Dus dat zijn twee rollen die de gemeente heeft. En volgens mij het verbindende element van het overleggen, dus de samenwerking. Ik zou het convenant er even bij moeten pakken of ik het nu allemaal heb hoor hahaha.

F: Haha nee dat hoeft niet hoor.

M: De gemeente houdt natuurlijk ook de stad schoon. Dus daar ook. Dat is in ieder geval een belangrijke taak. En wij coördineren inderdaad de handhaving. Dat is de andere belangrijke taak ja.

F: Doen jullie dat meer in Noordvest dan in andere wijken?

M: Nou er zijn wel keuzes voor wijken waar je dat meer doet. Op de binnenstad wordt natuurlijk zeer zwaar ingezet op het schoon houden. Ten eerste omdat er meer mensen komen en zijn en ten tweede omdat dat het uithangbord van de stad is. Dat betekent dat het in andere wijken minder is. Maar in Noordvest is inderdaad opgeplust ja. Dus daar wordt meer aandacht aan geschonken dan elders.

F: Dus de kwaliteit van de wijk in eigenlijk verbeterd?

M: Ja.

F: Waaraan is dat nog meer te zien dan dat er meer wordt schoon geveegd?

M: Waaraan is dan nog meer te zien....volgens mij zijn dat twee belangrijke dingen. Ten eerste zijn er afspraken gemaakt met de buurt over de handelingssnelheid van de politie bij overlast van zwervers. Dat gaat daar sneller dan in een andere wijk. Dus dat is een beetje een lopende afspraak.

Zwerfvuil op de aanlooproute, daar hebben we speciale afspraken over. Als Binnenvest belt, komt het grofvuil dezelfde dag nog als het mogelijk is. Om ervoor te zorgen dat het zich niet opstapelt en niet weer een heel tentenkamp wordt. Wat het ooit wel eens is geweest. En voor de rest.....de politie registreert incidenten hè. Dus daar monitoren we eigenlijk een beetje aan van hoe loopt het in de wijk? En de politie handelt daarnaar. Als we het zien pieken, ja wat doen we daar dan mee?

F: Jullie hebben ook die gebiedsverboden toch?

M: Ja

F: Is die maatregel speciaal in het leven geroepen voor dit project?

M: Ja in het convenant is afgesproken dat waar zo nodig maatregelen zouden kunnen worden genomen door de burgemeester om de handhaving inderdaad goed te kunnen organiseren. De gebiedsverboden is daar een voorbeeld van, maar ook het camera toezicht. Bijvoorbeeld in de algemene plaatselijke verordening is dat al opgenomen. Van als het nodig is kan de burgemeester daartoe overgaan. Dus ja op enig moment is ook besloten om dat te doen ja. Het zijn inderdaad allemaal van die elementen die je kan inzetten.

F: Heeft u als gemeente ook een soort toekomstvisie voor de wijk en het project?

M: Nou ik hoop eigenlijk dat die sanering mij heel erg gaat helpen bij een toekomstdroom. Namelijk dat die aanlooproute drastisch anders wordt. Er is een groots plan over het Singelpark. Het idee was dat de herinrichting na de sanering daar een parkdeel zou komen. Omdat het Singelpark-plan steeds vooruit wordt geschoven lijkt het als of er geen geld is voor de tijd dat die sanering rond is. Ik vrees nu met grote vrees dat we weer hekken krijgen met een soort corridor voor die daklozen toegang. En dat wil ik niet. Ik wil heel graag dat daar mooi, netjes en fatsoenlijk wordt ingericht. En open is, zodat er niet bij voorbaat al het gevoel heerst van 'hier kan je kattenkwaad uithalen'. Dus ik ga daar voor. Ik wil heel graag dat het daar mooi wordt ingericht. Dat zou ook veel schelen voor de handhaving die je daar nodig hebt. Hoe opener hoe beter, daar zijn we inmiddels wel achter. Nu is het zo afgesloten en dicht getimmerd, ja dan er ook van alles gebeuren zonder dat mensen er last van hebben. Dan glijdt het een beetje af denk ik.

F: Dat wat er gaat komen is meer dicht?

M: Nee juist nu. Ik hoop juist dat het veel opener wordt. Dat het veel meer een park wordt dan dat het nu is.

F: Ja ja. Ik ben er toen met Rene Prins inderdaad wezen kijken. Toen stonden er inderdaad ook een paar gasten...

M: Ja het is nu veel minder dan in 2010. Wat dat betreft hebben we al veel bereikt. Maar het is een tijdje een gedoogzone geweest voor de verslaafde. Er werd ook geslapen. Dat gebeurt volgens mij nog steeds wel, maar toen was het echt met allemaal tentjes. Het was er onveilig. Het was er absoluut onveilig. Nu durf ik daar wel in m'n eentje rond te lopen, maar vroeger echt niet. Toen nam ik altijd iemand mee. Ik vond het echt heel griezelig.

F: Wat was er dan zo griezelig aan?

M: Het was echt een tentenkamp. Tegen die hekken aan waren echt van die bouwsels gemaakt. Die werden ook niet meer verwijderd, waardoor er echt wel 10 tot 15 bouwwerkjes waren waar mensen sliepen. En er werd heel veel drugs gedeald, en weet ik het wat er verder nog allemaal gaande was. Er werd niet meer opgeruimd. Dus het een soort van 'het is hier helemaal uit de hand gelopen. Punt.' Een soort verlamming zat er in.

F: Hoe kwam dat dan? Waarom werd dat niet gelijk opgeruimd?

M: Ik denk dat er toen even een moment was waarop de partijen van elkaar dachten dat ze er niet op dezelfde manier inzaten. De Binnenvest had zoiets van we moeten maar wat meer gedogen, waardoor de politie ook zoiets had van ok dan gaan we daar ook niet meer controleren. Terwijl iedereen eigenlijk met de situatie in de maag zat. Dus dan moet je wel weer even met elkaar op een lijn komen. Dit kan natuurlijk niet, nee opruimen die hap, OK. Niet dat weer laten aangroeien.

F: Dus toen heeft u...

M: Nou toen hebben we een periode georganiseerd, waarin meerdere keren schoonmaak momenten waren. Dus schoonmaak met politiebegeleiding en een veeg wagen erachter aan. Dus alles werd weggehaald. En als je dat maar een periode lang heel structureel doet, dan gaan mensen daar niet

elke keer hun bezittingen installeren want het is allemaal weg. Dus dat werd afgebouwd. En er werd harder opgetreden, en ook gezamenlijk. Binnenvest vond niet meer dat er gedoogd moest worden, dus dat ook weer naar elkaar duidelijk gemaakt. Maar je zat nog wel met het dilemma van waar moeten de daklozen verblijven die drugs gebruiken? En daarvan is toen wel gefluisterd van 'laten we dat dan nog maar even laten'. Maar nu komt er een gebruikersruimte, en als die er is dan is het echt klaar met de buitenruimte. Dan wordt je echt weggestuurd als je er buiten een biertje drinkt of iets snuift.

F: Ja dat is best wel bijzonder dat dat in dat gebouw komt waar ook gewoon commerciële bedrijven zitten.

M: Ja maar het is wel volledig afgesloten hè. Het is echt een aparte ruimte. In principe komen ze elkaar niet tegen. Maar Portaal, om het maar heel bot te zeggen, als je nu iemand zn huis uitzet dan weet je wel waar die persoon uiteindelijk terecht kan komen. Dus ik denk...iemand van Portaal heeft wel eens gezegd dat het op een bepaalde manier motiveert om ervoor te zorgen dat mensen niet dakloos worden. Het zal misschien niet bij alle mensen van Portaal zijn, maar ik kan me dat wel voorstellen. Dat je zoiets hebt van 'ja, we gaan wel proberen om te voorkomen dat iemand daar terecht komt'.

F: Als een soort extra stimulans?

M: Ja het zou mooi zijn als dat echt zo is.

F: In de theorie gaat het altijd veel over macht en dat er natuurlijk goed gecommuniceerd moet worden...

M: Ja maar het gaat natuurlijk niet altijd over rozen hè. Die buurt heeft uiteindelijk meegewerkt, maar die hebben niet lopen roepen van 'Jongens kom maar hier hoor!'. Dat is het natuurlijk ook niet. Die waren ook verontrust en die waren bang voor wat er ging komen, maar die zijn wel zo slim geweest om te denken van: laten we aan de voorkant gaan meepraten, nou dan hebben we er misschien ook nog wat over te zeggen. En dat heeft ze wel wat opgeleverd.

F: Ja dat bedoel ik. Als je begrip toont en goed communiceert, dat dat dus blijikbaar helpt. En als zo'n school gelijk dingen roept...

M: Ja maar die hebben wel hun zin gekregen haha. Dat is de macht van de burger.

F: Ja dat is dan ook weer een soort macht ja.

M: Ja absoluut. En dat heeft ook pijn gedaan in de wijk Noordvest. Zij zouden er in theorie maar een jaar last van hebben en wij hebben dit altijd in onze wijk. En wij proberen het allemaal maar zo goed mogelijk met elkaar te doen, en zij hoeven maar te gaan gillen en de hele raad zegt 'oh maar dat kan inderdaad niet'. Wat ikzelf wel heel plezierig heb gevonden is dat...na ja even dreigde het natuurlijk dat die brug er zou komen, en dat was bestuurlijk ook al vrij snel duidelijk. Toen was er even het alternatief om die aanlooproute dan toch maar door de wijk Noordvest te leggen. En wat ik wel mooi heb gevonden is eigenlijk dat, met name Roos van Gelderen en de burgermeester, die beiden zeiden van 'het ergste wat je nu kan doen, zijn de afspraken die je met de buurt hebt gemaakt gaat verbreken'. Dus die hebben zo ontzettend veel druk gezet op de ambtenaren om ervoor te zorgen dat er toch nog een ander alternatief kwam. Dus die hechten er ook wel veel aan dat de buurt zich in eerste instantie zo heeft opgesteld. Dus dat loont dan ook wel.

F: Dat staat toch ook in het convenant? Dat die route niet door de buurt mag?

M: Ja dat is ook zo, maar ja nood breekt soms toch wet. Het was echt afschuwelijk geweest als dat had gemoeten, maar ja als wij geen andere keuze hadden gehad...dus dat zijn we op het nippertje ontsnapt hahaha.

F: Ja interessant project vind ik het.

M: Ja ik ook. Het loopt heel goed en zo zou het eigenlijk altijd moeten gaan inderdaad.

F: Ja want u krijgt ook wel veel aandacht uit het binnen- en buitenland hè?

M: Ja, om twee redenen eigenlijk. Inderdaad het feit dat die samenwerking met de buurt zo goed loopt. Maar ook, en dat is natuurlijk de dienst van Portaal, die functie-menging in dat pand. Dat is natuurlijk prachtig. Ja dat is gewoon bijzonder. Waarbij natuurlijk 5 jaar geleden dat huis van de communicatie heel hip was. Dat is nu 5 jaar later wel weer wat anders. Omdat zzp'ers eigenlijk nog creatiever zijn geworden met het vinden van een werkplaats. Na ja en de kantorenmarkt die zo op

z'n gat ligt en dat het dus allemaal veel goedkoper kan dan dat het nu bij Portaal is. Maar ja toen was het echt het nieuwste van het nieuwste.

F: Ja top. Ik denk dat dit het wel is. Bedankt.

M: Graag gedaan.

7.2.5. Mirsad Strojil (Stichting Binnenvest)

52m 33s

24-05-2013

F: Wanneer zijn jullie betrokken geraakt bij het project?

M: Ik moet even nadenken...vanaf de opening. Opening bedoel ik van na de verbouwing. Dit gebouw staat hier al honderd jaar of zo, weet ook niet precies. Je weet wat wij hier precies doen? Maatschappelijke opvang.

F: Een beetje.

M: Heel kort voor jou context. Dit is hier een dag en nacht opvang dus 24-uurs opvang voor dakloze mensen. En voordat wij deze locatie kregen hadden we deze op verschillende locaties. We moesten een nieuwe locatie hebben, dat was al jaren bekend. In eerste instantie zouden we de functies weer uit elkaar houden, op een gegeven moment is de gemeente met de oplossing gekomen om met beide functies op een locatie te gaan zitten in het gebouw van de Nieuwe Energie. En die moest toen nog gerenoveerd en zo worden. En deze plek is voor ons speciaal in het gebouw zo gemaakt. Dus vanaf het begin dat het zo is, zijn wij er bij betrokken.

F: Maar jullie zijn niet betrokken geweest bij het kiezen van de locatie?

M: Ook Ook. Alleen...nogmaals, de jaren in de loop hiernaartoe....het is altijd lastig om een plaats te vinden voor het soort werk wat wij doen. En mensen vinden het vaak ook wel eng en willen het niet in hun eigen wijk. Dus het was best wel zoeken naar een plek. En wat ik al zei, in de oorspronkelijke plannen was het zo dat er verschillende locaties gezocht werden. Toen kwam vanuit de gemeente het plan om het op een locatie te doen. En toen zijn wij er ook bij betrokken geraakt om een geschikte locatie te vinden. Maar de uiteindelijke keuze is bij de gemeente geweest.

F: En wat heeft u gedaan om de omwonenden te betrekken bij het project?

M: Ik persoonlijk niks. Want ik ben hier als teamleider 3 jaar geleden gekomen. Maar ik werk al heel lang bij de Binnenvest hoor, dus heb het wel van een afstand gevolgd. In die periode was een collega teamleider. Wat ik weet is dat er een heel communicatieplan was opgesteld met de wijk, in aanloop naar de verbouwing. Er zijn verschillende bijeenkomsten geweest met de wijk en omgeving en daar zijn ook concrete afspraken uitgekomen om de buurt tegemoet te komen. Zodat deze plek hier geaccepteerd zou worden. Ik noem er een paar, bijvoorbeeld de BVOR. Op deze manier is eigenlijk de continuïteit en de communicatie afgesproken. Het is niet eenmalig...na al die jaren komen we nog steeds om de zes weken bij elkaar. Daarnaast is er ook een convenant afgesloten met de omgeving. Over het beheer. Hoe gaan we dat doen? Ook bijvoorbeeld over de aanlooproute van onze cliënten. Jij bent neem ik aan via de hoofdingang naar binnen gekomen? De ingang voor onze cliënten is hier aan de achterkant. Die route loopt helemaal om de parkeerplaats heen. Dus dat is een van de afspraken. Onze cliënten lopen niet door de wijk heen. Nou dit soort dingen zijn allemaal gedaan. En deze afspraken zijn op detail niveau best ver gegaan. Ik had het over beheer, nou dat is een verzamelnaam voor dat een wijk geen last heeft van onze doelgroep. Nou die route is een voorbeeld, maar als je hier naar buiten gaat dan zie je een hofje en allemaal mooi afgesloten en dat is een tegemoetkoming naar de wijk toe. Ik weet uit ervaring dat toen die hekken geplaatst werden de buurtbewoners meer last hadden van hangjeugd, dan van onze cliënten. Dat is dan een leuke bijkomstigheid dat dat opgelost is.

F: Hoe lang gaan jullie nog door met die zesweekse afspraken?

M: Er zit geen termijn aan. Zolang het nodig is blijven we doorgaan. Er zit geen einde aan. Toen mijn voorganger hier vertrok heb ik dat overgenomen en dat blijven we gewoon doen.

F: Hoe lang denkt u nog dat het nodig is? Laat ik het anders zeggen, is het nu nog nodig?

M: Ja het is wel nodig. Niet dat er nu schokkende dingen gebeuren, maar het heeft ook preventieve werking. Kijk in zo'n overleg worden vele dingen besproken, waaronder ook een systeem van de politie waarin ze incidenten monitoren. Dat heeft misschien Willem van Vliet al verteld. Ook al zijn er geen grote problemen, je kan ze voor zijn. Als wij een maatregel nemen en we zien deze dingen gebeuren, dan kan je dat bijsturen. Dus dat overleg vind ik bijzonder belangrijk. Wij praten niet over het einde daarvan. Kijk dat is toevallig iets wat nu speelt, dat is wel tijdelijk van aard, dit hele terrein hier wordt gesaneerd. Daar gaan we mee beginnen eind dit jaar. Hier heeft ooit een centrale gestaan en er is dus sprake van zeer vervuilde grond. Er moet 4,5 meter grond weggegraven worden en dan weer 4,5 meter grond bijgestort worden. Dat heeft impact op de hele omgeving en dus ook ons, want de aanlooproute loopt over dat terrein heen. Hoe moeten onze cliënten ons dan bereiken? Daar moeten wij een oplossing voor bedenken. Nu staat dat vooral op de agenda. Hoe gaan we dat organiseren en hoe gaan we dat doen? Zo heb je altijd wel iets wat er in de wijk gebeurt waar die BVOR wat voor kan doen.

F: Ja ik had er gehoord van et bruggetje, maar dat de school daar tegen was.

M: ja dat gaat hem niet worden nee.

F: Maar hoe gaat die nieuwe route nu lopen?

M: GAAT OPZOEK NAAR EEN KAART EN LEGT DE NIEUWE ROUTE UIT. DEZE LOOPT DEELS OVER HET TERREIN, MAAR ZE ZIJN ER NOG NIET HELEMAAL UIT. (ongeveer 6 minuten)

F: Wel grappig dat zo'n klein routetje zoveel vragen nog met zich meebrengt.

M: Haha ja. In een ideale wereld hadden we...het ligt er aan op welke stoel je zit. Ik zit op de stoel van hulpverlener en ik denk in het belang van mijn cliënten. Als ik puur vanuit die belangen reageer, dan zou ik het liefst willen dat mijn cliënten niet als outcast deze route moeten nemen maar gewoon via de hoofdingang. Maar dat gaat hem natuurlijk niet worden. Je hebt hier Portaal die zegt 'wij hebben commerciële klanten die deze ingang ook nemen en dan met al die daklozen en drugsmisbruik.' en dat is ook logisch natuurlijk. Maar lang niet al onze cliënten zou je herkennen op straat als dakloos hoor. We hebben wel een groep die verslaafd is hoor, zwaar verslaafd. Dat heb je altijd met deze groep. Maar heel veel zowel qua uiterlijk als gedrag zou je nooit herkennen als dakloos. Maar goed dat is in een ideale wereld, daar leven we niet in. Wat voor oplossingen kan je bedenken? Vandaar dat zo'n route zoveel ophef kan veroorzaken.

F: Denkt u trouwens dat dat ook de kracht is van de samenwerking, dat niet iedereen vanuit z'n eigen belang denkt?

M: Absoluut, en zeker in dat BVOR overleg. We kennen elkaar heel goed. We kennen elkaars belangen heel goed en elkaars beperkingen. Daar denk je samen over na. Het is niet zo dat ik in dat overleg zit 'dit moet gebeuren en jij bekijkt het maar.' absoluut niet. Je zit daar met elkaar en werkt echt samen. Dat is wel echt de kracht van die groep.

F: Hoe zou u de rol van die omwonenden in die groep willen en kunnen omschrijven?

M: Heel erg positief en constructief. Maar vergis je niet, toen wij het besluit hadden genomen bijvoorbeeld met deze brug. In deze groep zit een vertegenwoordiger van de wijk hier, maar ook van daar. De school heeft gewoon zelfstandig geopereerd in dat verzet. Niet de wijk, want die was gewoon akkoord met ons plan. Je ziet dus dat die wijkverenigingen echt partners zijn. Als die vrouw van de wijk hier zegt van 'joh dit en dit valt me op' dan gaan wij of de politie daar aandacht aan besteden. Wij hebben dan ook in de wijk echt bijna nooit problemen. Kijk als er problemen zijn, is dat op de route. Maar dat heeft ook de maken met hoe die route is aangelegd. Wij waren nooit voorstander om de route zo aan te leggen, want nu heb je een soort blindspot als je hier het hoekje om gaat. En als het mooi weer is dan gaan onze mensen daar wel gebruiken ja. Biertje drinken, dat soort dingen. Heel af en toe ook wel wat serieuzere dingen, zoals vechtpartijen of zo. Maar in de loop van de tijd zijn we ook deze route anders gaan beheren. Helemaal in het begin was de hele route openbaar en hadden wij dus eigenlijk niks te zeggen. Toen hebben we twee jaar geleden gezegd dat dit stukje van ons werd. Hier gelden ook huisregels, maar dan zien je dus dat ze net voorbij het hek gaan staan. Ik zal je de details besparen, dat wordt een beetje juridisch, maar het is lastig om de hele route van ons te maken. Als je dat doet, beperkt dat weer de politie in zijn

handelen. Zij kunnen dan niet zomaar controleren. Maar het loopt in ieder geval in de laatste twee jaar beter sinds we dus deze situatie hebben dan de jaren daarvoor.

F: Ja want ik hoorde verhalen over tentenkampen?

M: Ja ja. En dat was voor mij ook de druppel. Toen heb ik ook in een vergadering gezegd 'En nu moeten we ingrijpen'. Dat was echt een hele vervelende situatie, omdat je allemaal tenten had en matrassen en van alles. Nog los dat het voor cliënten zelf ook onveilig was, maar ook voor gasten die hier kwamen kijken. Mensen wisten echt niet wat ze zagen, maar dat is nu echt totaal niet meer aan de orde. Nou op dat scherm zie je hoe schoon het nu is. Op het moment dat wij iets zien wat onze veegploeg niet op kan ruimen, dan hebben we met de gemeente een afspraak dat zij diezelfde dag of een dag daarna die troep dan op komen ruimen. Wat dat betreft loopt het nu prima. Kijk met onze cliënten moet je echt per dag bekijken en scherp blijven. Je moet blijven kijken. En cliënten weten ook dat als ze iets meenemen het bijna een dag daarna weer geruimd wordt.

F: Zijn er ook nadelen aan die samenwerking?

M: Aan de samenwerking niet nee. Daar zie ik geen nadeel. In het algemeen vind ik samenwerking altijd iets positiefs. Maar de manier waarop wij in deze groep samenwerken vind ik echt een hele goede manier om met zulke korte lijnen...we hebben dan wel om de zes weken overleg, maar Marieke spreek ik zo'n beetje elke week. Als er iets is weten we elkaar te vinden. Hetzelfde geldt voor Willem van Vliet. Die is wijkagent weliswaar, maar wil ik een keertje overleggen over zaken dan bel ik hem en hij mij. Dus dat werkt heel prettig. En Portaal zit letterlijk een verdieping hoger. Van die samenwerking kan ik geen enkel nadeel noemen.

F: ook niet met omwonenden?

M: Nee, nee, nee. Die dame die van deze wijk in de BVOR zit, ken ik vanaf dag 1 dat ik in deze groep zit. Ietsjes later is ook iemand aangeschoven vanuit de andere wijk. Die zie ik eigenlijk alleen maar bij de vergaderingen en niet zoveel daarbuiten. Ook omdat het niet nodig is. En als we in dat overleg zitten is het altijd constructief en meedenken. Weet je, ook over die route, dan is de wijk ook bereid om mee te denken. Natuurlijk hebben ze eigen belangen en die willen ze ook bewaken, daarom zitten ze ook in de BVOR maar zijn wel constructief. Ik zal je een voorbeeld noemen, er is nu een grote verbouwing hier gaande bij ons. Als dat klaar is krijgen wij eigen doorstroomkamers, maar ook een gebruikersruimte. Voor harddrugs. Dat is niks nieuws in Nederland, maar wij in Leiden lopen nog steeds een beetje achter. Dat is maar een plek die wij bieden, waar verslaafden kunnen gebruiken in een veilige omgeving. Wij verstrekken daar geen drugs, maar dus alleen maar de ruimte. Alle problemen die ze kunnen veroorzaken willen we beperken met die ruimte, maar dit moet je wel communiceren met de wijk. De wijk kan een beeld hebben van 'Jeetje wat komt er nou in de wijk'. Nou door informatiebijeenkomsten willen we dit beperken. Nou dr kwamen heel weinig mensen, omdat dr vrijwel geen weerstand was. En de mensen die er waren vertegenwoordigers van de wijkverenigingen en hadden hele goede inhoudelijke vragen maar vrijwel geen weerstand. En dat is helemaal door de uitstekende communicatie die we al jaren hebben. Het is niet iets wat zomaar uit de lucht komt vallen.

F: Ook naar buiten toe die communicatie?

M: Waar nodig ook de communicatie naar buiten toe. En dan spreken we met elkaar af, wie communiceert dat. Vaak is dat de gemeente, omdat het over gemeentelijk beleid gaat. Dat is logisch. Maar er wordt eigenlijk altijd voor besproken in zo'n overleg. Ik ben toen ook laatst naar Rotterdam geweest, naar de Hiele heet dat geloof ik, en daar hebben ze ook van die gebruikersruimtes. Daar is het zo goed gegaan dat ze nu bijna geen cliënten meer hebben, omdat daar de verslavingszorg bijzit en die mensen in hun afkickproject trekt. Dus de verslaafden die daar kwamen zijn bijna allemaal in zo'n afkickprogramma terecht gekomen. Veel zijn doorgestroomd naar een beschermde woonomgeving en nu is het zo dat de ruimte nu gebruikt wordt voor softdrugs. Een trend die ze daar hebben gezien is dat vooral mensen uit Oost-Europa daar komen om schone naalden op te halen. Die maakten verder geen gebruik van die ruimtes, maar kwam alleen die spuiten halen. Die tendens hadden ze gemerkt. Je hebt in Nederland zoveel van die vormen. Je hebt in Amersfoort een plek waar ze alcohol verstrekken, dat hebben ze uit Canada. Het werkt prima, alleen mensen die zich niet bezig houden met zulke problemen hebben heel snel een oordeel. 'Je

gaat toch geen alcohol verstrekken aan verslaafden. Ze moeten toch afkicken.' Snap ik wel, maar het is niet reëel.

F: Wel grappig dat hier zo makkelijk met die drank en drugs wordt omgegaan. Als je dat vergelijkt met Amerika of zo.

M: Ja heel anders. Wij zijn toevallig ook precies een jaar geleden met een groepje van de Binnenvest op studiereis in Amerika geweest. Er was een congres in New Orleans over housing first. Maar daarvoor waren we een paar dagen in New York. We hadden groepjes gemaakt om een groter deel van de stad te bekijken. Heel veel van die daklozen zitten hele lange gevangenis straffen uit, door het drank en drugs beleid. Maar het is heel erg leerzaam om dat te zien. Het cultuurverschil moet je ook niet onderschatten daar. Het is een hele andere wereld, maar heel erg leerzaam.

F: Over de nadelen van omwonenden trouwens. Je ziet in de literatuur dat het veel tijd kan kosten die omvang met omwonenden. Hoe kijkt u hier tegen aan?

M: Als je het mij persoonlijk vraagt, je moet wel onderscheid maken tussen twee dingen. Wij hebben in Nederland, en daar ben ik ook achter gekomen. Ik woon hier nu ook al meer dan 20 jaar. Wij hebben wel een overlegcultuur. Hoe lang je ziet dat er al over de aanleg van de A4 wordt gedaan en hoe snel zoiets gaat in China of zo. Dat verschilt wel. Ik zeg niet dat de Chinese aanpak goed is, maar bij wijze van spreken. Ik kan we wel voorstellen, en ik ga daar wel in mee, dat de omgang met omwonenden het proces vertraagt. In de aanloop naar dit project toe is er denk ik veel geïnvesteerd door te praten. Als je dat niet had, had je dit neergezet en klaar. Maar of dat per se een negatieve vertraging is weet ik niet. Maar dat besluitvorming langer duurt, ja daar ga ik in mee. Neem die brug. We hebben echt maanden lang me elkaar gesproken en dan zie je dat een school dat tegen kan houden. Ik bedoel dat kan. Als je me vraagt naar die BVOR, daar ben ik zeer positief over. Zonder meer. Maar als je zegt, in de literatuur staat dat gesprekken met omwonenden de boel vertraagt, ja daar ga ik in mee. Maar dat is maar hoe je het aanpakt.

F: Ja Marieke zei ook al zoiets. De 'geïnvesteerde' tijd betaalt zich nu uit.

M: Klopt. Zeker, je laat als wijk een positief beeld achter. Wat dan ook vooral geldt is dat je ook moet doen wat je zegt. Deze wijk heeft de opvang van deze opvang geaccepteerd. Het is echt een permanente plek. We blijven hier. De beeldvorming van deze opvang heeft ervoor gezorgd, dat de school bang was om de kinderen bloot te stellen aan de invloeden van de daklozen. Maar we hebben toen ook gezegd van ja het is maar tijdelijk en we nemen allemaal maatregelen om de overlast te beperken. Maar daar had die school geen boodschap aan. En dat mogen ze ook.

F: Zou u dat typeren als macht?

M: Nou bij mij komt het over als...ik neem die school niks kwalijk. Maar wat mij wel heeft gestoord is de keiharde beeldvorming over onze doelgroep. Terwijl zij niks gedaan hadden. Zij hadden ook geen stem daarin op een gegeven moment werd het heel hard. Die brug werd gelijk in de media als 'junkiebrug' neergezet. Een gemeenteraadslid had gezegd dat als de brug er niet mocht komen en als er geen andere route gepland kon worden dan moest de opvang maar dicht. Dus dan zet je 40-80 mensen op straat. Ik bedoel hoe ver moet je gaan? Daar heb ik me heel erg aan gestoord. Maar of dat nou macht is? Die directeur van die school had me ook een paar keer gebeld om te zeggen van dat het niet hun intentie was om dat te doen, maar we zijn wel tegen die brug. Ik denk dat het eerder angst is dan macht. Het is wel uitgelopen op een machtspositie, maar het komt voort uit een beeldvorming uit angst voor iets. Zo komt het bij mij over. Macht komt bij mij over als...de school wilde niet dwarszitten of zo.

F: Jullie doen veel aan dat imago toch? Om dat voor daklozen te verbeteren? Dan lijkt het me best lastig als zo'n school dat in een keer zo makkelijk onderuit haalt.

M: Ja. Het is van alle tijden dat dat voor een deel altijd zal blijven. Maar onze cliënten moeten altijd vechten tegen dit soort vooroordelen. Kijk begrijp me goed, ik ga het hier niet mooier maken dan het is. Wij hebben ook een groep mensen, of je het ze kwalijk kan nemen of niet, die vervelend gedrag kunnen vertonen. Zwarte verslaving, psychiatrie, zwak begaafde of een combinatie van die dingen. Dat ga ik niet ontkennen. Maar er is een hele grote groep die dat niet heeft. En zelfs die verslaafde groep, ik dacht dat wij in dit land hadden afgesproken dat we ook voor de zwakkere gingen zorgen. Snap je wat ik bedoel? En op het moment dat je al moet vechten tegen die

vooroordelen, er zijn hier mensen vanwege schulden, de crisis, baan kwijt, relatie uit. Dan komen ze hier en willen ze terug krabbelen in de maatschappij en dan willen ze een baan zoeken, wat nu sowieso al moeilijk is, maar dan willen ze ook een kamertje zoeken. Vaak moeten ze het in eerste instantie hebben van een kamer. Want ja je kan op een sociale huurwoning echt jaren moeten wachten. Als ze dan komen bij een particuliere kamer en de huisbaas ziet dat ze hier hebben gezeten dan is het zo van 'oh daar moeten we niks van weten'. Terwijl dat gewoon niet aan de orde is. Maar dat heeft wel die beeldvorming veroorzaakt en dat stigma wat er heerst. En daar moet je al tegen vechten. En als er dan zoiets gebeurt dan ben je in eens 3 stappen terug. En dat probeer is telkens uit te leggen. Kijk die mensen hier die hebben er weinig van gemerkt, van die discussie in de media, die lezen niet elke dag de krant. Maar op het moment dat ze die woning gaan zoeken of die baan, dan krijgen ze er echt last van. Of kunnen ze er last van krijgen. Het is namelijk niet altijd zo. Maar het is wel iets wat heel hardnekkig is. Voor een deel ben ik bang dat het altijd zo blijft.

F: Hoe ziet u verder de toekomst van dit hele project?

M: Nou het is hier niet echt een project, omdat dat tijdelijk is en wij hier permanent zitten. In de toekomst kunnen natuurlijk allemaal dingen gebeuren. Maar voor alsnog zijn wij hier gewoon permanent gehuisvest. Wij richten ons op de begeleiding om de mensen hier zo snel mogelijk weg te krijgen op een goede manier. Dat is ons dagelijks werk. En dat is onze toekomst. Kijk er verandert op inhoud wel het een en ander. Je bent opzoek naar de juiste manier om mensen te begeleiden, en dingen te ontwikkelen. Maar in principe blijft het hetzelfde. Je helpt mensen die in de problemen zijn gekomen door de draad weer op te pakken.

F: Ja bedankt. Dit was het wel.

M: Graag gedaan.

7.3. Feedback

7.3.1. Peer review formulier – Bachelorthesis

Peer review door: Eelke van der Veen (s2013142)

Algemeen	
Is de opbouw van de thesis duidelijk?	Ja. Wellicht dat je nog enkele tussenkopjes /paragrafen kunt toevoegen, bijvoorbeeld bij de methodologie.
Is de samenhang tussen de verschillende onderdelen duidelijk?	Ja, de verschillende onderdelen lopen goed in elkaar over.
Is de meerderheid van de bronnen wetenschappelijk? Zo niet, is daar een goede reden voor?	Ja.
Is de gebruikte literatuur recent? Zo niet, is daar een goede reden voor?	Ja.
Zijn alle gebruikte bronnen vermeld in de literatuurlijst?	Ja. In de literatuurlijst staat echter een bron (Warf, 2006) die ik in de tekst niet terug kan vinden.
Worden bronnen correct geciteerd?	Bij de definitie van herontwikkeling moet nog een paginanummer.
Wordt correct verwezen naar bronnen, volgens het Harvard systeem?	Grotendeels wel. De tijdschrifttitels moeten echter wel schuingedrukt.

Verduidelijken gebruikte figuren en tabellen de tekst?	Ja, ook goed gebruik gemaakt van kaarten.
Zijn figuren en tabellen correct genummerd en wordt ernaar verwezen in de tekst?	Er wordt duidelijk in de tekst verwezen naar figuren etc. Je kan misschien nog wel iets onder tabel 1 en het conceptueel model (bijvoorbeeld 'figuur 1: Conceptueel model') zetten.
Is de tekst duidelijk en leesbaar?	Ja. Er was één ding wat niet helemaal duidelijk was -> zie vragen/opmerkingen methodologie.
Hoe is de opbouw van de zinnen?	Goed. Geen té lange zinnen, wat het lezen makkelijker maakt.
Zijn de spelling, grammatica, en interpunctie correct?	Ja. Soms mistte er een woord of was er één letter verkeerd. Ik zou het nog een keer helemaal door lezen op taalfouten.
Vragen/ Opmerkingen	

Samenvatting	
Worden de belangrijkste elementen uit het onderzoek besproken?	Ja. Met name de resultaten en conclusies zijn goed samengevat.
Worden onderwerp, doelstelling, onderzoeksvragen, methoden, resultaten en conclusies samengevat?	Onderwerp, doelstelling, resultaten en conclusies zijn duidelijk samengevat. Ik zou daarnaast nog expliciet formuleren wat je hoofdvraag is, en iets vertellen over de methodologie.
Vragen/ Opmerkingen	

Inleiding	
Is het onderwerp duidelijk afgebakend?	Ja, er wordt gebruik gemaakt van een case study.
Wordt de relevantie van het onderwerp duidelijk uiteengezet?	Dit wordt naar mijn idee heel duidelijk en uitgebreid uiteengezet. Misschien zou je nog een voorbeeld van een soortgelijk project uit de literatuur kunnen geven en aangeven wat hierbij het belang van public participation was.

Wat is het doel van het onderzoek, geformuleerd in je eigen woorden?	Het doel is om te onderzoeken in welke mate publieke inspraak een rol speelt bij de herontwikkeling van erfgoed, in dit geval de case 'Nieuwe Energie' in Leiden.
Zijn het doel en de onderzoeksvragen ingebed in wetenschappelijke literatuur?	Ja, er wordt goed naar relevante literatuur verwezen in de inleiding.
Wekt de inleiding je interesse op? Waardoor (niet)?	Ja, omdat de relevantie van het onderzoek heel duidelijk wordt aangegeven in de inleiding.
Vragen/ Opmerkingen	

Theoretisch kader	
Vormen de besproken theoretische inzichten een relevante basis voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag/-vragen?	Wat ik goed vond is dat de relatie tussen public participation en macht uitgebreid werd bediscussieerd. Je zou misschien nog iets meer kunnen vertellen over de relatie tussen plaatsidentiteit en de waardering van erfgoed.
Worden de theoretische inzichten op een begrijpelijke manier uiteengezet?	De theoretische inzichten zijn begrijpelijk geschreven. Lastige begrippen worden ook goed uitgelegd.
Wordt verwezen naar relevante internationale wetenschappelijke literatuur? (artikelen uit wetenschappelijke tijdschriften en wetenschappelijk boeken)	Ja.
Is het theoretisch kader logisch opgebouwd?	De tekst loopt logisch in elkaar over. Je zou wellicht nog wel enkele tussenkopjes kunnen toevoegen, zodat het wat overzichtelijker wordt.
Sluit het conceptueel model aan bij de onderzoeksvragen en theorie?	Ja, het biedt een goed overzicht van de besproken theorie. Het sluit ook aan op de onderzoeksvragen.
Vragen/ Opmerkingen	

Methodologie

Wordt de keuze voor de gebruikte methoden van dataverzameling en data-analyse goed toegelicht?	Ja, duidelijk uitgelegd waarom er voor interviews is gekozen en niet voor bijvoorbeeld focus groepen of enquêtes.
Sluiten de manieren van dataverzameling en data-analyse aan bij doelstelling en onderzoeksvragen?	De manier van dataverzameling sluit goed aan bij het doel en de vragen. Echter wordt in dit hoofdstuk niet echt ingegaan op de data-analyse (zie commentaar hieronder).
Zijn de gebruikte vragenlijsten, lijsten met observatiepunten, etc. opgenomen in bijlagen?	Ja
Wordt duidelijk uitgelegd hoe te werk is gegaan bij het verzamelen en analyseren van de gegevens?	Goed uitgelegd hoe je het interviewen hebt aangepakt. Echter vertel je vrij weinig over hoe je deze interviews geanalyseerd hebt. Je zou een paragraaf kunnen toevoegen over de data-analyse, waarin je vertelt of je de transcripten bijvoorbeeld gecodeerd hebt of dat je het anders hebt aangepakt.
Wordt gereflecteerd op de kwaliteit van de verzamelde gegevens?	Er wordt uitgelegd wat gedaan is om de kwaliteit van de interviews te verhogen, maar er wordt in dit gedeelte niet gereflecteerd op de daadwerkelijke kwaliteit van de verzamelde gegevens. Dit zou kunnen worden inbegrepen bij een eventuele extra paragraaf over de data-analyse.
Is voldoende uiteengezet welke ethische vraagstukken in het onderzoek relevant zijn, en hoe hiermee is omgegaan?	Hier wordt kort, maar naar mijn idee voldoende, op ingegaan. Misschien kan je nog iets vertellen over de anonimiteit van de respondenten.
Zijn de paragrafen over methodologie logisch opgebouwd?	De methodologie is logisch opgebouwd maar je hebt hier geen gebruik gemaakt van paragrafen. Als je gebruik maakt van paragrafen, zoals bij de resultaten, is dit wellicht beter voor de overzichtelijkheid van het hoofdstuk.
Vragen/ opmerkingen	
Uit de methodologie werd mij niet helemaal duidelijk of je nou wel of niet omwonenden had geïnterviewd. Je geeft aan beleidsmakers te hebben geïnterviewd en dat het voor vervolgonderzoek wellicht mogelijk is om omwonenden te interviewen. Dit is duidelijk maar even later geef je aan dat in het geval van de omwonenden ervoor is gekozen om een andere houding aan te nemen dan bij de interviews met de beleidsmedewerkers. Dit wekte voor mij de indruk dat je ook omwonenden had geïnterviewd.	

Resultaten	
Worden de meest relevante resultaten besproken?	Alle deelvragen worden duidelijk in een afzonderlijke paragraaf uitgelicht. Ook goed dat je begint met een paragraaf over het proces van het project.

Worden de resultaten grondig geanalyseerd (en niet alleen beschreven)?	De resultaten worden een aantal keer goed gekoppeld aan de theorie en de overeenkomsten en verschillen tussen de respondenten worden duidelijk aangegeven. Je beschrijft echter niet hoe je de analyse van de interviewtranscripten hebt aangepakt, zoals hierboven ook al is aangegeven. Ik zou hierover of in de methodologie of aan het begin van de resultaten nog wel op in gaan.
Worden de resultaten in verband gebracht met de onderzoeksvragen?	Ja, zoals aangegeven wordt aan elke deelvraag een uitgebreide paragraaf gewijd.
Zijn de paragrafen met resultaten logisch opgebouwd?	Ja, er wordt eerst ingegaan op het proces van het project en vervolgens worden de deelvragen in de juiste volgorde behandeld.
Vragen/ opmerkingen	

Conclusie/discussie	
Worden de onderzoeksvragen beantwoord?	Ja, naar mijn idee wordt er een uitgebreid en duidelijk antwoord op de onderzoeksvragen gegeven.
Worden de resultaten in een breder theoretisch perspectief geplaatst?	Ja, de resultaten worden goed vergeleken met de besproken theorie.
Worden de resultaten vergeleken met andere onderzoeksresultaten?	Nee.
Worden aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek?	Ja.
Vragen/ opmerkingen	

Gebaseerd op:

Pain, R. & G. Mowl (1996) Improving geography essay writing using innovative assessment. *Journal of Geography in Higher Education* 20(1): 19-32

Kennedy-Kalafatis, S. (1996) Encouraging peer dialogue in the geography classroom: peer editing to improve student writing. *Journal of Geography in Higher Education* 20(3): 323-341

7.3.2. Feedback verwerking

Na het zien van de ontvangen feedback, ben ik aan de slag gegaan met het verwerken van de feedback. Ik vond de feedback erg goed. Veel dingen die ik zelf over het hoofd heb gezien zijn wel gezien door mijn peer, hierdoor is naar mijn mening de kwaliteit van deze scriptie omhoog gegaan.

Ik ben te werk gegaan door ten eerste te beginnen met de feedback in zijn geheel te lezen. Hierdoor kreeg ik een beter overzicht van wat er goed en fout aan was en waar ik dus misschien wel twee vliegen in een klap kon slaan met het verwerken. Al snel was duidelijk dat het stuk al redelijk was, maar dat vooral de methodologie extra aandacht moest krijgen. Hier heb ik mij dan ook op gestort. Zo zijn er twee tussenkopjes toegevoegd; ethische vraagstukken en analyse. Deze ontbraken in de eerste versie. Daarnaast is er ook een extra voorbeeld gegeven in de inleiding over het belang van *public participation*. Namelijk die van Ganzedijk. De feedback over het theoretisch kader heb ik niet verwerkt. Ik snap de feedback wel, maar vind het juist mooier om er een verhaal van te hebben omdat de theorieën juist in elkaar overlopen. Wanneer je tussenkopjes hebt worden de relaties naar mijn mening minder duidelijk.

Tijdens het nalezen van mijn scriptie op een Windows pc, kwam ik erachter dat er sommige opmaak-aspecten niet ‘vertaald’ werden van mijn Mac naar Windows. Hierbij moet gedacht worden aan schuin gedrukte woorden en de positie van de kaarten en andere figuren in de tekst. Onder andere het commentaar over het ontbreken van de schuin gedrukte titels in de literatuurlijst zijn bij deze dus ook nog verwerkt.